

BAR OMETER TER 2024

CIVILSAMHÄLLET'S GRANSKNING
AV SVERIGES POLITIK FÖR GLOBAL
UTVECKLING

BAROMETER 2024

STOCKHOLM, JUNI 2024

REDAKTÖRER: Peter Sörbom, Christina Wassholm, Elin Wredström.
För de tematiska kapitlen även Matilda Hald och Åsa Thomasson.

LAYOUT OCH ILLUSTRATIONER: Gabriel Holmbom
TRYCK: Åtta45

CONCORD
SVERIGE

CONCORD SVERIGE
ADDRESS: Högbergsgatan 31 A
116 20 Stockholm, Sweden

www.concord.se

FÖRORD

Det behövs krafttag av sällan skådat slag för att världen ska nå de Globala målen för hållbar utveckling 2030. Sammanlänkade globala kriser har lett till stora bakslag. Vi befinner oss i något som liknar en perfekt storm av efterverkningarna av Covid-19-pandemin, ökade geopolitiska spänningar, mat- och bränslepriscocker i spåren av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, samt klimat- och miljökriserna. Det har lett till ökad fattigdom och hunger, accelererande klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald, försämrad tillgång till hälsovård och utbildning och ett ökat antal människor som lever i konfliktsituationer. Samtidigt har en våg av auktoritära regimer orsakat en tillbakagång för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet i många länder. Dessutom visar det pågående kriget i Gaza på det internationella samfundets oförmåga att agera i kriser. Priset för alla dessa kriser får de redan mest utsatta människorna betala.

Det är en på många sätt mörk tid vi lever i. Men hoppet finns i vetenskapen att mänskligheten genom historien lyckats vända negativ utveckling. Vi har redan idag svaren på många av kriserna ovan – i det lilla och i det stora. De finansiella resurserna finns, men måste styras om så att de investeras i låginkomstländerns hållbara utveckling. Stöd till människors organisering, jämlika och långsiktiga partnerskap, och mer internationellt samarbete är en absolut nödvändighet. Det är också en absolut nödvändighet att göra allt som står i vår makt för att genomföra Agenda 2030 genom en samstämmig politik – det är ett åtagande regeringen är bunden vid, genom EU, FN och riksdagsbeslut. Resursstarka länder har ett ansvar att gå före och investera i gemensamma lösningar på gemensamma problem.

Sverige har en självklar roll i att leda en sådan utveckling. Här finns resurser och kunskap och ett stort engagemang för de Globala målen på många håll inom den privata sektorn, civilsamhället, fackföreningar, samt kommuner och regioner. Erfarenheten av långvarig fred och biståndsarbete är också styrkor i sammanhanget. Det är därför nu, mer än någonsin, viktigt att prioritera arbetet med Agenda 2030, resurssätta biståndet och de olika departementens arbete, och låta politiken styras av hur den bidrar till en rättvis och hållbar utveckling. Konsultation med och inkludering av civilsamhället är en förutsättning för att förverkliga agendans åtaganden om att ingen ska lämnas utanför.

Den återkommande granskningen Barometer är vårt bidrag till att utveckla Sveriges globala politik. Den bör komma väl till pass när regeringen senare i år ska lämna över sin rapport om genomförandet av samstämmighetspolitiken och Agenda 2030 till riksdagen. Vi uppmanar regeringen att använda Barometern, med dess analys och rekommendationer, till den nystart som Sverige behöver göra.

PETRA TÖTTERMAN ANDORFF
Ordförande CONCORD Sverige

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING

BAROMETERNS FORMAT	6
SAMMANFATTNING	8
VAD ÄR EN SAMSTÄMMIG POLITIK OCH AGENDA 2030?	10
SVERIGES STÖD TILL OCH INKLUDERING AV CIVILSAMHÄLLET	14

JÄMSTÄLLDHET

ETT INTEGRERAT JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV	17
FINANSIERING AV DET GLOBALA JÄMSTÄLLDHETSARBETET	18
SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER	20
EKONOMISK EGENMAKT	22

FÖRETAGS ANSVAR FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, MILJÖ OCH KLIMAT

LAGSTIFTNING OM FÖRETAGS ANSVAR FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, MILJÖ & KLIMAT	25
OFFENTLIG UPPHANDLING	26
STATLIGA BOLAG OCH AP-FONDERNA	28
MÄNNISKORÄTTS- OCH MILJÖFÖRSVARARE OCH FACKLIGA RÄTTIGHETER	30

MILJÖ- OCH KLIMATRÄTTVISA

FN-FÖRHANDLINGAR OM KLIMAT OCH MILJÖ	33
FINANSIERING TILL KLIMAT OCH BIOLOGISK MÅNGFALD	35
RÄTTVIST DELTAGANDE OCH INKLUDERING I DEN GLOBALA OMSTÄLLNINGEN	37
AMBITIONSIVÅN I DEN NATIONELLA MILJÖ- OCH KLIMATPOLITIKEN	39

FRED OCH SÄKERHET

VAPENEXPORT OCH AUTONOMA VAPEN	43
KÄRNVAPEN	44
MÄNSKLIG SÄKERHET OCH RESURSFÖRDELNING	45
KONFLIKTFÖREBYGGANDE ARBETE	46

HANDEL

HANDELSPOLITIK	49
EXPORTFRÄMJANDE	50

UTVECKLINGSFINANSIERING

FATTIGDOMSFOKUS OCH ÅTAGANDEN TILL DE MINST UTVECKLADE LÄNDERNA	53
SKATT	54
SKULD	56
MOBILISERING AV PRIVATA INVESTERINGAR	57
BUDGET OCH RAMAR FÖR INTERNATIONELLT UTVECKLINGSSAMARBETE	58
SAMVERKAN MELLAN UTVECKLING, HUMANITÄRT ARBETE OCH FRED	60

REFERENSER	62
------------	----

BAROMETERNS FORMAT

BAROMETER 2024 GRANSKAR genomförandet av Sveriges politik för global utveckling och hur den bidrar till de Globala målen, och presenterar rekommendationer för hur arbetet kan förbättras och utvecklas. Civilsamhället har återkommande genomfört denna analys sedan 2006. Granskningen har genom åren analyserat centrala frågor för en hållbar utveckling, belyst målkonflikter och presenterat konkreta ändringsförslag.

Det är inte alltid tydligt hur Sveriges politik påverkar de som lever i fattigdom, människors rättigheter eller vilka effekter den har på miljön och klimatet i andra delar av världen. Det kan röra sig om konsekvenser som inte är omedelbara eller där beslutsprocesserna är svåra att överblicka.

Med vår rapport vill vi bidra till större förståelse för just detta och komma med konkreta rekommendationer till regeringen och riksdagspartierna. Vi hoppas att den ska öka kunskapen och medvetenheten om hur Sveriges beslut på olika områden genom en samstämmig politik kan bidra till en hållbar utveckling – även hos beslutsfattare som inte har utvecklingsfrågor som fokus.

Rapporten granskar regeringens politik sedan tillträdet i oktober 2022 och fram till mars 2024. Med regeringen avser vi de tre regeringspartierna Kristdemokraterna, Liberalerna och Moderaterna. Vi är samtidigt medvetna om den speciella ordning som gäller denna mandatperiod, med stödpartiet Sverigedemokraterna (SD) som ingår i ett samordningskansli med regeringen. Det går inte att se hur stort inflytande SD har haft på enskilda beslut. Det formella ansvaret för beslut och icke-beslut ligger på regeringspartierna.

Rapporten inleds med en introduktion och övergripande analys av politiken, som följs av djupgående granskningar av sex politikområden. Granskningarna är framtagna av olika

organisationer inom CONCORD Sverige. För varje politikområde ges en kort bakgrund till frågans relevans för en hållbar utveckling, och hur den kopplar till ett eller flera av de Globala målen i Agenda 2030. Respektive kapitel är indelade i ett antal underrubriker, som var och en avslutas med specifika rekommendationer till Sveriges regering och riksdag. Barometern täcker inte alla delar av Sveriges politik för global utveckling utan fokuserar på några områden där Sveriges politik särskilt påverkar hållbar utveckling och fattigdomsbekämpning, och där medverkande organisationer kan bidra med sin expertis.

VÅR BETYGSÄTTNING

I granskningarna av de sex politikområdena ges betyg på en tregradig skala. De sätts utifrån en genomgång av regeringens policydokument, rapporter, ställningstaganden i EU- och FN-sammanhang, och offentliga uttalanden.

Regeringen har agerat på ett sätt som stämmer väl överens med ett rättighets- och fattigdomsperspektiv och målet om att all svensk politik ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling och genomförandet av de Globala målen i Agenda 2030.

Regeringen har agerat både positivt och negativt, alternativt inte agerat alls.

Regeringen har agerat på ett sätt som går på tvärs mot ett rättighets- och fattigdomsperspektiv och som motverkar målet om att all svensk politik ska bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

FÖRKORTADE ÅTERKOMMANDE STRATEGIER OCH PLANER

I granskningen refererar vi ett flertal gånger till dokumenten nedan. För att underlätta läsningen har vi valt att använda förkortade och ibland mer talspråkliga namn på dem i löptext. Det korrekta namnet framgår dock alltid av fotnoten.

Reformagendan för biståndet

= Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt

Handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet

= Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028

Utrikeshandelsstrategin

= Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft

CSO-strategin

= Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024

Strategin för hållbar ekonomisk utveckling

= Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2022–2026

Strategin för hållbar social utveckling

= Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar social utveckling 2018–2022

Strategin för mänskliga rättigheter och demokrati

= Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028

Organisationsstrategin till GCF

= Organisationsstrategi för Sveriges samarbete med Gröna klimatfonden (GCF) 2023–2026

Organisationsstrategin till GEF

= Organisationsstrategi för Sveriges samarbete med Globala miljöfonden (GEF) 2021–2024

Globala jämställdhetsstrategin

= Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete för global jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter 2022–2026

Klimathandlingsplanen

= Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll

SAMMANFATTNING

DETTA ÄR EN GRANSKNING av regeringens utvecklingspolitik från tillträdet i oktober 2022 till mitten av mars 2024, det vill säga en period på knappt 1,5 år.

I det inledande kapitlet redogörs för regeringens samlade politik för en hållbar global utveckling och Agenda 2030. Analysen visar att arbetet har prioriterats ner på flera sätt, exempelvis vad gäller frånvaro av handlingsplan för Agenda 2030, omnämmande i styrdokument, och resurser på departementen och Statistiska centralbyrån. Som ett led i att komma tillrätta med dessa brister föreslår rapporten fem åtgärder. Kapitlet summerar också regeringens politik vad gäller stöd till och inkludering av civilsamhället. Regeringen har pekat på betydelsen av civilsamhället, samtidigt som nedskärningar för delar av stödet och bristfällig dialog medför begränsningar i möjligheterna att bidra till arbetet med Agenda 2030.

22 organisationer har därutöver granskat **24 politikområden med betydelse för en hållbar och rättvis utveckling**.* Av dessa bedöms att regeringen i tolv fall driver en politik som inte utgår ifrån eller tar hänsyn till det riksdagsbundna målet om en samstämmig politik för en global hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030.

I elva fall har regeringen agerat både positivt och negativt, alternativt inte agerat alls. Endast i ett fall har regeringen agerat på ett sätt som organisationerna anser stämmer väl överens med en samstämmig politik för en global hållbar utveckling.

*Det är organisationerna som tagit fram respektive kapitel som står bakom analys och bedömning.

			
JÄMSTÄLLDHET			
Kärnvärde		X	
Finansiering			X
SRHR	X		
Ekonomisk egenmakt		X	
FÖRETAGS ANSVAR FÖR MR OCH MILJÖ			
Lagstiftning			X
Offentlig upphandling		X	
Statliga bolag		X	
MR-, miljöförvarare			X
MILJÖ- OCH KLIMATRÄTTVISA			
FN-förhandlingar		X	
Finansiering			X
Deltagande			X
Nationell politik			X
FRED OCH SÄKERHET			
Vapenexport			X
Kärnvapen			X
Resursfördelning			X
Konfliktförebyggande			X
HANDEL			
Handelspolitik		X	
Exportfrämjande		X	
UTVECKLINGSFINANSIERING			
Fattigdomsfokus			X
Skatt		X	
Skuld		X	
Mobilisering		X	
Budget			X
Nexus		X	
TOTALT	1	11	12

Jämställdhet

Regeringen betonar jämställdhet som ett kärnvärde. Trots detta har inte alla områden av Sveriges utrikespolitik ett jämställdhetsperspektiv. Sverige går bakåt vad gäller finansiering av jämställdhetsinsatser, inte minst till feministiska och hbtqi-organisationer som lider av kronisk underfinansiering. SRHR är en fortsatt stark prioritering i de politiska ramverken, men det återspeglas inte i satsningar i biståndsbudgeten. Regeringens ambitioner om att främja alla kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt behöver uppdateras med en intersektionell analys för att vara effektiva.

Företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö

Sveriges politik har ett fokus på synergier mellan handel och bistånd, men saknar tydliga krav på att företag måste respektera mänskliga rättigheter i sin verksamhet. På EU-nivå bromsade regeringen direktivet om företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö, vilket resulterade i en svagare lag. Regeringen har visat ett bristande engagemang för FN-processen för ett Binding Treaty för företag. När det gäller villkor för offentlig upphandling ligger Sverige i framkant, men regeringen har valt att inte lägga fram en proposition för att höja kraven. Statliga bolag och AP-fonderna saknar effektiv övervakning och efterlevnad av mänskliga rättigheter. Det saknas strategier för hur människorätts- och miljöförsvarens rättigheter ska skyddas i samband med svenska företags verksamhet.

Miljö- och klimaträttvisa

Sverige har drivit utfasning av fossila bränslen i FN-förhandlingar, men har tagit en mindre roll när det gäller att säkra avtal om ny finansiering för skador och förluster och ett ambitiöst globalt ramverk för biologisk mångfald. Ökat stöd till arbete för klimat och biologisk mångfald i utsatta länder har inte garanterats. Fokus för svenskt klimatbistånd är främst på utsläppsminskning istället för anpassning. Sverige betonar civilsamhällets roll internationellt, men har brister i att involvera det nationellt. Sveriges nationella miljö- och klimatpolitik kommer att leda till att nationella och internationella mål inte nås.

Fred och säkerhet

Sverige har under Natoanknytningen öppnat för vapenexport till till exempel Turkiet, ett land som ifrågasätter demokratiska principer och mänskliga rättigheter. Trots FN-stöd för att förbjuda mördarrobotar har Sverige ännu inte tagit ställning, vilket förhalar regleringen av den teknologin. Med Natomedlemskapet ökar risken för kärnvapenspridning och regeringen har än så länge inte tagit steg för att lagstifta om förbud av kärnvapen på svenskt territorium. Natomedlemskapet kräver ökad försvarsbudget, på bekostnad av insatser för mänsklig säkerhet och konfliktförebyggande.

Handel

Sverige har presenterat en ny utrikeshandelsstrategi för att på olika sätt öka Sveriges handel med omvärlden. Den saknar dock en hänvisning till åtagandet om en samstämmig politik, och analys av hur handelspolitiken påverkar utvecklingsländer och deras möjlighet att dra nytta av internationell handel. Under perioden har Sverige inte verkat för starkare hållbarhetskapitel i EU:s handelsavtal med låg- och medelinkomstländer. Det är positivt att regeringen säger sig vilja utgå från OECD-DAC:s riktlinjer i samverkan mellan exportfrämjande och utvecklingssamarbete, men i praktiken har Sverige rört sig mot att använda bistånd för att främja svenska företag.

Utvecklingsfinansiering

Sveriges fokus i utvecklingssamarbetet har förskjutits från de minst utvecklade länderna mot medelinkomstländer. Sverige har röstat emot FN-konventioner för globala skattereformer. Biståndet ska i större utsträckning användas som en hävstång för att locka privata investeringar, men utmaningar kvarstår med att säkerställa verklig utvecklingsnytta. Regeringen har minskat det internationella biståndet och betonar nu mer nationella intressen än mål för fattigdomsbekämpning och mänskliga rättigheter. Regeringen brister i transparens vad gäller styrning och förankring i utvecklingsprinciperna. För att möta ökande humanitära behov skulle det krävas en större satsning på förebyggande åtgärder och stöd till lokala aktörer för att bygga långsiktig motståndskraft mot kriser.

Följande 50 organisationer står bakom de övergripande rekommendationerna på nästföljande sidor. Vid varje tematiskt kapitel framgår vilka organisationer som är undertecknare.

Act Svenska kyrkan, ActionAid Sverige, Afrikagrupperna, Amref Health Africa Norden, Barnfonden, Caritas Sverige, Diakonia, Erikshjälpen, Fairtrade Sverige, Fonden för mänskliga rättigheter, ForumCiv, Framtidsjorden, IM, Internationel Rescue Committee Sverige (RESCUE), Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Kristna Fredsrörelsen, Kvinna till Kvinna, Latinamerikagrupperna, LSU – Sveriges Ungdomsorganisationer, Läkarmissionen, MÄN, Naturskyddsföreningen, Olof Palmes Internationella Center, Operation 1325, Oxfam Sverige, Plan International Sverige, PMU, Praktisk Solidaritet, PRO Global, RFSU – Riksförbundet för sexuell upplysning, Right Livelihood, Rädda Barnen, SOS Barnbyar, Svalorna Indien Bangladesh, Svalorna Latinamerika, Svenska Afghanistankommittén, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Svenska missionsrådet, Sveriges Kvinnoorganisationer, Swedwatch, UN Women Sverige, UNICEF Sverige, Union to Union, Vi-skogen, Vänsterns Internationella Forum, Världsnaturfonden WWF, War Child Sweden, WaterAid, We Effect, Östgruppen

VAD ÄR EN SAMSTÄMMIG POLITIK OCH AGENDA 2030?

EN SAMSTÄMMIG POLITIK för global hållbar utveckling - där ingen lämnas utanför - handlar om att alla politikområden ska sträva åt samma håll. Politiken ska analyseras utifrån och vägledas av mänskliga rättigheter och vad som bidrar till en global hållbar utveckling. Eventuella målkonflikter ska hanteras systematiskt i alla beslutsprocesser. Det innefattar både att bedöma konsekvenserna av beslut innan de fattas, och att utvärdera effekter av politiken - och rätta till dessa om den visar sig ha negativa konsekvenser.

2003 fattade en enhällig riksdag beslut om Sveriges politik för global utveckling (PGU).¹ Det var en banbrytande politik som Sverige var först i världen med. Det beslutades att alla politikområden samstämmt ska bidra till en hållbar och rättvis utveckling. I Lissabonfördraget fick EU några år senare ett liknande åtagande, *Policy Coherence for Development*.²

I Sveriges politik för global utveckling slås det fast att ett fattigdoms- och rättighetsperspektiv ska präglade politiken. Enligt fattigdomsperspektivet ska prioriteringar hos människor som lever i fattigdom utgöra grunden för Sveriges politik på alla områden. Rättighetsperspektivet innebär att regeringen ska utgå från de mänskliga rättigheterna och analysera hur politiken främjar eller hämmar exempelvis rätten till mat, hälsa eller tillgång till mänsklig säkerhet.

2015 antog världens stats- och regeringschefer Agenda 2030 med 17 Globala mål för hållbar utveckling.³ Agendan gäller för alla länder. Den sätter mål för att utrota fattigdomen och uppnå hållbar utveckling i dess tre dimensioner: social, ekologisk och ekonomisk. Agenda 2030 har också mål för att uppnå jämställdhet i hela världen, att jobba för fredliga samhällen där

alla inkluderas och att tackla de miljömässiga utmaningarna i vår tid, inte minst klimatkrisen. Att politiken är samstämmt är en förutsättning för att nå de Globala målen för hållbar utveckling.

I Agenda 2030 finns också åtagandet om att ingen ska lämnas utanför. Det innebär att de framsteg som görs ska omfatta alla grupper som i dag är missgynnade, marginaliserade och diskriminerade i utvecklingen, och att dessa ska nås först. Åtagandet tydliggör vikten av en politik som minskar ojämlikhet och motverkar diskriminering och extrem fattigdom.

Parallellt med förhandlingarna om Agenda 2030 förhandlade även FN:s medlemsländer om en ny överenskommelse för att finansiera hållbar utveckling globalt. Samma år, i juli 2015, antogs *Addis Ababa Action Agenda* som hanterar frågan om hur hållbar utveckling, bland annat Agenda 2030, ska finansieras.⁴ Under 2016 påbörjade Sverige arbetet med att skapa former för hur Sverige skulle genomföra Agenda 2030 med utgångspunkt i PGU. Ansvaret är idag delat mellan klimat- och miljöministern och bistånds- och utrikeshandelsministern, där den sistnämnda ansvarar för det internationella genomförandet.

I december 2020 antog riksdagen en proposition om Sveriges genomförande av Agenda 2030.⁵ Genom propositionen integrerades samstämmighetspolitiken och PGU i åtagandet och genomförandet av Agenda 2030, med följande riksdagsmål:

*Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmt politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför.*⁶

FEM ÅTGÄRDER FÖR SVERIGES POLITIK

Regeringen har sedan tillträdet prioriterat ner arbetet med de Globala målen. De nämns varken i regerings- eller utrikesdeklarationen, det finns ingen strategi eller plan för genomförandet och resurser på departementen har skurits ner. Statistiska Centralbyrån (SCB) får inte längre finansiering för att följa upp statistik för målen, och Agenda 2030 har plockats bort från flera myndigheters regleringsbrev.

Detta är politiska beslut som går emot det riksdagsbundna åtagandet. De går också på tvärs med det engagemang för och arbete som finns för de Globala målen hos stora delar av näringslivet, civilsamhället, fackföreningar och kommuner och regioner.

Regeringen har under den första delen av mandatperioden fört en politik som medför ökade utsläpp, och övergivit Sveriges mål om att avsätta en procent av bruttonationalinkomsten till internationellt bistånd. I reformagendan för biståndet som presenterades i slutet av 2023 finns inte åtagandet om att föra en samstämmt politik i enlighet med riksdagsmålet med.⁷ Istället läggs tyngdpunkten på att utvecklingssamarbetet i högre utsträckning ska utgå från svenska intressen. Samstämmighetsåtagandet syns inte heller i regeringens nya utrikeshandelsstrategi. Vid *SDG Summit 2023* sade statsminister Ulf Kristersson att biståndet inte ensamt kan lösa utmaningarna vi står inför, utan att mer finansiering och insatser behövs.⁸ Detta har dock inte följts av beslut och planer för hur Sverige genom de andra politikområdena på ett samstämmt sätt ska förstärka utvecklingssamarbetet och bidra till att åtagandet uppfylls.

Regeringen är ålagd att vartannat år rapportera till riksdagen om genomförandet av samstämmighetspolitiken och Agenda 2030. Skrivelserna är viktiga för att folkvalda och allmänheten ska kunna få inblick i regeringens politik och se resultat, utmaningar och planerade prioriteringar. Vi hoppas att vår analys och våra rekommendationer för de sex tematiska områdena i årets Barometer bidrar till politikens utveckling och en ökad ambition från regeringens sida.

CONCORD Sverige har utöver rekommendationerna för de tematiska områdena identifierat fem åtgärder som regeringen behöver genomföra och som bör vara prioriteringar i den kommande skrivelsen till riksdagen:

1 SÄTT UPP MÅL OM ATT HELA REGERINGENS POLITIK SKA VARA SAMSTÄMMIG OCH I LINJE MED AGENDA 2030

Vår analys av styrdokument och uttalanden visar att regeringen inte utgår från åtagandet om att politiken ska vara samstämmig med en hållbar utveckling. Varken åtagandet eller Agenda 2030 nämns i regerings- eller i utrikesdeklarationen. Istället har begreppet samstämmighet i reformagendan omdefinierats till att i större utsträckning utgå från svenska intressen.⁹ I de två budgetpropositioner som regeringen presenterat återfinns Agenda 2030 under utgiftsområde 2; Samhälls-ekonomi och finansförvaltning, vilket är positivt. Utrikeshandelsstrategin och reformagendan för biståndet saknar dock hänvisning till det riksdagsbundna åtagandet från 2020 om genomförandet av Agenda 2030 genom en samstämmig politik.

Regeringen bör:

- tydligt ange i skrivelsen om Agenda 2030 till riksdagen och i budget, regleringsbrev och övriga styrdokument att riksdagsmålet gäller för hela regeringen och att det ska vägleda framtagandet av strategier, beslut och internationella politiska positioner.

2 STÄRK SAMORDNING OCH RESURSER FÖR GENOMFÖRANDET

Genomförandet av Agenda 2030 har prioriterats ner kraftigt. Bland annat har tjänster tagits bort på klimat- och näringslivsdepartementet, budgeten för Statistiska centralbyråns (SCB) arbete med att följa upp indikatorerna för de Globala målen har minskat kraftigt, och rapporteringskravet gentemot Agenda 2030 har plockats bort från regleringsbrev för flera myndigheter. Vidare förefaller den arbetsgrupp med representanter från olika departement arbetsgruppen som samordnar arbetet med genomförandet av de Globala målen ha blivit inaktiv.

Regeringen bör:

- ta fram en handlingsplan, strategi eller motsvarande som konkretiserar genomförandet av Agenda 2030 för kommande tvåårsperiod. I ett sådant styrdokument behöver tydliga riktlinjer för departementens arbete sättas, liksom för samordningen mellan dem.
- stärka resurserna för och styrningen av departement och myndigheter (inklusive SCB) i såväl handlingsplan som kommande budget.

3 IDENTIFIERA OCH HANTERA SYNERGIER OCH MÅLKONFLIKTER

Ett återkommande krav från civilsamhället har varit att regeringen behöver identifiera och hantera mål- och intressekonflikter som kan uppstå mellan politikområden och hur de påverkar en hållbar och rättvis utveckling. I samband med att Sverige rapporterade till FN:s *High Level Political Forum 2021* sa dåvarande regeringens rapport uttryckligen att Sverige behöver ”stärka processer för att bättre hantera målkonflikter och stärka synergierna mellan politikområden”. Detta har ännu inte skett.

Regeringen bör:

- ta fram metoder och instruktioner till departementen och utlandsmyndigheterna för att bedöma politiska besluts effekter på en hållbar utveckling, och identifiera målkonflikter i samband med skrivelsen till riksdagen.
- genomföra en extern analys av synergier och målkonflikter för det internationella arbetet, likt den som *Stockholm Environment Institute* genomförde 2021 om synergier och målkonflikter på nationell nivå.¹⁰

4 SAMLA AKTÖRER FÖR GENOMFÖRANDET AV AGENDA 2030

Det behövs en organiserad samverkan där olika aktörer kan mötas och bidra med sin expertis för genomförandet av Agenda 2030 utifrån sina olika roller. Det skulle kunna ge arbetet den nödvändiga skjuts som behövs när vi nu passerat halvtid. Ett tjugotal av Sveriges storföretag har gjort ett gemensamt åtagande om att arbeta utifrån Agenda 2030.¹¹ Många fler företag ställer om, gör investeringar och driver på för lagstiftning om företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö. Generaldirektörer för ett 60-tal statliga myndigheter har åtagit sig att arbeta utifrån Agenda 2030.¹² Över 100 civilsamhällsorganisationer har ställt sig bakom en gemensam avsiktsförklaring om att bidra till de Globala målen.¹³ Det är bara några exempel på det engagemang som finns runt om i samhället. Regeringen behöver ta tillvara denna expertis och vilja att bidra.

Regeringen bör:

- skapa ett sakråd med representanter för näringsliv, forskarvärlden, fackföreningar, civilsamhället, kommuner och regioner som årligen följer upp genomförandet av Agenda 2030.

5 TA EN LEDANDE ROLL I EU OCH FN

Vid *SDG Summit*, den stora halvtidsutvärderingen av Agenda 2030 i september 2023, antog FN:s medlemsstater en deklARATION som uppmärksammar det akuta läget, och att länderna gemensamt måste öka takten i genomförandet och ta fram en mer ambitiös politik.¹⁴ Särskild vikt läggs vid finansieringen för att målen ska uppfyllas. Som ett led i att konkretisera ländernas åtaganden för Agenda 2030 skapades en plattform där länder uppmanades presentera hur de avser att öka ambitionen och takten i genomförandet av de Globala målen. På *Summit of the Future* i september 2024 ska FN:s medlemsländer enas om just detta, i en *Pact for the Future*.

EU rapporterade för första gången om unionens genomförande av Agenda 2030 till *High Level Political Forum* i New York i juli 2023. Under Sveriges ordförandeskap i EU antogs även rådslutsatser med åtaganden om att stärka och skynda på arbetet för såväl unionen som medlemsländerna.¹⁵

Regeringen bör:

- presentera åtaganden om hur Sverige ska öka ambitionen för genomförandet inför *Summit of the Future*.
- ta en ledande roll för att EU ska placera Agenda 2030 och samstämmighetsåtagandet centralt för de kommande årens arbete, med EU:s rådslutsatser från Sveriges ordförandeskap 2023 som utgångspunkt.

RIKSDAGENS ROLL

Riksdagen har en viktig roll i att granska politiken och löpande följa upp om regeringens politik är samstämmig med en hållbar utveckling. I samband med 2024 års skrivelse från regeringen till riksdagen uppmanar vi riksdagsledamöter att ta initiativ till att så många utskott som möjligt deltar aktivt i beredningen. Engagemanget från riksdagsledamöter bör dock inte begränsas till skrivelseprocessen vartannat år, utan behöver vara ett kontinuerligt och brett parlamentariskt arbete.

Riksdagspartierna bör:

- skapa ett tvärpolitiskt forum för Agenda 2030 i riksdagen, med uppdrag att säkerställa att svensk politik är samstämmig och utgår från ett rättighets- och fattigdomsperspektiv.

SVERIGES STÖD TILL OCH INKLUDERING AV CIVILSAMHÄLLET

ETT STARKT, ENGAGERAT OCH FUNGERANDE CIVILSAMHÄLLE är en förutsättning för att nå de Globala målen för hållbar utveckling. I såväl Agenda 2030 som i Sveriges Politik för global utveckling – liksom i andra internationella överenskommelser som exempelvis Parisavtalet - fastställs civilsamhällets betydelse, både som genomförare och som part att inkludera i beslutsprocesser. Även vikten av finansiering av civilsamhället tas upp i dessa grundläggande dokument.

Under de senaste 15 åren har det demokratiska utrymmet i världen minskat, vilket utgör ett hot mot hållbar utveckling och fred. Människorätts- och miljöförsvare som agerar mot kränkningar och miljöförstöring inom till exempel gruvindustrin, energiutvinningen eller jordbrukssektorn är särskilt utsatta för hot och våld. Kvinnor och flickor drabbas extra hårt när civilsamhällets möjligheter att delta i samhällsutvecklingen minskar. I nästan vart fjärde av världens alla länder försvagar medvetna politiska beslut de demokratiska friheterna, och bara 15 av dem uppfyller fortfarande minimikraven för en demokrati.¹⁶ Sju av tio människor i världen lever nu i icke-demokratier.¹⁷

Regeringen har inte presenterat någon plan för hur civilsamhället ska involveras i genomförandet av Agenda 2030. I regeringsförklaringen sägs att civilsamhällets organisationer har en viktig roll vad gäller genomförandet av det svenska biståndet. I reformagendan för biståndet anges att ett livskraftigt, pluralistiskt och självständigt civilsamhälle är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Den lyfter särskilt fram demokratibistånd och stöd till demokratikämpar och rättighetsförsvare. Miljöförsvare nämns dock inte, trots att de är bland de mest utsatta för hot och våld. Fackligt aktiva och deras utsatta roll nämns inte heller.

I reformagendan för biståndet beskrivs lokala partnerorganisationer som fundamentala för ett lands demokrati. I konfliktmiljöer anses lokala civilsamhällesorganisationer vara avgörande för att kunna genomföra biståndsinsatser. Reformagendan beskriver dock att civilsamhällets organisationer ska betraktas som genomförare av en svensk biståndsagenda, snarare än som aktörer i sin egen rätt.

Det går inte att behandla frågan om regeringens syn på civilsamhället i internationella sammanhang utan att nämna utvecklingen för svenska civilsamhällesorganisationer i stort. Regeringen har sedan tillträdet skurit ner på finansieringen för ett brett spektrum av organisationer, bland dem etniska organisationer, studieförbund, konsumentorganisationer och fredsorganisationer. Inom biståndsområdet finns förslag om att helt ta bort den modell med strategiska partnerorganisationer som i decennier byggt upp partnerskap med lokala civilsamhällesorganisationer och rörelser, och på så sätt bidragit till biståndets mål.¹⁸ Våren 2024 säger Moderaterna att de vill söka stöd för en nedläggning av Allmänna arvsfonden hos samarbetspartierna.¹⁹

Det finns också tendenser till misstänkliggörande av svenska civilsamhällesorganisationer från regeringens håll, inte minst vad gäller miljö- och klimatrörelsen.²⁰ Demokratiska aktioner och demonstrationer har jämförts med metoder i auktoritära regimer²¹ och det har offentligt uttryckts en vilja att se skarpare straff för miljöaktivister.²² Attacker på svenska civilsamhällesorganisationer från regeringens samarbetsparti Sverigedemokraterna har inte heller kritiserats från regeringens håll.²³

INKLUDERING

En effektiv politik behöver säkerställa deltagande från civilsamhället i genomförandet och uppföljningen av Sveriges politik för hållbar utveckling. Under den nuvarande regeringen har dock civilsamhället i mycket begränsad utsträckning inkluderats i samråd kring till exempel reformagendan för biståndet, utrikeshandelsstrategin, den klimatpolitiska hand-

lingsplanen, genomförandet av det globala ramverket för biologisk mångfald, och civilsamhällesstrategin (CSO-strategin) inom biståndet.

Denna brist på meningsfull dialog och konsultation går, när det gäller biståndet, emot den överenskommelse²⁴ som finns om att samråda ska ske med civilsamhället i ett tidigt skede inför övergripande beslut om den svenska biståndspolitik.

Regeringen har inkluderat civilsamhällsrepresentanter i svenska delegationerna till *High Level Political Forum* och FN:s Kvinnokommission (CSW), men inte i delegationerna till möten inom klimatkonventionen (UNFCCC) och konventionen om biologisk mångfald (CBD). Däremot har det funnits ungdomsrepresentanter i dessa och flera andra delegationer, men 2023 meddelades att Sveriges finansiering av ungas plats i FN-delegationer avslutas. På tjänstemannanivå hålls intressentmöten kring fler globala processer, med olika grad av kontinuitet.

Sveriges utlandsmyndigheter har en viktig roll för dialog med, och stöd till, civilsamhällesorganisationer, människorätts- och miljöförsvare runt om i världen. Regeringen skriver både i reformagendan för biståndet och i CSO-strategin att man vill öka stödet till människorätts- och demokratiförsvare. Däremot saknas skrivningar om hur svenska utlandsmyndigheter ska bidra till det globala arbetet för att stärka stödet till och dialogen med dessa aktörer. Detta trots att det i en kartläggning från utrikesdepartementet av de Gemensamma Åtagandena 2022 framhålls att dialogen med lokala civilsamhällesorganisationer behöver utvecklas och stärkas. I utrikeshandelsstrategin nämns utlandsmyndigheternas handelsfrämjande roll, men civilsamhället nämns inte alls i strategin. Utlandsmyndigheternas roll är också frånvarande i de tre centrala strategier för biståndspolitik som regeringen tagit fram sedan 2022.²⁵

FINANSIERING

Regeringen har aviserat att biståndet som kanaliseras via civilsamhället ska öka. Den faktiska ökningen i budgeten är så marginell att den med svårighet kan kallas en ökning. Regeringens beslut att avsluta det stöd som civilsamhället har kunnat söka för informations- och kommunikationsinsatser har kraftigt försvagat det svenska civilsamhället och dess partnerorganisationers förmåga att återkoppla till svenska folket om människors situation i utvecklingsländer, och biståndets faktiska resultat. Det avslutade stödet till fredsorganisationer genom Folke Bernadotteakademien har kraftigt försvagat den svenska fredsrelsens förmåga att granska och delta i freds- och säkerhetsdebatten. Uppdraget till Sida om att utreda förutsättningarna för myndigheten att ta över vidareförmedling från de strategiska partnerorganisationerna medför därutöver risk för minskat stöd till civilsamhällesorganisationer runt om i världen.²⁶

Regeringen bör:

- ➔ skapa en regelbunden och formaliserad dialog med civilsamhällesorganisationer och andra aktörer om genomförandet av de Globala målen och andra internationella överenskommelser.
- ➔ följa åtagandet i Gemensamma Åtaganden om att inkludera civilsamhällesorganisationer på ett meningsfullt sätt inför övergripande beslut om och förändringar av bistånds- och utvecklingspolitiken, inklusive förändringar vad gäller civilsamhällets finansiering.
- ➔ ta fram samstämmiga direktiv vad gäller utlandsmyndigheternas roll för att försvara civilsamhällets utrymme, samt stöd och skydd till människorätts- och miljöförsvare i relation till det företagsfrämjande arbetet.

JÄMSTÄLLDHET

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV ACT SVENSKA KYRKAN, AFRIKAGRUPPERNA, DIAKONIA, KVINNA TILL KVINNA, PLAN INTERNATIONAL SVERIGE, PRO GLOBAL, RFSU – RIKSFÖRBUNDET FÖR SEXUELL UPPLYSNING OCH WATERAID.

UTVECKLINGEN FÖR JÄMSTÄLLDHET går bakåt globalt. De senaste åren har samverkande effekter av pandemin, krig och konflikter, miljö- och klimatkriser, skuldkriser, och globala energi- och livsmedelskriser lett till ökade nivåer av fattigdom, som drabbar kvinnor i högre utsträckning än män.²⁷ Antalet kvinnor och flickor som lever i konflikttrubbade områden har ökat med 50 procent de senaste fem åren.²⁸ Parallellt med att demokratin nedmonteras globalt²⁹ sker en försämring av kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor, inte minst genom ett växande och organiserat motstånd mot jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Det behövs ett ökat stöd till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter och feministiska rörelser. De spelar en viktig roll i att utmana djupt rotade skadliga normer och stereotyper kring sexualitet och kön, och att stärka rättigheter för hbtqi-personer, kvinnor och flickor samt motverka sexuellt och genusbaserat våld på lokal, regional och global nivå.

Jämställdhetsarbetet behöver utgå ifrån en intersektionell analys och ett livscykelperspektiv, i enlighet med åtagandet i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför. Kvinnor och flickor utgör inte en homogen grupp med samma behov. En intersektionell analys innebär att synliggöra och förstå hur flera olika identiteter, maktstrukturer och diskrimineringsgrunder samspelar. Dessa kategorier inkluderar ålder, klass, etnicitet, funktionsvariation, religion, kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, minoritetsstatus etcetera. I texten nedan används formuleringen ”alla kvinnor och flickor” för att inkludera alla dessa faktorer.

Mål 5 i Agenda 2030 om att uppnå jämställdhet och alla kvinnors och flickors egenmakt är centralt för det globala jämställdhetsarbetet, men det är nödvändigt att övriga mål integrerar ett jämställdhetsperspektiv. I mål 5 finns viktiga delmål om att utrota diskriminering, våld och utnyttjande av flickor och kvinnor, säkerställa deltagande i beslutsfattande, samt säkra allmän tillgång till SRHR.

ETT INTEGRERAT JÄMSTÄLLDHETS-PERSPEKTIV

BAKGRUND

Idag utmanas jämställdhetsarbete och hbtqi-rättigheter globalt av välfinansierade allianser av värdekonserverna, religiösa, ultra-nationalistiska och populistiska krafter. Dessa allianser drivs och/eller finansieras ofta av organisationer baserade i USA, Europa eller Ryssland och de har bidragit till att kraftigt begränsa möjligheterna till framsteg när det gäller flera aspekter av jämställdhet, i synnerhet i många afrikanska länder. De driver en familjekonservativ agenda som ifrågasätter bland annat aborträtten, hbtqi-personers rättigheter och civilsamhällets rätt att verka. Gemensamt attackerar de grunderna för mänskliga rättigheter utifrån flera perspektiv, ofta under det gemensamma konceptet ”gender ideology”. De är transnationella rörelser som organiserar sig såväl på Förenta nationerna (FN)- som Europeiska unionen (EU)-nivå.³⁰

För att Sverige ska fortsätta vara en viktig och tydlig motpol till de som vill inskränka demokrati, hbtqi-personers och kvinnors och flickors frihet och rättigheter, och för att jämställdhet ska förverkligas, behöver jämställdhet vara en del av alla områden av utrikespolitiken, det vill säga utvecklings-, säkerhets- och handelspolitik. Därtill bör jämställdhet synliggöras och integreras i andra områden med internationell prägel, som miljö, klimat och migration. Jämställdhetsfrämjande insatser måste vägledas av analyser och evidensbaserad information där maktstrukturer synliggörs. Utan ett genomgående jämställdhetsperspektiv är det inte möjligt att uppnå de Globala målen.

SVERIGES POLITIK

Sverige har länge varit en tydlig och stödjande global röst för jämställdhet, alla kvinnors och flickors rättigheter och politiska och ekonomiska egenmakt, oberoende av regering. Betydelsen av Sveriges ledarskap i EU och globalt speglas bland annat i ett stadigt ökande antal länder som

anammade en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik.³¹ Men direkt efter tillträdet bekräftade utrikesminister Tobias Billström att regeringen beslutat att avskaffa den feministiska utrikespolitiken.³² Jämställdhet ska dock fortsatt vara ”ett kärnvärde” i svensk utrikespolitik, något som upprepades i utrikesdeklarationen 2024. Deklarationen nämner att det globala motståndet mot jämställdhet ökar, med hänvisning till Afghanistan och Iran, men säger inget specifikt om den globala anti-genusrörelsen. Den uttrycker också en intention att stärka kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt och att motverka begränsande sedvänjor och normer. Det saknas dock en uttalad ambition att visa ledarskap i dessa centrala frågor.³³

Regeringen åberopar inte någon tydlig politik som ska hålla ihop utrikesdepartementets tre ansvarsområden – bistånd, handel och säkerhet – för att säkerställa att kärnvärdet jämställdhet ska integreras. Regeringens reformagenda för biståndet nämner att ”jämställdhet ska beaktas i alla relevanta insatser”³⁴ (vår kursivering), vilket antyder att jämställdhet inte alltid är relevant. I den nya utrikeshandelsstrategin står det att jämställdhet ska genomsyra den. Få detaljer konkretiseras dock. Säkerhetspolitiken är inte jämställdhetsintegrerad (läs mer i kapitlet Fred och säkerhet).³⁵

Enbart en av nio myndigheter som ligger under utrikesdepartementet har något uppdrag om jämställdhetsintegrering i sitt regleringsbrev från 2023. Varken Sida, Folke Bernadotte-akademien (FBA) eller Swedfund, som är de tre myndigheter som jobbar med internationell utveckling, hade jämställdhet i sina uppdrag och återrapporteringskrav.³⁶ Det är anmärkningsvärt eftersom bland annat Sidas instruktion, som är en bindande förordning, specificerar att dess uppdrag ”ska utgå från ett integrerat jämställdhetsperspektiv som inkluderar en analys av kvinnors och flickors respektive mäns och pojkars situation”.³⁷ Sidas handlingsplan för jämställdhet som styr bilateralt bistånd gick ut 2023 och har inte förlängts och det saknas tjänster med jämställdhetsfokus på till exempel den avdelning som rör Europa och Latinamerika och den som rör Partnerskap och innovation.³⁸

I det gemensamma programmet för Sverige, Frankrike och Tjeckiens EU-ordförandeskap var jämställdhet en inskriven prioritering, inklusive kvinnors ekonomiska egenmakt och kampen mot könsstereotyper. Arbete skulle ske inom EU och internationellt, bland annat genom att till fullo implementera EU:s handlingsplan för jämställdhet (GAP III).³⁹ Trots detta handlade ingen av Sveriges prioriteringar för det egna ordförandeskapet våren 2023 om jämställdhet.⁴⁰

Vi välkomnar att regeringen anser att jämställdhet även fortsatt är en kärnfråga liksom dess uttalade ambition att värna om kvinnors, flickors och

hbtqi-personers rättigheter. Dock stöds inte denna ambition av tydliga analyser och konkret jämställdhetsintegrering i strategier och regleringsbrev, ej heller i UD:s samtliga ansvarsområden. Vidare motsägs regeringens ambition av bristande finansiella åtaganden på flera områden som är strategiska för jämställdhetsarbetet.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ presentera en handlingsplan för jämställdhetsarbetet för samtliga av utrikesdepartementets ansvarsområden; säkerhet, handel och utveckling. Handlingsplanen bör redogöra för resurs- och effektmål, uppföljning och rapportering för att säkerställa effektivitet och transparens.
- ➔ ge alla myndigheter under utrikesdepartementet i uppdrag, i regleringsbrev, att jämställdhet ska vara integrerat. Detta bör också gälla samtliga ambassaduppdrag.
- ➔ försvara EU:s grundläggande värden i globala sammanhang genom att verka för att jämställdhet genomsyrar utrikes- och utvecklingspolitiken.

FINANSIERING AV DET GLOBALA JÄMSTÄLLDHETSARBETET

BAKGRUND

Att prioritera och resurssätta stödet till jämställdhetsinsatser på bred front har aldrig varit viktigare. Detta inkluderar stöd till organisationer som jobbar med kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer, progressiva religiösa aktörer och feministiska rörelser, multilaterala organ (till exempel UN Women och FN:s befolkningsfond (UNFPA)) till arbetet med SRHR, och till arbetet med Kvinnor, fred och säkerhetsagendan.

Forskning visar att stödet till feministiska rörelser och organisationer är den enskilt viktigaste faktorn för att jämställdhet främjas i ett land.⁴¹ Trots det lider de av kronisk underfinansiering.⁴² Endast en procent av allt bilateralt jämställdhetsbistånd går till dessa aktörer.⁴³ I Sverige stödjer cirka tre procent av Sidas flöden detta ändamål⁴⁴, och på EU-nivå är motsvarande siffra 0,5 procent⁴⁵. Under *Generation Equality Forum* (2021) beslutade det internationella samfundet att dubbla finansieringen till kvinnorrättsorganisationer och feministiska rörelser före 2026.⁴⁶

SVERIGES POLITIK

Trots uttalanden och formuleringar om ökade ambitioner vad gäller stöd till globalt jämställdhetsarbete, avspeglas inte detta i budget och genomförande. Sidas årsredovisning för 2023 visar att andelen bistånd som har jämställdhet som huvudmål eller delmål har minskat från 82 (2021) till 74 (2023) procent. Det betyder att nära en fjärdedel av Sidas bistånd inte har ett jämställdhetsperspektiv och att Sida kommit längre ifrån att nå målet i EU:s handlingsplan för jämställdhet (GAP III). Jämställdhet som område stod för ungefär sju procent av det totala biståndet som Sida betalade ut 2023, likt föregående år. Det återstår att se om den siffran kommer att förändras när regeringens nya inriktning för biståndet är helt klart.⁴⁷

Anslaget till FN-systemets viktigaste organ för jämställdhetsfrågor, UN Women, mer än halverades under 2022–2024, och stödet till UNFPA, som arbetar med SRHR, sänktes under samma period med cirka 25 procent.⁴⁸ FN:s fond för fredsbyggande (UN Peacebuilding Fund) har varit en av FN-systemets bäst presterande fonder vad gäller stöd till jämställdhet.⁴⁹ Till den har regeringen sänkt stödet med 70 procent jämfört med 2022 års nivå.⁵⁰

Medel till kvinnorrättsorganisationer och civilsamhällesorganisationers arbete med Kvinnor, fred och säkerhetsagendan har försvunnit i och med avvecklingen av stödet till civilsamhällets fredsarbete genom FBA.⁵¹ Medel för genomförande av Kvinnor, fred och säkerhetsagendan har allokaterats från Strategi för Hållbar Fred, vars budget halverats 2022–2024⁵² (läs mer i kapitlet Fred och säkerhet).

Enligt Sidas budgetprognos 2025–2027 riskerar de globala strategierna att minska rejält i budget då anslagspost 34 föreslås att minska med 45 procent till 2027.⁵³ Här ingår bland annat den globala jämställdhetsstrategin, och strategier kopplat till SRHR, WASH och utbildning. Den planerade separata globala strategin för arbetet med SRHR har slopats (läs mer i avsnittet Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter).

Dessa nedskärningar innebär inte bara att jämställdhet som område nedprioriterats. Det fördjupar även den kroniska underfinansieringen av kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer eller feministiska rörelser vars organisationer finansieras genom FN-organ såväl som den globala jämställdhetsstrategin. I reformagendan för biståndet finns heller inte någon referens till vikten av att stötta kvinnorrättsorganisationer, hbtqi-organisationer eller feministiska rörelser⁵⁴, trots att Sida så sent som 2023 åtog sig att öka stödet till dessa aktörer⁵⁵.

Den inriktning på privata investeringar och handel som reformagendan för biståndet har riskerar också att minska finansieringen till jämställdhet. En studie från Expertgruppen för Biståndsanalys (2020) fann att 55 procent av

den svenska garantiportföljen som rapporterades inom ramen för offentligt bistånd bidrog till jämställdhet. Detta kan jämföras med bilateralt svenskt bistånd där motsvarande siffra då låg på 85 procent.⁵⁶ Det finns också rapporter om att finansierings- och samarbetsformen offentlig-privat samverkan, som lyfts fram i reformagendan för biståndet, riskerar att leda till ökad ojämlikhet och ojämställdhet.⁵⁷ Andra studier lyfter fram att det inte finns ett linjärt samband mellan mer handel och att kvinnors ekonomiska rättigheter ökar. I länder där hög ojämställdhet råder, förstärks ojämställdheten av handel om det inte specifikt adresseras på policynivå.⁵⁸

För 2024 ökade regeringen stödet till multilaterala utvecklingsbanker, fonder och avskrivningar med 18 procent, eller 853 miljoner kronor. Den största delen av ökningen går till Världsbanken, som senast 2023 hamnade i botten i en internationell jämställdhetsrankning.⁵⁹ Internationella finansiella institutioner har sedan länge kritiserats för hur villkoren för deras lån oproportionerligt drabbar kvinnor i fattiga länder, när kvinnor blir ”stötdämpare” för den påtvingade åtstramningspolitiken med nedskärningar i offentlig sektor och sociala trygghetsprogram.⁶⁰ Både Världsbanken och IMF har dock på senare år förbättrat sitt jämställdhetsarbete på policynivå⁶¹, och viktiga givare som Sverige bör prioritera att dessa strategier faktiskt omsätts i praktiken.

Det går inte att utläsa att finansieringen av det globala jämställdhetsarbetet har ökat sedan regeringen tillträdde 2022. Tvärtom har anslagen

till jämställdhet hittills minskat på ett antal fronter. Ambitionerna om att bedriva ett strategiskt jämställdhetsarbete återspeglas inte i riktade allokeringar till aktörer som arbetar för att främja jämställdhet och kvinnors, flickors och hbtqi-personers mänskliga rättigheter. Det finns också risker för ytterligare minskat jämställdhetsfokus i och med satsningarna på privata sektorn och handel.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ motverka underfinansieringen av kvinno-rättsorganisationer genom tydliga löften och ökade anslag till organisationer som arbetar för kvinnors och flickors rättigheter, hbtqi-organisationer, och feministiska rörelser.
- ➔ säkerställa att jämställdhetsarbetet resurs-sätts över alla politikområden, och att an-slagen ökar i det bilaterala biståndet, till multilaterala organisationer och till civilsam-hällesorganisationer.
- ➔ värna Sveriges globala ledarskap för jäm-ställdhetsfrågor i viktiga finansierings-forum, inklusive att prioritera Världsbanks-jämställdhetsarbete i Sveriges kommande strategi för samarbete med Världsbanks-gruppen. Satsningarna på privata sektorn och utvecklingsbanker behöver kompletteras med tydlig politik för att stärka dessa aktörers jäm-ställdhetsarbete.

SEXUELL OCH RE-PRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER

BAKGRUND

SRHR är en grundförutsättning för att tillgodo-göra sig en rad andra rättigheter. Först när en har frihet att bestämma över sin egen kropp kan en delta i beslut som rör ens eget liv och bidra till samhällsutvecklingen. Genom att investera i inkluderande SRHR-insatser, inklusive tillgång till preventivmedel, säker abort, allsidig sexual-undervisning och mödrahälsovård, får männi-skor möjlighet att leva ett hälsosammare och mer jämställt liv. Tillgång till rent vatten, sanitet och hygien (WASH) är avgörande för att kunna leverera sexuell och reproduktiv hälsovård säkert och med god kvalitet.⁶²

Arbetet *mot* SRHR och hbtqi-personer står ofta högst upp på agendan hos de krafter runt om i världen som systematiskt motarbetar jämställd-het. Finansieringen flödar från vissa religiösa och högerkonservativa aktörer i USA och Europa till anti-SRHR-kampanjer i Afrika.⁶³ Samtidigt uppstår också nya möjligheter för SRHR. Digital utveckling har det senaste decenniet drastiskt förbättrat till-gången till hälsoservice och information kopplat till SRHR, till exempel genom telemedicinsk tillgång till preventivmedel och medicinsk abort.

SVERIGES POLITIK

SRHR har under en lång tid och oavsett politisk färg på regeringen varit en prioriterad fråga i svensk utrikes- och biståndspolitik. Under 2014 till 2022 var SRHR ett av sex prioriterade områden i hand-lingsplanen för den feministiska utrikespolitiken.⁶⁴ Även den nya regeringen har SRHR som ett centralt område på sin utrikes- och biståndsagenda och av de sju tematiska prioriteringarna i reformagendan för biståndet innehåller tre skrivningar eller delmål kring SRHR.⁶⁵ Bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell har återkommande klargjort att Sverige avser att prioritera SRHR, både genom biståndet och genom att vara en stark internationell röst. SRHR nämndes i utrikesdeklarationen både 2023⁶⁶ och 2024, men med en klart mer central ställning i dekla-rationen 2024: "Sverige ska särskilt arbeta för allas åtnjutande av rättigheter som är politiskt känsliga i andra länder, såsom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter."⁶⁷ Nytt 2024 är också att regeringen lyfter fram skadliga sedvänjor och normer: "Vi stärker också kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt och motverkar begränsande sedvänjor och normer".⁶⁸

Av den ursprungliga ambitionen att ta fram en global SRHR-strategi, finns nu en ansats till en bredare strategi som inkluderar flera områden som delar på samma budget.⁶⁹ Regleringsbrevet 2024 innehöll inget nytt uppdrag till Sida kopplat till SRHR.⁷⁰

I strategin för mänskliga rättigheter och demokrati lyfts utsatta människorättsförsvarare, bland andra personer "som försvarar rättigheter för kvinnor, hbtqi-personer"⁷¹ och starka skrivningar finns kring sexuell och könsrelaterat våld. Inget specifikt nämns kring SRHR-försvarare - det gjorde inte heller den tidigare strategin.⁷²

Till de tydligaste globala ställningstagandena för SRHR ingår Sveriges linjetal på FN:s Kvinno-kommissionens (CSW) årsmöten 2023 och 2024. Jämställdhetsminister Paulina Brandbergs tal innehöll båda åren flera skrivningar om SRHR, inklusive vikten av säkra och lagliga aborter, pre-ventivmedel och allsidig sexualundervisning.⁷³ Talen innehöll också flera referenser till vikten av att bekämpa könsrelaterat våld, och pojkars och unga mäns ansvar för att bekämpa det. Sverige - i egenskap av EU-ordförandeland - framförde också EU:s linjetal under CSW 2023, vilket inne-höll referenser till SRHR och Pekingplattformens handlingsprogram, inklusive referens till vikten av allsidig sexualundervisning och positiva och nega-tiva kopplingar mellan SRHR och digitalisering.⁷⁴

Under det svenska EU-ordförandeskapet fatta-de EU:s ministerråd - efter år av förhandling-ar - beslut om EU:s anslutning till Istanbul-konventionen och ordförandeslutsatser togs om hbtqi-personers rätt till säkerhet i EU.⁷⁵ Det svenska ordförandeskapet tog även fram ett utkast till rådslutsatser för antagandet av EU:s globala hälsostategi, med mycket starka SRHR-skrivningar. Rådslutsatserna blockerades dock av Ungern och Polen. Samma utkast till slutsatser antogs emellertid senare av EU-rådet 2024 under det belgiska ordförandeskapet.⁷⁶ En officiell konferens hölls dessutom under det svenska ordförandeskapet på temat könsbaserat våld, men inga specifika publika arrangemang hölls på temat SRHR.

Det starka politiska fokuset på SRHR åter-speglas inte i finansiella öknings i biståndet. Under den förra regeringen, som en konsekvens av att betydande delar av svenskt bistånd om-dirigerades till initiativ i Ukraina och till kost-nader för mottagande av flyktingar i Sverige, minskade Sveriges SRHR-stöd 2022 för första gången på tio år. Den nuvarande regeringen har fortsatt dragit ner på SRHR-relaterat bistånd. I regleringsbrevet till Sida (2023) skars budgeten till UNFPA⁷⁷, UN Women och FN:s gemensam-ma program mot hiv och aids (UNAIDS) ner med 25 procent per organ. Stödet till UN Wom-en och UNAIDS fortsatte under 2024 att mins-ka. Anslaget till Globala fonden - där en an-

senlig del av budgeten går till hivprevention och flickors SRHR - ligger kvar på samma nivå som 2023, motsvarande ett årsbelopp som inte lever upp till den finansiella utfästelse Sverige gjort till fonden 2023–2025.⁷⁸

Inom ramen för den existerande regionala strate-gin och dess budget gjordes under 2023 även en satsning på SRHR i Afrika på närmare en halv miljon kronor.

SRHR fortsätter att vara en uttalad prioritering i svensk utrikes- och biståndspolitik, såsom uttryckt i re-geringens mest centrala policyramverk

för området: reformagendan för biståndet och de utrikespolitiska deklarationerna (2023 och 2024). Men regeringen har inte låtit de politiska prioriter-ingarna kring SRHR i biståndet återspeglas i finan-siella medel. Tendenser till minskning av medel till SRHR är särskilt olyckligt då en rad aktörer som aktivt och strategiskt verkar mot SRHR pumpar in pengar och anti-SRHR-propaganda i låg och medelinkomstländer.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ öka andelen svenskt bistånd till SRHR, inklu-sive kompensera för den SRHR-finansiering som försvinner när bilaterala strategier fasas ut eller deras budget minskar.
- ➔ göra en särskild satsning på lokala organisa-tioner och rörelser som arbetar inkluderande för SRHR för alla och med att röja undan hinder som utestänger vissa grupper från SRHR-insatser (bland andra barn, unga och gamla, hbtqi-personer, etniska eller religiösa minoriteter med flera).
- ➔ systematiskt integrera SRHR, inklusive WASH, även i humanitära insatser, samt verka för bättre samverkan mellan det humanitära- och utvecklingssamarbetet kring SRHR-frågor.

→ vara en ledande röst internationellt och i EU för de mest omstridda jämställdhetsfrågorna, inklusive abort, sexualundervisning och hbtqi-rättigheter och i det arbetet intensifiera dialogen med stater och aktörer i låg- och medelinkomstländer som tillhör gruppen *the movable middle* i SRHR-frågor, inklusive progressiva religiösa aktörer.

EKONOMISK EGENMAKT

BAKGRUND

Ekonomisk egenmakt, rättigheter och försörjningsmöjligheter för alla kvinnor och flickor och hbtqi-personer är centralt för jämställdhet och för att bekämpa fattigdom, diskriminering och social exkludering. Ojämställdhet på arbetsmarknaden beror på könsdiskriminerande strukturer och normer kring kvinnors och flickors familjeroll och kontroll av deras sexualitet. Kvinnor upplever ofta flerfaldig diskriminering som hindrar tillgång till ekonomisk egenmakt över hela livsrytmen. Enskilda kvinnor och flickor upplever utsatthet olika beroende på deras individuella livssituationer. Därför krävs en intersektionell analys av hindren som tar hänsyn till detta.

Många faktorer påverkar flickors möjlighet att gå i skolan. Det kan handla om hot om våld, brist på sanitet (som tillgång till toaletter, rent vatten och mens- och hygienartiklar) och information om SRHR, samt tvångsäktenskap och oönskade graviditeter. På sikt utgör detta också ett hinder för kvinnor att delta i arbetsmarknaden. Ojämnt fördelat omsorgs- och hushållsarbete begränsar kvinnors deltagande i den formella ekonomin. Trots att kvinnors och flickors obetalda arbete är en förutsättning för samhället och den formella ekonomin, så undervärderas och osynliggörs det.

Kvinnor och flickor dominerar i såväl den in-

formella ekonomin som i den småskaliga jordbruks- och matproduktionssektorn. Villkoren inom dessa sektorer är avgörande för deras ekonomiska egenmakt. Allmänna sociala trygghetssystem, med barnbidrag, pensioner, barnomsorg och hälsovård, inklusive SRHR, är viktigt för att främja jämställdhet och social rättvisa, men kvinnor och flickor har ofta sämre tillgång till dessa. Diskriminerande lagstiftning, regler och sociala normer påverkar kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter och egenmakt, som möjligheter att arbeta, äga och arva land och egendom oavsett civilstånd.

SVERIGES POLITIK

Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt har länge varit ett prioriterat område för jämställdhetsarbetet inom svensk utvecklingspolitik oavsett regering. Utrikesministern sa i sitt inledningsanförande i den utrikespolitiska debatten 2024 att "ekonomisk egenmakt, inte minst möjligheten att genom egna ekonomiska resurser själv forma sitt liv, är viktigt för ett bredare politiskt deltagande. Kvinnors ekonomiska egenmakt är alltså viktig. Därför har regeringen också lagt fokus på detta."⁷⁹

Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt återfinns också i strategin för hållbar ekonomisk utveckling, antagen av den förra regeringen, genom målet om "Stärkt ekonomisk egenmakt för kvinnor"⁸⁰. Detta mål beskrivs som viktigt även för strategins övriga mål.⁸¹ I regeringens regleringsbrev till Sida för 2024 kopplas åter till denna strategi. "Kvinnors och flickors frihet och egenmakt" nämns i regleringsbrevet som ett område där resultat ska redovisas av verksamheten.⁸² Strategin för hållbar social utveckling (beslutad av den förra regeringen) förlängdes i regleringsbrevet först till 31 mars och sedan 30 juni 2024. Strategin inbegriper frågor som i stor utsträckning relaterar till ekonomisk egenmakt.⁸³ Flera avtal med civilsamhällesorganisationer ses i skrivande stund över och det är därför ovisst hur arbetet kommer att se ut framöver.

Regeringens reformagenda för biståndet innehåller formuleringar om att stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt. Fokus ligger på

främjandet av kvinnors företagande, tillgång till marknader, mikrolån, utbildning och entreprenörskap i det lokala näringslivet samt kvinnors lika lagliga rätt till ägande-, arvs- och besittningsrätt. En annan prioritering är insatser som minskar det digitala gapet mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Det obetalda hem- och omsorgsarbetet, som är en förutsättning för att det globala ekonomiska systemet överhuvudtaget fungerar, diskuteras inte alls, något som bidrar till att osynliggöra kvinnor och flickor. Det saknas även en intersektionell analys för att förstå och ta itu med hur olika grupper av kvinnor och flickor påverkas av strukturella ojämlikheter.⁸⁴

I regeringens nya strategi för mänskliga rättigheter och demokrati har jämställdhet, inklusive kvinnors och flickors egenmakt, slopats som ett prioriterat mål och ska inte längre systematiskt integreras i utvecklingssamarbetet inom strategin. Detta trots att strategin tar upp att det sker en regression av jämställdhet globalt.⁸⁵

Sverige har haft en ledande roll i koalitionen om ekonomisk jämställdhet inom FN:s arbete med *Generation Equality Forum* sedan 2020. Uppdraget som tidigare funnits till Sida om genomförande av det arbetet har tagits bort.⁸⁶

Det är positivt att regeringen tydligt har aviserat att kvinnors och flickors frihet och egenmakt är ett prioriterat strategiskt område i utvecklingspolitiken, liksom arbete för att motverka diskriminering, skadliga normer och sedvänjor. Det är också glädjande att regeringen vill gynna kvinnors möjlighet att arbeta och deras lagliga rätt att äga samt arva land och egendom.

Däremot saknas ett genomgående och holistiskt arbete med de strukturer som hindrar kvinnors och flickors fullständiga, jämlika och meningsfulla deltagande. Politiska prioriteringar speglas inte i biståndsanslagen eller i finansieringen genom Sida och andra relevanta myndigheter.

Inget nämns om ansvaret för det obetalda omsorgs- och hushållsarbetet i någon av de ovan

genomgångna strategierna, inte heller i reformagendan för biståndet.

Tillfälliga strategier medför osäkerhet kring avtal, vilket skapar svårigheter att bibehålla en kontinuitet kring frågorna.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- verka för allmänna sociala trygghetssystem, inklusive föräldraledighet, barn- och äldreomsorg, pensioner och sjukförsäkring, med barnrätts-, livscykel- och jämställdhetsperspektiv.
- bidra till framtagandet av globala mål, genomförandestrategier och indikatorer samt verka för att finansiella resurser avsätts för att utmana normer och värderingar kring kvinnors och mäns ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.
- arbeta aktivt med åtgärder som bidrar till att reformera diskriminerande lagstiftning, inklusive traditionell och religiös familjerätt.
- främja jämställdhet på arbetsmarknad, arbetsplatser och i skolor och motverka våld och trakasserier i dessa miljöer genom att verka för alla kvinnors, flickors och hbtqi-personers produktiva sysselsättning, skäliga arbetsvillkor, tillgång till vatten och sanitet och lika ekonomiska rättigheter.

FÖRETAGS ANSVAR FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, MILJÖ OCH KLIMAT

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV AFRIKAGRUPPERNA, DIAKONIA, FAIRTRADE SVERIGE, FORUMCIV, NATURSKYDDSFÖRENINGEN, SWEDWATCH OCH UNION TO UNION.

FÖRETAG MED INTERNATIONELL VERKSAMHET är en dominerande aktör i den globala ekonomin, och med det kommer ett ansvar för hur deras verksamhet påverkar en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling. Utvinning av och handel med naturresurser samt produktion av varor sker ofta i långa internationella värdekedjor i vilka det finns en hög risk för negativ påverkan på mänskliga rättigheter, miljö och klimat. Människorätts- och miljöförsvare spelar en viktig roll när de står upp mot kränkningar och miljöförstöring som företag gör sig skyldiga till, men hoten mot dem har ökat de senaste åren.

Det har visat sig tydligt att det behövs bindande internationella regler om företags ansvar för hur de påverkar mänskliga rättigheter och miljö. Sverige och andra länder kan också genom offentlig upphandling verka för en hållbar utveckling. Genom bolag med statligt ägande och regelverk för de statliga pensionsfonderna kan Sverige inkludera krav och riktlinjer och på så sätt vara vägledande.

Det finns flera mål i Agenda 2030 som påverkas av hur länder arbetar med företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö. Mål 12 är av särskild betydelse då det sätter upp målsättningar för att säkerställa hållbara konsumtions- och produktionsmönster.

LAGSTIFTNING OM FÖRETAGS ANSVAR FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER, MILJÖ OCH KLIMAT

BAKGRUND

Barnarbete, utvinning av naturresursers påverkan på urfolk, avsaknad av levnadsinkomster och löner för de som producerar eller odlar varor, slavliknande förhållanden i fabriker, och miljöförstöring i spåren av fossilindustrin är bara några exempel på varför det behövs bindande internationella regler om företags ansvar för mänskliga rättigheter och miljö. De frivilliga riktlinjer som finns; Förenta nationernas (FN) vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter (UNGP)⁸⁷ och *Organisation for Economic Cooperation and Developments* (OECD) riktlinjer för multinationella företag⁸⁸, är otillräckliga.

Särskilt transnationella företags komplexa företagsstrukturer gör ofta att nationella rättssystem inte räcker till för ansvarsutkrävning. Sedan 2014 förhandlas det därför på FN-nivå om ett globalt bindande fördrag⁸⁹ (*Binding Treaty*) för transnationella företag gällande mänskliga rättigheter.

I Europeiska unionen (EU) har förhandlingar om ett direktiv för att reglera företags ansvar för mänskliga rättigheter, miljö, och klimat, *Corporate Sustainability Due Diligence Directive* (CSDDD), pågått sedan 2022.⁹⁰ I mars 2024 enades EU:s medlemsstater om innehållet i direktivet. Det innebär att stora företag blir skyldiga att i stora delar av värdekedjan identifiera, förebygga och motverka risker och negativ påverkan på mänskliga rättigheter och miljö och att drabbade ska kunna ställa företag till svars i en domstol. Företag kommer även att behöva utveckla och implementera klimatomställningsplaner i linje med Parisavtalet.⁹¹

SVERIGES POLITIK

Regeringen har varit en bromskloss i förhandlingarna i EU om CSDDD, på flera sätt. När ministerrådets position antogs den 1 december 2022 framförde energi- och näringsminister Ebba Busch regeringens linje, nämligen att Sverige ville se så lite administrativ börda för företagen som möjligt och höjda tröskelvärden för storleken på företag som omfattas av direktivet. Dessutom ville regeringen begränsa omfattningen på direktivet till leverantörsleden istället för hela värdekedjan, samt att civilrättsligt ansvar helt raderades.⁹² När regeringen inte fick gehör för sin ståndpunkt ställde de sig ändå bakom den föreslagna rådpositionen.⁹³

I december 2023 slöts en politisk överenskommelse mellan EU kommissionen, rådet och parlamentet.⁹⁴ I februari 2024 skulle COREPER, ministerrådets viktigaste förberedande organ, rösta om den slutgiltiga texten. Ett godkännande i COREPER är i vanliga fall endast en formalitet och det är ytterst ovanligt att en omröstning om en redan fattad politisk överenskommelse inte går igenom. Inför COREPER-mötet kom det fram att Tyskland och några andra länder började tveka om att rösta ja, samt att Sverige - som enda land - tänkte rösta nej till direktivet. Efter flera vändor röstade EU:s medlemsstater i mars slutligen ja till en kompromiss av direktivet. Sverige lade ner sin röst, tillsammans med ett fåtal andra stater⁹⁵, vilket var svårt att förstå i förhållande till det mandat som regeringen fått från riksdagen⁹⁶. I den omförhandlade version som låg på bordet hade dock flera viktiga delar försvagats. Bland annat ska lagen endast gälla företag med fler än 1000 anställda och en årlig omsättning på över 450 miljoner euro.⁹⁷ Direktivet ska nu godkännas av parlamentet och sedan godkännas formellt av ministerrådet. Sverige bekräftade i slutet av mars vid ett möte i näringsutskottet i riksdagen att man trots allt ställer sig bakom direktivet.⁹⁸ Två år efter att det antagits ska det implementeras i svensk lagstiftning.

Sverige har hittills inte deltagit aktivt i förhandlingarna om FN:s *Binding Treaty*. EU har ännu inte något mandat att förhandla. I diskussionerna i ministerrådets arbetsgrupp för mänskliga rättigheter (COHOM), där *Binding Treaty* och ett

eventuellt förhandlingsmandat för EU diskuteras, har Sverige förordat ett fortsatt restriktivt EU-engagemang.⁹⁹ Det finns inga tekniska hinder för enskilda EU-länder att engagera sig i förhandlingarna trots att EU inte har ett förhandlingsmandat. Både Tyskland och Frankrike engagerade sig exempelvis med yttranden under förhandlingarna 2023 där de uttryckte stöd för processen.¹⁰⁰ Vidare röstade EU-parlamentet i december 2023 om EU:s position gällande *Binding Treaty*, i vilket enskilda länder explicit uppmanas att engagera sig i väntan på ett EU-mandat.¹⁰¹

Regeringen har sedan sitt tillträde visat brist på engagemang inom det globala initiativet *Global Deal*, som är en dialogplattform mellan regeringar, företag och fackliga organisationer.¹⁰² Initiativet är en unik modell för att uppmärksamma, bevaka och utkräva ansvar för mänskliga rättigheter på arbetsmarknaden. Nuvarande regering har inte en enda gång agerat inom initiativet, som idag är placerat inom OECD.

Regeringens politik har motverkat syftet med CSDD-direktivet och kontinuerligt verkat för att civilrättsligt ansvar ska utgå, att färre företag ska omfattas av direktivet och att den administrativa bördan för företagen ska minska.¹⁰³ När omröstning om direktivet skulle ske hade regeringen för avsikt att rösta nej, och vid den slutliga omröstningen i COREPER i mars lade Sverige ner sin röst. En position som går rakt emot Sveriges ambition att vara ett föredöme inom hållbart företagande.

Regeringens brist på engagemang för *Binding Treaty*-processen signalerar ointresse för värnandet av mänskliga rättigheter kopplade till företags verksamheter vilket går emot regeringens uttalande i utrikesdeklarationen att verka konstruktivt för rättighetsfrågor inom FN.¹⁰⁴ Även regeringens oengagerade förhållningssätt till dialogplattformen *Global Deal* signalerar ett svagt engagemang för ansvarsutkrävande av internationell näringslivsverksamhet.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ verka för att CSDDD antas under nuvarande EU-kommissions mandatperiod.
- ➔ säkerställa att det blir en ambitiös lagstiftning som omfattar fler företag, inkluderar finanssektorn och omfattar hela värdekedjan när CSDDD ska implementeras nationellt.
- ➔ engagera sig i *Binding Treaty*-förhandlingarna inom FN samt verka aktivt för att EU får ett förhandlingsmandat.

OFFENTLIG UPPHANDLING

BAKGRUND

Offentlig upphandling är ett viktigt verktyg för att kunna bidra till hållbar utveckling, men upphandlande myndigheter utnyttjar inte möjligheterna att ta socialt och miljömässigt ansvar i sina inköp fullt ut. Många varor som köps in av offentlig sektor odlas eller produceras i länder där tillämpningen av arbetsrätt och miljö rätt inte efterlevs och där mänskliga rättigheter inte respekteras. Den offentliga upphandlingens stora köpkraft, runt 900 miljarder kronor varje år bara i Sverige och 2 448 miljarder euro i EU, gör den till ett strategiskt och viktigt verktyg för hållbar utveckling.¹⁰⁵

En kartläggning som Fairtrade gjorde under 2022 tillsammans med fackförbunden ST och Vision visade att den offentliga upphandlingen fortfarande kan göra mycket mer för att bidra till en mer hållbar samhällsutveckling. Till exempel uppgav nästan hälften av de över 400 tillfrågade kommunerna, regionerna och statliga myndigheterna att deras organisation bara ibland, eller aldrig, kartlägger hållbarhetsrisker.¹⁰⁶ På EU-nivå ställs enbart krav på lägsta pris i 55 procent av alla upphandlingar vilket pekar på att det inte tas tillräcklig hänsyn till hållbarhetsaspekter.¹⁰⁷ I en undersökning från EU-parlamentet i

oktober 2023 framgår att över 80 procent av alla offentliga upphandlingar i Sverige baseras endast på priskriterier eller kostnader.¹⁰⁸

SVERIGES POLITIK

Dagens lagkrav bygger på frivillighet. Finansdepartementet lade i juni 2022 fram en färdig lagrådsremiss där det föreslogs att det skulle införas en skyldighet inom ramen för lagen om offentlig upphandling (LOU) att beakta klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg, samt sociala och arbetsrättsliga aspekter i de fall där upphandlingens art motiverar det.¹⁰⁹ Förra regeringen valde att inte lägga fram en proposition före valet. Lagrådsremissen fanns inte heller med i listan av regeringens propositionsförteckning för 2023 och 2024¹¹⁰, och i intervjuer och framträdanden har civilminister Erik Slottner tydliggjort att regeringen inte heller har någon plan för att höja ambitionsnivån vad gäller hållbarhet inom offentlig upphandling¹¹¹.

Parallellt har Adda Inköpscentral och Regionernas Nationella kansli för hållbar upphandling arbetat med att revidera regionernas kontraktsvillkor från 2018 gällande hållbarhet i leveranskedjorna.¹¹² Efter en omfattande konsultationsrunda med bland annat kommuner, regioner, statliga myndigheter, leverantörer och civilsamhället lanserades de nya skärpta villkoren i mars 2024.¹¹³

Revideringarna är baserade på internationella ramverk om ansvarsfullt företagande och tillbörlig aktsamhet för hållbara leveranskedjor i relation till mänskliga rättigheter, arbetares rättigheter, miljö och affärsetik. Några av nyheterna är till exempel att leverantörer ska samråda med rättighetsinnehavare, beakta särskilt sårbara grupper och tillhandahålla gottgörelse om de har orsakat eller bidragit till negativ påverkan.¹¹⁴

Upphandlingsmyndigheten var från början med i processen att ta fram nya kontraktsvillkor fram till hösten 2023 då myndigheten fick besked om minskade anslag som i sin tur tvingade fram ändrade prioriteringar.¹¹⁵

Det finns ett EU-direktiv om offentlig upphandling sedan 2014, men direktivet har i en undersökning utförd av EU-parlamentet visat sig vara alldeles för otydligt när det gäller vilka sociala krav som får ställas på leverantörer vilket gör att lägsta pris blir det som oftast avgör.¹¹⁶

60 EU-parlamentariker, varav två svenska socialdemokrater, har uppmanat EU-kommissionen att revidera direktivet under både 2022 och 2023.¹¹⁷ I januari 2024 svarade EU-kommissionen för första gången att de har åtagit sig att undersöka om det behövs åtgärder, även av lagstiftningskaraktär när det kommer till offentlig upphandlingsdirektivet.¹¹⁸ Inga initiativ har hittills tagits från den svenska regeringens håll för att driva frågan om ett reviderat direktiv framåt.

När det gäller kunskap om hållbarhetsfrågor inom offentlig upphandling ligger Sverige i framkant i Europa, även om det fortfarande finns stort utrymme för förbättringar i praktiken – inte minst gällande obligatorisk lagstiftning.

Det är oroväckande att regeringen valt att hittills inte gå vidare med en proposition baserad på den lagrådsremiss som redan tagits fram i syfte att revidera LOU - och därmed kunna införa skarpare krav som ska göra det obligatoriskt att beakta hållbarhet gällande miljö och mänskliga rättigheter i upphandlingar.

Det är oroväckande att regeringen inte verkar prioritera hållbarhet vid offentlig upphandling, dels i och med det ovan nämnda, men också i och med de kraftigt minskade anslagen till Upphandlingsmyndigheten för perioden 2025–2027.

Regionernas skärpta krav när det gäller hållbarhetskriterier i leveranskedjorna för kontraktsvillkor är mycket välkommet.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- skyndsamt lägga fram en proposition baserat på lagrådsremissen från juni 2022 som syftar till att revidera LOU och införa skarpa krav gällande flera hållbarhetsaspekter.
- se över vilka resursbehov som behövs på kommun, region och myndighetsnivå för att beakta hållbarhetsaspekter i upphandlingsprocessen och även kunna bistå med kompetens i hållbarhetsfrågor.
- verka aktivt för att EU:s upphandlingsdirektiv revideras genom att göra det obligatoriskt att inkludera och följa upp krav gällande mänskliga rättigheter och miljö i offentlig upphandling.
- verka för att det ska vara möjligt att exkludera leverantörer i en offentlig upphandling som inte uppfyller kraven i det kommande CSDD-direktivet.

STATLIGA BOLAG OCH AP-FONDERNA

BAKGRUND

Länder har genom statligt ägda bolag en viktig roll att spela för att bidra till en hållbar utveckling. Svenska staten förvaltar en bolagsportfölj motsvarande 850 miljarder kronor. I den ingår 43 hel- och delägda bolag med tillsammans mer än 100 000 anställda.¹¹⁹ Vidare förvaltas 3 000 miljarder kronor av svenska folkets pensionspengar av de statliga Allmänna Pensionsfonderna (AP-fonderna).¹²⁰ Staten har således både ett stort ansvar och en stor potential att genom sitt ägande stärka respekten för mänskliga rättigheter och hållbart företagande.

AP-fonderna investerar i företag som bidrar till negativ påverkan på mänskliga rättigheter,

miljöförstöring och en ökad negativ klimatpåverkan. Flera av AP-fonderna investerar i bolag som expanderar utvinningen av fossila bränslen i strid med Parisavtalet. Sjunde AP-fonden hade i mars 2024 investeringar värda cirka 480 miljarder kronor i Saudi Aramco, ett av världens största oljebolag som huvudsakligen ägs av den saudiska staten.¹²¹ AP-fonderna har även sammanlagda innehav till ett värde av nästan åtta miljarder kronor i ägarbolag av fossilgasprojekt i Cabo Delgado i Moçambique.¹²² Land grabbing, väpnade konflikter och nästan en miljon internflyktingar har följt i exploaterings spår.¹²³ AP-fonderna har även investeringar i flera företag med kopplingar till skogsskövlingen i Amazonas, exempelvis JBS, som är en av världens största köttproducenter.¹²⁴

SVERIGES POLITIK

De statligt ägda bolagen regleras av statens ägarpolicy. I policyn redogör regeringen för uppdrag och mål med förvaltningen, vilka ramverk som gäller för bolagen samt regeringens inställning i viktiga principfrågor.¹²⁵ 2020 tillkom kravet att bolagen nu ska ställa arbetsrättsliga krav på leverantörer. Skärpningarna i ägarpolicyn från 2020, exempelvis att förstärka de statliga bolagens hållbarhetsarbete med ökat fokus på negativ påverkan på mänskliga rättigheter i leverantörskedjan, är positiva. Ägarpolicyn utgör ett robust dokument gällande ansvarsfullt ägande, något som också Riksrevisionen konstaterar i en granskning från 2021. Riksrevisionen konstaterar dock att fokus i statens uppföljning ofta stannar vid processerna för styrning och uppföljning men i mindre grad och mer vagt om att följa upp de konkreta resultaten.¹²⁶

Regeringen rapporterar årligen om styrningen av de statliga bolagen i en skrivelse till riksdagen.¹²⁷ Utifrån den översiktliga informationen som ges i skrivelsen är det svårt att bedöma vilka hållbarhetsfrågor som diskuterats i ägardialogen mellan ansvarigt departement och bolagsledningen. Det finns inte heller en samlad bild över vilka av bolagen som genomför konsekvensanalyser gällande negativ påverkan på mänskliga rättigheter, så kallad *human rights due diligence*, och vad dessa analyser visat. Fokus i skrivelsen ligger på de ekonomiska resultaten.

I juli 2022 fick Sjätte AP-fonden nytt regelverk med lagkrav på hållbara och ansvarsfulla investeringar.¹²⁸ Motsvarande regelverk har funnits för Första-Fjärde AP-fonderna sedan 2019. Ett problem vad gäller regelverken är att det övergripande målet att skapa en långsiktigt hög avkastning är överordnat målen om hållbara investeringar. Den 1 januari 2024 fick Sjunde AP-fonden nya regler med informationskrav om hållbarhet.¹²⁹ AP-fondernas främsta verktyg för att vara en ansvarsfull ägare är så kallade ägardialoger.¹³⁰

De årliga utvärderingar av AP-fonderna som regeringen presenterar för riksdagen är inte tillräckligt grundliga och kritiskt granskande. I sin senaste utvärdering från maj 2023 skriver regeringen att det fortfarande till viss del är svårt att få en helhetsbild av AP-fondernas resultat inom hållbarhetsområdet.¹³¹ Detta stämmer överens med slutsatsen från Riksrevisionens granskning 2021 som anger att det saknas klarlagda samband mellan ändrade beteenden hos bolag och AP-fondernas agerande som aktiva ägare.¹³²

AP-fonderna är självständiga myndigheter som gör sina oberoende hållbarhetsbedömningar av bolag, något som regeringen förespråkar.¹³³ Detta kan innebära att en AP-fond har miljontals kronor investerade i ett bolag kopplat till skogsskövling i Amazonas medan en annan fond svartlistat samma bolag. Regeringskansliet gav i oktober 2023 en utredare i uppdrag att se över Första-Fjärde och Sjätte AP-fondernas verksamhet för att modernisera och effektivisera deras förvaltning.¹³⁴ Uppdraget ska inkludera en analys av möjligheten att slå ihop fonder. Det är viktigt att utredningen tar hänsyn till hur hållbarhetsarbetet kan förstärkas vid en omstrukturering av fonderna.

Ägarpolicyn för statliga bolag pekar särskilt på betydelsen av miljöhänsyn och socialt ansvarstagande såsom etik, arbetsvillkor, mänskliga rättigheter, bekämpning av korruption samt jämställdhet och mångfald, vilket är positivt. För att främja detta betonar regeringen vikten av en aktiv förvaltning och av att hållbart företagande

är integrerat i styrningen. Dock finns inte tillräcklig information om hur regeringen följer upp den utvidgade ägarpolicyn från 2020, inklusive adekvat uppföljning av hur bolagen levererar på de uppsatta direktiven gällande mänskliga rättigheter.

Det faktum att det övergripande målet i regelverken för AP-fonderna att skapa en långsiktigt hög avkastning är överordnat målen om hållbara investeringar bäddar för uppenbara målkonflikter. Hittills har de årliga utvärderingarna av AP-fonderna inte varit tillräckligt skarpa.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- förbättra styrningen så att de statliga bolagen lever upp till riktlinjerna för hållbart företagande i ägarpolicyn. Särskild vikt bör fästas vid hur bolagen förhindrar allvarlig negativ påverkan på mänskliga rättigheter och miljö i sina internationella värdekedjor.
- i sin årliga utvärdering granska AP-fondernas hållbarhetsarbete mycket mer kritiskt och djupgående än vad som hittills gjorts. Till exempel bör det granskas om AP-fonderna investerar i bolag som expanderar utvinningen av fossila bränslen i strid med Parisavtalet.
- skärpa regelverken för AP-fonderna så att respekt för mänskliga rättigheter, miljö och internationella klimatmål blir styrande för fondernas kapitalförvaltning och utgör en ram inom vilken fonderna kan maximera sin avkastning.

Riksdagen bör:

- hålla en årlig utfrågning om AP-fondernas investeringar där ledamöterna i finansutskottet har möjlighet att föra fram sina synpunkter och ställa frågor direkt till finansmarknadsministern.

MÄNNISKORÄTTSS- OCH MILJÖFÖR- SVARARE OCH FACK- LIGA RÄTTIGHETER

BAKGRUND

Repressalier mot människorätts- och miljöförsvare har ökat, inte minst för de som tar strid mot starka företagsintressen.¹³⁵ Detta gäller även människorättsförsvare i arbetslivet.¹³⁶ Företag har ett ansvar att identifiera och agera på risker som kan föreligga för människorätts- och miljöförsvare, och att stötta deras möjligheter att ställa ansvarsbärare till svars. Enligt etablerade internationella normer och riktlinjer, som FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter¹³⁷ och OECD:s riktlinjer för multinationella företag¹³⁸, förväntas företag även inkludera människorätts- och miljöförsvare i sina processer för *human rights due diligence*. Rätten att bilda och ansluta sig till fackföreningar och rätten till kollektiva förhandlingar utgör viktiga komponenter av rätten till arbete. De mänskliga rättigheterna i arbetslivet ska värnas med utgångspunkt i Internationella arbetsorganisationens (ILO) kärnkonventioner.¹³⁹

OECD:s riktlinjer för multinationella företag har genomgått en omfattande uppdatering efter konsultation med civilsamhällesaktörer och andra berörda aktörer. Riktlinjerna ställer nu tydligare förväntningar på företag att beakta risker kopplat till miljö och klimat, att motverka repressalier och att ingå dialog med dem som är negativt påverkade av ett företags verksamhet. Riktlinjerna ställer krav på nationella kontaktpunkter (NKP:s) att ha resurser och kompetens för att kunna hantera klagomål.¹⁴⁰ Det är hos NKP:s som drabbade eller deras företrädare kan anmäla företag som man anser har brutit mot OECD:s riktlinjer.¹⁴¹

SVERIGES POLITIK

Regeringen skriver både i reformagendan för biståndet och CSO-strategin att man vill öka stödet till människorätts- och demokratiförsvare. Däremot saknas skrivningar om hur svenska utlandsmyndigheter samstämmt ska bidra till det globala arbetet för att stärka människorätts- och miljöförsvare.¹⁴² I regeringens utrikeshandelsstrategi som presenterades i december 2023 konstateras att ansvarsfullt företagande, regelefterlevnad och nolltolerans mot korruption är en tillgång och en konkurrensfördel för svenska företag som har välfungerande interna processer och kontrollsystem. Däremot nämns inget om nolltolerans hos svenska företag när det gäller våld, hot och trakasserier mot människorätts- och miljöförsvare i företagens värdekedjor.¹⁴³

I utrikeshandelsstrategin nämns utlandsmyndigheternas handelsfrämjande roll, men civilsamhället nämns inte alls.¹⁴⁴ Trots regeringens uttalade politiska ambition för synergier mellan handel och bistånd¹⁴⁵ identifieras inte svenska ambassader, som både stöttar civilsamhället och handelsfrämjande, som en viktig kontaktyta för samverkan och social dialog mellan civilsamhälle och företag när det gäller skyddet för människorätts- och miljöförsvare. Svenska utlandsmyndigheter kan spela en viktig roll när det gäller att ge vägledning till svenska företag i hur repressalier mot människorätts- och miljöförsvare i värdekedjan kan förebyggas.

Den svenska NKP:n har tidigare kritiserats för att brista på flera områden, och i en kartläggning gjord av *OECD Watch* framkom det att den presterade sämre än Sveriges grannländers kontaktpunkter.¹⁴⁶ 2021 genomgick den svenska NKP:n en så kallad *peer review* där den granskades av en delegation från andra OECD-länder. Granskningen resulterade i ett antal rekommendationer för att öka bland annat transparens och tillgänglighet samt dialog med civilsamhället, då hittills enbart facken varit representerade i NKP:n. NKP:n har sedan dess tagit flera steg för att implementera rekommendationerna, bland annat genom regelbundna dialogmöten med civilsamhället,

förbättringar av hemsidan och förtydligande av processen när man gör en anmälan. En svensk översättning av OECD:s uppdaterade riktlinjer har också gjorts.¹⁴⁷ De här förbättringarna påbörjades redan under den förra regeringen, men fortfarande saknas de utökade resurser som NKP:n behöver för att kunna prestera fullt ut.

FN-organet ILO:s konventioner är den juridiska basen för arbete om mänskliga rättigheter i arbetslivet. I mitten av 2023 beslutade ILO om en resolution med sanktioner mot Belarus, ett land där oberoende fackföreningar är förbjudna och människorättsaktivister dömts till långa fängelsestraff. Beslut om en sådan resolution har bara skett en gång tidigare i organisationens 100-åriga historia.¹⁴⁸ Sverige röstade för resolutionen. ILO:s beslut innebär bland annat att fackligt aktiva belarusier som söker asyl i Sverige inte ska skickas tillbaka till sitt hemland. I oktober 2023 uppdagades dock att en facklig aktivist från Belarus fått avslag på sin asylansökan i Sverige. Därmed bröt Sverige mot en antagen FN-resolution.¹⁴⁹

Sveriges politik har ett fokus på synergier mellan handel och bistånd, men saknar tydliga krav på att företag också måste respektera mänskliga rättigheter i sin verksamhet. Likaså saknas strategier för hur civilsamhället ska inkluderas på ett meningsfullt sätt, och hur människorätts- och miljöförsvarens rättigheter ska skyddas. Det är positivt att Sverige röstade för FN-resolutionen om sanktioner mot Belarus, men allvarligt att Sverige sedan valt att agera i strid mot denna. Den svenska nationella kontaktpunkten har idag inte tillräckliga resurser för att kunna möta ett större ansvar och kunskapen om NKP:n är låg på ambassaderna. Det är bekymmersamt då det är hos kontaktpunkten som anmälningar om överträdelse av OECD:s riktlinjer sker.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ ge vägledning till svenska företag i hur repressalier mot människorätts- och miljöförsvare i värdekedjan kan förebyggas via ambassader, NKP:n och andra relevanta aktörer, bland annat genom nolltolerans mot attacker.
- ➔ säkerställa att den svenska nationella kontaktpunkten har tillräckliga resurser och satsa på att öka kunskapen om kontaktpunktens anmälningsförfarande till fackförbund och civilsamhälle på plats i de länder där svenska företag är närvarande och riskerna höga. Civilsamhällesorganisationer med expertkunskap inom olika områden måste också involveras mer.
- ➔ våga vara obekvämt, tydligt och kritiskt när hot mot människorätts- och miljöförsvare sker och när inskränkningar av civilsamhällets utrymme äger rum och ge mänskliga rättigheter i arbetslivet mer utrymme i den bilaterala dialogen med länder. Här spelar svenska delegationer utomlands en viktig roll.

MILJÖ- OCH KLIMAT- RÄTTVISA

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV ACT SVENSKA KYRKAN, AFRIKAGRUPPERNA, BARNFONDEN, FRAMTIDSJORDEN, KVINNA TILL KVINNA, NATURSKYDDSFÖRENINGEN, SVENSKA FREDS- OCH SKILJEDOMSFÖRENINGEN, VÄRLDSNATURFONDEN WWF OCH WATERAID.

VI BEFINNERS OSS I AKUTA globala klimat- och naturkriser, med katastrofala konsekvenser för människor idag och i framtiden. Klimatarbetet går för långsamt och med nuvarande utveckling är världens länder långt från att begränsa uppvärmningen till Parisavtalets 1,5-gradersmål. Jämte klimatkrisen sker nu historiens sjätte massutdöende. Aldrig tidigare har förlusten av biologisk mångfald på land, i sötvatten och i havet gått lika fort. Biologisk mångfald är en förutsättning för allt liv på jorden. Fungerande ekosystem skyddar mot katastrofer, ger rent vatten, växtpollinering och bidrar till ett stabilare klimat.

Samhällsgrupper och länder drabbas olika hårt av klimat- och naturkriserna och alla har inte samma makt och möjligheter att agera. Människor i låginkomstländer som lever i fattigdom eller är direkt beroende av livskraftiga ekosystem och naturresurser drabbas ofta hårdast, samtidigt som de har bidragit minst till kriserna och har minst resurser att hantera dem. Beslutsfattare behöver därför ha rättvis-, jämställdhets- och rättighetsperspektiven för ögonen när de arbetar för en omställning till miljömässigt hållbara samhällen. Samtidigt som rika länder måste minska sina egna utsläpp och negativa miljöpåverkan drastiskt, behöver de också bidra med resurser för omställning och klimatanpassning i låg- och medelinkomstländer.

Natur- och klimatkriserna står i fokus för mål 13–15 i Agenda 2030. De är nära sammanlänkade och behöver hanteras tillsammans. Samtidigt är de helt centrala för resten av de Globala målen, inte minst fattigdomsbekämpning, livsmedelsförsörjning, hälsa samt vatten- och energitillgång.

FN-FÖRHANDLINGAR OM KLIMAT OCH MILJÖ

BAKGRUND

Regeringen har sedan den tillträdde deltagit i förhandlingar inom Förenta nationernas (FN) konventioner för klimat och biologisk mångfald som en del av Europeiska unionen (EU). Klimatförhandlingar har präglats av geopolitiska spänningar och ökat tryck att hantera klimaträttvisa samt utfasning av fossila bränslen. Framsteg som uppnåtts är bland annat skapandet av en fond för skador och förluster, att fossila bränslen för första gången nämns i slutskrivelsen från klimatkonventionens 28:e partsmöte (COP28), samt beslut om det globala anpassningsmålet.¹⁵⁰ Parisavtalets Artikel 6 om en marknadsmekanism för utsläppskrediter¹⁵¹ var fortsatt en svår förhandlingspunkt och parterna har inte enats om reglerna kring dess användning¹⁵².

Vid det 15:e partsmötet inom konventionen för biologisk mångfald (COP15) i december 2022 antogs det nya globala ramverket för biologisk mångfald, *Kunming–Montreal Global Biodiversity Framework*. Det är en ambitiös plan med det övergripande målet att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald till 2030 i syfte att nå visionen om en värld i harmoni med naturen till 2050. Medlemsländer har bland annat kommit överens om att skydda minst 30 procent av land, vatten och hav, att restaurera 30 procent av skadad natur, samt målsättningar kring hållbar produktion och konsumtion, resursmobilisering och utfasning av miljöskadliga subventioner.¹⁵³

Under 2023, efter årtal av förhandlingar, antogs inom FN ett nytt globalt havsavtal, *the High Seas Treaty*, en framgång för bevarandet av marina ekosystem och en hållbar och rättvis förvaltning av världshaven, samt en förutsättning för genomförandet av det nya globala ramverket för biologisk mångfald.¹⁵⁴

SVERIGES POLITIK

Regeringens huvudbudskap i klimatförhandlingarna har under perioden varit ”brådska och möjligheter” med starkt fokus på vad omställningen kan ge i form av jobb och tillväxt.¹⁵⁵ Som en del av EU förespråkade Sverige en utfasning av ”*unabated fossil fuels*”, det vill säga fossila bränslen som inte fångas in, samt en utfasning av fossila bränslen i energisektorn fram till 2050.¹⁵⁶ Enligt klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari ville Sverige ha skarpa formuleringar i den här frågan.¹⁵⁷ Sverige förespråkade tekniska lösningar som koldioxidinfångning i sektorer som är svåra att ställa om, men uttryckte försiktighet inför att förlita sig på tekniken i stor skala.¹⁵⁸ Sverige har därutöver varit en av de drivande aktörerna för att få Artikel 6 i hamn¹⁵⁹ och har redan slutit avtal med tre länder och påbörjat projekt under artikel 6.2¹⁶⁰.

Sverige motsatte sig till en början att en ny fond för skador och förluster skulle inrättas, med hänvisning till att existerande kanaler och fonder kan nyttjas för ändamålet.¹⁶¹ Konkreta alternativa lösningar på hur nya och additionella pengar till skador och förluster ska säkerställas har inte presenterats offentligt av Sverige. EU:s position inför förhandlingarna om det globala anpassningsmålet på COP28 var att man ville ha ambitiösa processmål som underströk principerna om lokalt ägarskap och skydd av de mest utsatta, men inte tematiska mål eller konkreta skrivningar om stöd och finansiering till dessa mål.¹⁶² Sverige har inte framfört en avvikande åsikt från EU:s. Under förhandlingarna var den svenska delegationen däremot mottaglig för inspel gällande det tematiska målet om vatten och sanitet.¹⁶³

EU var en drivande aktör i arbetet med att utforma ett starkt globalt ramverk för biologisk mångfald. Detta gäller bland annat frågan om mål för 30 procent skydd av land, vatten och hav, naturrestaurering, att stoppa utrotning av hotade arter, och minskat fotavtryck från produktion och konsumtion.¹⁶⁴ Men även om EU drev på för hög ambition så kom upprepade signaler om att Sverige agerade passivt när det gällde att sätta en ambitiös EU-position inför förhandling-

arna. Under COP15 i Montreal 2022 kommunicerade regeringen att den ville se ett ambitiöst ramverk.¹⁶⁵ Klimat- och miljöministern betonade särskilt vikten av mätbara och tidsbundna mål, samt att Sverige ville se en tydlig uppföljning genom stärkta mekanismer för planering, övervakning, rapportering och översyn.¹⁶⁶ I frågan om uppföljning företrädde den svenska klimat- och miljöministern EU i förhandlingarna tillsammans med sin tyska motsvarighet. Inför COP15 angav regeringen också kopplingen mellan fattigdomsbekämpning och biologisk mångfald, brett deltagande, samt kvinnors stärkta rättigheter kring livsmedelsförsörjning som några av Sveriges ingångsvärden i förhandlingarna.¹⁶⁷

I rollen som EU-ordförande under våren 2023 ledde Sverige förhandlingarna om det globala avtalet för världshaven för EU och dess medlemsstater tillsammans med kommissionen. Sverige var en drivande aktör, inte minst i frågan om kravet på strategiska miljöbedömningar liksom behovet av en överenskommen process för inrättandet av skyddade områden på internationellt vatten.¹⁶⁸ Sverige har skrivit under avtalet men inte ratificerat det, vilket hittills endast fyra länder har gjort. Utrikesminister Tobias Billström har dock sagt att Sverige och EU kommer att ”arbeta för en snabb ratifikation av avtalet så att det kan träda i kraft så fort som möjligt”.¹⁶⁹

I förhandlingarna inom klimatkonventionen har Sverige drivit en ambitiös linje för utsläppsminskningar och utfasningen av fossila bränslen på global nivå. Däremot har Sverige inte varit en stark röst för global rättvisa. Regeringen har inte drivit på för beslut som säkrar nya och additionella pengar till skador och förluster, varken genom en ny fond eller andra kanaler, och har inte utmärkt sig som aktiv för ett omfattande globalt anpassningsmål. Sveriges starka fokus på användningen av Artikel 6 för att uppnå sina nationella klimatmål bör omvärderas. Utsläppshandel riskerar att fördröja omställningen på hemmaplan och medföra dubbelräkning och negativa effekter på miljö och lokalsamhällen.¹⁷⁰

Även om klimat- och miljöministern under COP15 uttryckte att Sverige ville se ett ambitiöst globalt ramverk för biologisk mångfald finns indikationer på att Sverige inte var drivande i att säkerställa att EU gick in i förhandlingarna med en ambitiös position. I förhandlingarna om ett globalt avtal för världshaven var Sverige en aktiv aktör i sin roll som EU-ordförande.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- Inför och under klimatkonventionens COP29:
 - verka för att alla parter, inklusive EU, senast 2025 skärper sina åtaganden under Parisavtalet i linje med 1,5-gradersmålet, samt driva på för en utfasning av alla fossila bränslen, inte bara *unabated*, med formuleringar som inte lämnar några kryphål.
 - driva på för ett kvantitativt högre nytt globalt klimatfinansieringsmål (NCQG)¹⁷¹ som möter de verkliga behoven, har dedikerade delmål för utsläppsminskningar, anpassning samt skador och förluster, och primärt utgörs av offentliga medel som är additionella till åtaganden för *Official Development Assistance* (ODA).
 - driva på för absolut högsta ambition och säkerställande av mänskliga rättigheter i mekanismen för Artikel 6, samt för transparens och strikta regler för att undvika dubbelräkning och att utsläppshandel tillåts ersätta kraftfulla utsläppsminskningar i rika länder.
 - vara en pådrivande röst för konkreta indikatorer för de tematiska och dimensionella målen inom arbetsprogrammet för det globala anpassningsmålet¹⁷², inklusive ambitiöst stöd till utvecklingsländers genomförande som också reflekteras i det nya finansieringsmålet.
- inför och under COP16 verka för att alla parter vidtar åtgärder för att accelerera

genomförande av det globala ramverket och mobiliserar de nödvändiga resurser som krävs för att nå ramverkets övergripande mål att stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald till 2030.

- ratificera det nya globala Havsavtalet och verka för ett genomförande som leder till effektivt skydd av marina områden, samt en rättvis, jämlik och jämställd tillgång till havets resurser.

FINANSIERING TILL KLIMAT OCH BIOLOGISK MÅNGFALD

BAKGRUND

Rika länder som i hög grad har orsakat klimat- och naturkriserna har även mer resurser än låg- och medelinkomstländer att hantera dem. Därför finns överenskommelser om att "utvecklade" länder, med stora utsläpp historiskt, ska bistå med såväl tekniskt som ekonomiskt stöd. Inom klimatkonventionen finns avtalat att rika länder ska bidra med 100 miljarder USD årligen i klimatfinansiering till utvecklingsländer. Dessutom ska de dubbla sitt stöd till anpassning till 2025 för att kompensera för den hitintills obalanserade fördelningen mellan utsläppsminskning och anpassning. Finansieringslöftet uppfylls fortfarande inte, och merparten av stödet som förmedlas går till utsläppsminskning.¹⁷³ Efter beslut 2022 och 2023 finns också en fond för skador och förluster, som utgör en tredje kategori av klimatstöd.

Det globala ramverket för biologisk mångfald fastslår ett liknande löfte om minst 20 miljarder USD dollar årligen från rikare länder till utvecklingsländer från år 2025 och minst 30 miljarder från 2030. Finansiering för biologisk mångfald får i regel mindre fokus i finansieringsdiskussioner och nivåerna är betydligt lägre än de för klimatfinansiering.¹⁷⁴

För all finansiering till åtgärder för klimat och biologisk mångfald finns en rad andra belagda utmaningar.¹⁷⁵ En stor del av klimatfinansieringen ges som lån, vilket bidrar till skuldbörda i klimat- och skuldutsatta länder. Pengarna tas i regel från länders biståndsbudgetar, trots att de enligt avtalen ska vara nya och additionella medel. Dessutom når endast en liten del av stödet lokal nivå och särskilt utsatta grupper.

SVERIGES POLITIK

Sverige har länge varit en av de större klimatfinansierarna per capita globalt sett, och medlen tas nästan uteslutande från biståndsbudgeten.¹⁷⁶ Fördelningen av biståndsmedel styrs numera inte bara av gällande strategier för svenskt utvecklingssamarbete utan också av regeringens reformagenda för biståndet.¹⁷⁷ I reformagendan, likväl som i det internationella avsnittet i regeringens klimatpolitiska handlingsplan, lyfter regeringen ett utökat och effektiviserat klimatbistånd som ett prioriterat område.¹⁷⁸ Medlen ska i ökad grad gå till energieffektivisering och utsläppsminskningar i länder med stora utsläpp, inklusive medelinkomstländer. Starkt fokus ligger på samverkan med svenskt näringsliv, mobilisering av privat kapital och katalytiska effekter av klimatbiståndet.

I reformagendan nämns också klimatanpassning som viktigt och att svenskt bistånd ska bidra till att bygga motståndskraft i de mest utsatta och minst utvecklade länderna.¹⁷⁹ Den klimatpolitiska handlingsplanen lyfter klimatförändrings negativa konsekvenser för matförsörjning, torka, spridning av smittsamma sjukdomar och mänsklig säkerhet, och att Sveriges stöd till de multilaterala klimatfonderna ska motverka dessa konsekvenser.¹⁸⁰ Fördelningen mellan åtgärder för anpassning och utsläppsminskning framgår inte i reformagendan, men utsläppsminskning får mer utrymme då konkreta åtgärder listas. Det saknas direkta skrivningar om stöd till centrala anpassningsåtgärder, som exempelvis tillgången till klimatmotståndskraftiga vatten- och sanitets-tjänster, lokalsamhällens förmåga till katastrof-riskreducering, samt klimatanpassat småskaligt jordbruk.

Avsnittet om klimatbistånd i reformagendan för biståndet klargör även att biståndet ska bidra till genomförandet av det globala ramverket för biologisk mångfald. Biologisk mångfald lyfts utifrån dess nyttoaspekter för att trygga global vatten- och livsmedelsförsörjning, samt för att stärka ekosystem på land och vatten för att binda kol och begränsa utsläpp. I övrigt saknas skrivningar om skog, kust, fiske och naturresurser.¹⁸¹ Regeringen har i policys och uttalanden inte explicit lyft biologisk mångfald som en prioritering inom biståndet. En motsvarighet till det regeringsuppdrag som gavs till Sida 2020 om att stärka arbetet med biologisk mångfald i biståndet saknas.¹⁸²

Klimatbiståndet förmedlas genom olika kanaler och tas från en rad anslagsposter. En ökning av totalen kan därför avläsas först i rapporteringen och siffror för 2023 finns inte tillgängliga i sin helhet. Regeringen har gett Sida i uppdrag att bidra till ett utökat och effektiviserat klimatbistånd¹⁸³, och enligt uppgift från Sida visar preliminära siffror att myndighetens klimatbistånd ökade från 4,2 till 5,14 miljarder kronor från 2022 till 2023¹⁸⁴. Däremot har det totala stödet till de globala miljö- och klimatfonderna minskat med cirka 25 procent mellan 2022 och 2024 (cirka 630 miljoner kronor).¹⁸⁵ I samband med COP28 presenterade regeringen extra stöd till Anpassningsfonden och Fonden för de minst utvecklade länderna¹⁸⁶, dock begränsade engångsatsningar för 2023 som inte lett till ett ökat stöd till klimatfonderna totalt sett.

Utbetalningarna till både Gröna klimatfonden (GCF) och Globala miljöfonden (GEF) sker enligt fleråriga utbetalningsplaner för åtaganden som gjorts under tidigare regeringar. Att stödet till GEF ökat de senaste två åren sker därmed som resultat av beslut från tidigare regering¹⁸⁷, även om nuvarande klimat- och miljöminister valde att särskilt lyfta detta stöd i sitt anförande under COP15¹⁸⁸. Att stödet till GCF minskat beror däremot på att nuvarande regering inte gjort något nytt finansieringslöfte till fonden. Detta trots att påfyllnadskonferensen hölls i oktober 2023 och Sverige sedan starten varit en av de största givarna till fonden.¹⁸⁹ En ny organisa-

tionsstrategi för Sveriges samarbete med GCF har dock antagits, och den visar liksom reformagendan på ett starkare fokus på samverkan med näringslivet, mobilisering av kapitalflöden och investeringar genom lån, garantier och ägarkapital.¹⁹⁰ Risken med existerande skuldbördor nämns inte i strategin.¹⁹¹ Att regeringen gett utvecklingsbankerna ökade anslag och Swedfund ett extra kapitaltillskott för klimatinvesteringar kommer medföra en ökning av klimatbistånd med liknande inriktning.¹⁹²

Sverige har inte gett något löfte om bidrag till fonden för skador och förluster.¹⁹³ Biståndsmister Johan Forssell har framfört att ett beslut om stöd till fonden kommer tas när riktlinjer och regelverk finns på plats, samt att Sverige redan bidrar till skador och förluster genom andra kanaler.¹⁹⁴

Det är positivt med en uttalad ambition om att klimatbiståndet ska utökas, men det finns hittills inte entydiga siffror eller beslut som bevisar

att löftet infrias, samtidigt som den totala biståndsbudgeten minskar. Så länge biståndet används till klimatfinansiering finns det också anledning att ifrågasätta att regeringen tycks prioritera stöd till utsläppsminskning i medelinkomstländer högre än klimatanpassning för utsatta länder och grupper och kompensation för skador och förluster. Biståndet är en begränsad resurs som bör riktas till de mest utsatta grupperna och ländernas behov. I reformagendan för biståndet saknas bland annat ett tydligt fokus på klimatanpassning för lokalsamhällen och anpassningsåtgärder för mänsklig tillgång till vatten och sanitetstjänster.

Att Sverige som hittills varit en av de fem största givarna till GCF inte gjort någon ny påfyllnad till fonden skickar en signal om minskad ambition till resten av världen. Sveriges stärkta fokus på lån, till exempel i organisationsstrategin till GCF, behöver väga in ökad skuldcris i klimat- och skuldutsatta länder.

Det är svårt att bedöma om biståndet till biologisk mångfald ökar eller minskar. Avsaknaden av konkreta skrivningar i reformagendan om hur biologisk mångfald ska främjas, både kopplat till klimatet och som eget tematiskt område, gör att en nedprioritering kan befaras.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- säkra att minst hälften av Sveriges klimatbistånd går till klimatanpassning, och att allt klimatbistånd riktas mot resurssvaga länder. Klimatfinansiering bör vara additionell till biståndsbudgeten, i linje med överenskommelse om nya additionella medel inom klimatkonventionen. I den mån biståndet ändå används bör prioriteringen vara att möta behoven hos de mest utsatta grupperna och länderna.
- ge stöd till fonden för skador och förluster, eller på andra sätt säkerställa finansiering till detta ändamål, som inte innebär en omdefiniering av existerande bistånd eller klimatfinansiering. Här bör skatter och avgifter riktade mot klimatskadlig verksamhet förespråkas.
- säkerställa att Sveriges internationella finansiering till klimat och biologisk mångfald genomförs rättighetsbaserat, med särskilt fokus på konfliktkänslighet samt jämställdhets- och barnperspektiv och starkt lokalt ägarskap.
- säkerställa finansiering till biologisk mångfald, både i dess koppling till klimatåtgärder och som en egen målsättning inom utvecklingssamarbetet. Biologisk mångfald bör både vara ett huvudsyfte och integreras i biståndsinnsatser med andra huvudsyften för att säkerställa synergier och förhindra negativa konsekvenser.

RÄTTVIST DELTAGANDE OCH INKLUDERING I DEN GLOBALA OMSTÄLLNINGEN

BAKGRUND

Flera internationella miljö- och klimatavtal betonas vikten av deltagande och inkludering för att uppnå långsiktiga och hållbara lösningar.¹⁹⁵ Parisavtalets artikel 12 understryker betydelsen av allmänhetens deltagande för att motverka klimatförändringar.¹⁹⁶ Globala ramverket för biologisk mångfald har ett specifikt åtgärds mål (*target 22*) om rättvist, inkluderande och jämställt deltagande i beslutsfattande, som också lyfter barn och unga, respekt för urfolk och lokalsamhällens rättigheter och kunskap, samt skydd av miljöförsvare. Ramverket har som första och enda miljöavtal ett åtgärds mål om jämställt genomförande och deltagandet (*target 23*).¹⁹⁷ Dessutom finns jämställdhetsplaner inom båda konventionerna.¹⁹⁸

Kopplingen mellan barns rättigheter och miljö/klimat belyses ytterligare i FN:s barnrättskommittés allmänna kommentar från 2023 som tydliggör staters skyldighet att beakta hur policys och lagstiftning på både lokal och internationell nivå påverkar barn. Det inkluderar att se till barns bästa vid miljömässiga beslut, samt att skapa anpassade mekanismer för att tillvarata barns åsikter i alla stadier av beslutsprocesser samt implementering.¹⁹⁹

Inkluderande beslutsfattande behöver även innefatta arbetare och deras företrädare, från policyutveckling till implementering, vilket fastslås av Internationella arbetsorganisationens (ILO) principer om rättvis omställning och social dialog, av Parisavtalet och Agenda 2030.²⁰⁰ Andra avgörande aktörer att inkludera för att åstadkomma hållbara förändringar är religiösa institutioner och ledare som har högt förtroende bland stora delar av världens befolkning, samt omfattande organisatorisk infrastruktur.

SVERIGES POLITIK

I klimathandlingsplanens internationella kapitel lyfter regeringen civilsamhällets centrala roll i det globala klimatarbetet och att löpande dialog med civilsamhället ska upprätthållas, men i mycket korta ordalag jämfört med beskrivningen av svenska företags roll.²⁰¹ I reformagendan för biståndet saknas en avsiktsförklaring för samverkan med civila samhället i avsnittet om klimatbiståndet.²⁰²

Enligt jämförande studier har Sverige tidigare varit en pionjär globalt när det gäller att säkerställa jämställdhetsperspektiv i klimatbiståndet²⁰³, och frivilligt rapporterat jämställdhetsintegreringen i klimatfinansieringen²⁰⁴. Reformagendan för biståndet lyfter dock inte jämställdhetsaspekter av klimatbiståndet alls.²⁰⁵ I klimathandlingsplanens internationella del nämns kvinnors särskilda utsatthet för klimatförändringar i fattigare länder, att klimatarbete och jämställdhet är ömsesidigt förstärkande och att Sverige ska verka för att jämställdhet och kvinnors mänskliga rättigheter beaktas i FN:s klimatförhandlingar.²⁰⁶ Avsikten att systematiskt integrera jämställdhetsperspektiv i miljö- och klimatbiståndet och att främja jämställt inflytande i klimatsatser saknas i båda dokumenten.

Även barns särskilda utsatthet för klimatförändringar och naturkatastrofer lyfts i klimathandlingsplanens del om biståndet. Dock saknas skrivningar om hur det internationella klimatarbetet ska verka för att inkludera barnets perspektiv.²⁰⁷ Både reformagendan för biståndet och klimathandlingsplanen saknar formuleringar om generationsöverskridande jämlikhet.²⁰⁸ Reformagendan visar också på en lucka vad gäller arbetares rättigheter och fackligt deltagande i samband med klimatomställningen. Inte heller religiösa aktörers roll i klimatarbete nämns i reformagendan.²⁰⁹

Urfolks rättigheter i relation till miljö- och klimatarbete lyfts inte i reformagendan²¹⁰, och mycket kortfattat i klimathandlingsplanen där samernas folkrättsliga skydd omnämns²¹¹. I sammanhanget av EU:s avskogningsförordning har klimat- och näringslivsdepartementet i ett

underlag framfört att fritt informerat samtycke (FPIC) inte utgör en rättighet i sig utan snarare handlar om rätten till meningsfullt deltagande och konsultation, samt att FPIC snarare är en princip än en rättighet.²¹²

Sverige har stått upp för civilsamhällets deltagande i internationella förhandlingar. Sverige har explicit värnat civila samhällets deltagande i samband med klimattoppmötena, exempelvis under klimattötet i Bonn 2023 då Sveriges chefsförhandlare å EU:s vägnar i sitt slutanförande lyfte civila samhällets rätt att delta fritt, säkert och meningsfullt vid klimattoppmöten.²¹³ Referenser till civilsamhället har gjorts i regeringens företrädares tal under COP15, COP27 och COP28, om än mycket kortfattade.²¹⁴

Ungdomsrepresentanter har funnits i de svenska delegationerna till COP15, COP27 och COP28, och klimatdelegationens ledning håller med viss regelbundenhet möten med civilsamhället, både på eget initiativ och vid förfrågningar. Ett par intressentmöten hölls också kring förhandlingarna om biologisk mångfald, men först på efterfrågan från civilsamhället. Det finns ingen civilsamhällsrepresentant i någon av de två delegationerna, men klimatdelegationen har vid enstaka tillfällen bistått svenska civilsamhällesorganisationer att få tillträde till klimattoppmöten.

I den nationella miljö- och klimatpolitiken har regeringen i mycket begränsad utsträckning inkluderat civilsamhället i samråd, exempelvis i framtagandet av den klimatpolitiska handlingsplanen²¹⁵ och den nationella strategin och handlingsplanen för genomförande av det globala ramverket för biologisk mångfald (NBSAP)²¹⁶. Samtidigt som regeringen ofta kallat näringslivet för den nya miljörelsen²¹⁷, har en rad negativa uttalanden gjorts om miljöaktivister. Statsminister Ulf Kristersson har beskrivit fredliga manifestationer som försök att ”sabotera de demokratiska politiska processerna” och jämfört aktivisterna med totalitära krafter.²¹⁸ Klimat- och miljöministern har uttryckt att miljöaktivister är en fara som stör det demokratiska samtalet²¹⁹ och justitieminister Gunnar Strömmer har offentligt uttryckt viljan att se skarpare straff för miljöaktivister²²⁰.

Det är positivt att Sverige, i synnerhet på tjänstemannanivå, fortsatt står upp för civilsamhällets roll och brett deltagande i samband med exempelvis klimattoppmöten. I Sverige syns dock ett

bristande engagemang från regeringen att konsultera civilsamhället kring förändringar i klimat- och miljöpolitiken, samtidigt som nedsättande uttalanden om miljörelsen bidragit till ett avbrott i en lång och god tradition av konstruktiv dialog. Stor tillit sätts till att näringslivet kan lösa utmaningarna och värdet av brett folkligt deltagande förbises.

Främjande av jämställdhet, samt barns, arbetares och urfolks rättigheter är inte tillräckligt integrerade i reformagendan för biståndet och klimathandlingsplanen. Jämställdhets- och barnperspektiv omnämns, men inte som prioriterade och konkreta åtgärder.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ stärka det internationella miljö- och klimatarbetet genom att öka finansiellt stöd till aktiviteter som stärker inkluderande beslutsprocesser, och samarbeta aktivt med civilsamhällesorganisationer, inklusive religiösa aktörer, som verkar för en rättvis och jämställd omställning samt för arbetares, barns, ungas och urfolks rättigheter och intressen.
- ➔ säkerställa att utsatta gruppers perspektiv och möjligheter till deltagande finns med inte bara i bakgrundsbeskrivningar utan också i åtgärdsplaner i policydokument för klimat- och miljöarbete, inklusive inom biståndet.
- ➔ fortsätta finansiera ungdomsrepresentanter i svenska delegationer till miljö- och klimattöten, samt införa civilsamhällsrepresentanter i desamma.

AMBITIONSNIVÅN I DEN NATIONELLA MILJÖ- OCH KLIMATPOLITIKEN

BAKGRUND

Politik för global miljö- och klimaträttvisa innebär i första hand att ta ansvar för den egna miljö- och klimatpåverkan. Att Sveriges utsläpp och resursanvändning per capita går långt över hållbara nivåer gör att Sverige tar utsläpps- och miljömässigt utrymme från människor på andra delar av jorden.²²¹ Starkt svenskt agerande för miljö och klimat globalt, genom utrikes- och utvecklingspolitiken, behöver därför matchas med ambitiös miljö- och klimatpolitik på hemmaplan.

Sverige har länge ansetts ledande inom miljö- och klimatarbete.²²² Trots detta anseende och självbild har även Sveriges omställning gått för långsamt. Sveriges utsläpp de senaste två decennierna har generellt minskat år till år, men inte i tillräckligt snabb takt för att vi ska efterleva våra åtaganden inom Parisavtalet.²²³ Sveriges klimatmål täcker dessutom endast de territoriella utsläppen, men den största delen av svenskarnas konsumtionsbaserade utsläpp sker utomlands. Enligt statistik från 2021 uppgick svenskarnas konsumtionsutsläpp till åtta ton per person och år, vilket sammantaget blir nästan dubbelt så mycket som de totala territoriella utsläppen.²²⁴

Även för den biologiska mångfalden har insatserna varit otillräckliga. I nuläget är Sverige på väg att misslyckas med 15 av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen. För fyra av målen går utvecklingen åt fel håll och enbart två har en positiv utveckling.²²⁵

SVERIGES POLITIK

I sin rapport från mars 2023 konstaterade Klimatpolitiska rådet att EU har ökat tempot i klimatomställningen, samtidigt som det skett ett trendbrott i Sverige där vi håller på att tappa styrfarten.²²⁶ Granskningar av regeringens klimatpolitiska handlingsplan som kom i

december 2023 befäster denna bild. Åtgärder saknas för stora utsläppsminskningar i närtid och planen visar inte hur Sveriges etappmål och EU-åtaganden till 2030 ska nås.²²⁷ Klimat- och miljöministern har ofta påpekat att även om utsläppen först kommer öka har regeringen för första gången en plan för hur det långsiktiga 2045-målet ska nås.²²⁸ Klimatpolitiska rådet påvisar dock att påståendet är missvisande och osakligt då handlingsplanen inte heller redogör för hur utsläppskurvan ska nå nettonoll till 2045.²²⁹ Regeringen öppnar även upp för att köpa utsläppsminskningar från andra länder genom Artikel 6-samarbeten för att nå Sveriges nationella mål.²³⁰

Vad gäller de konsumtionsbaserade utsläppen har regeringen inte tagit vidare Miljömålsberedningens förslag från april 2022 om att komplettera det klimatpolitiska ramverket med ett mål om nettonollutsläpp från konsumtion till 2045. Förslaget, som genomgått remissrunda, innehöll också åtgärder för hur detta ska kunna ske.²³¹ Trots att samtliga partier i riksdagen ingår i miljörådsberedningen har regeringen inte föreslagit vare sig mål eller styrmedel för att minska Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp. I klimathandlingsplanen har man endast valt att fokusera på delen i Miljömålsbredningens förslag som rör eventuella klimatnyttor av Sveriges export och det uppdrag som Statistiska centralbyrån fått att utreda en metod för att beräkna dessa.²³²

På senare tid har Sverige röstat emot eller bromsat höga miljöambitioner på EU-nivå. Ett exempel på detta är Sveriges beslut att inte ställa sig bakom EU:s avskogningsförordning²³³, trots att den utgör en viktig pusselbit i EU:s bidrag både till Parisavtalet och det globala ramverket för biologisk mångfald. Regeringen röstade även emot restaureringsförordningen²³⁴, vill sänka vargens skyddsstatus i EU²³⁵, avstod från att stödja EU:s förslag om att öka kolinlagring i skog och mark (LULUCF)²³⁶ och motsatte sig EU-kommissionens förslag om att begränsa fisket på den akut hotade ålen²³⁷ liksom fisket efter sill och strömming i Östersjön²³⁸.

Tvärtemot målet inom det globala ramverket att öka resurserna för biologisk mångfald har regeringen kraftigt minskat anslagen till skydd och skötsel av värdefull svensk natur.²³⁹ Och trots att klimat- och miljöministern vid COP15 i Montreal betonade vikten av rapportering och uppföljning²⁴⁰, har regeringen på hemmaplan kraftigt skurit ner budgetposten för miljöövervakning²⁴¹. Vi får även oroande signaler om att regeringen inte kommer att leverera en fullständig NBSAP inför COP16.²⁴²

Den historiska satsningen på Sveriges försvar ger också skäl att särskilt se över militärens miljö- och klimatpåverkan. Sverige rapporterar idag endast en liten begränsad del av de nationella militära utsläppen till Parisavtalet.²⁴³ Varken Försvarsmaktens energiförbrukning eller andra länders utsläpp när de övar i Sverige rapporteras eller dokumenteras. Försvarsmakten omfattas även av undantag från styrning och rapporteringskrav från miljöbalken.²⁴⁴ Natomedlemskapet och det nytecknade militära försvarssamarbetet mellan Sverige och USA (*Defence Cooperation Agreement*) kommer leda till ökade militärövningar och militär närvaro i Sverige av andra länders försvarsmakter. Försvarsmakten har uttryckt att svensk miljölagstiftning är ett hinder i att möjliggöra för fler länders aktiviteter i Sverige i och med Natomedlemskapet. Detta resulterade i att riksdagen gav Försvarsmakten ytterligare, tillfälliga, undantag under 2023.²⁴⁵ På Regeringskansliet pågår just nu en översyn av miljöbalken utifrån Försvarsmaktens eget arbete samt utländsk verksamhet i Sverige.²⁴⁶

Klimathandlingsplanen är otillräcklig då den inte visar hur Sverige ska nå vare sig de nationella klimatmålen, de bindande EU-målen till 2030 eller

Parisavtalets 1,5-gradersmål och rättvisepprinciper. Om Sverige missar EU-målen hotas även uppfyllandet av EU:s åtagande under Parisavtalet och dess trovärdighet i de internationella klimatförhandlingarna. Regeringen har inte tagit tag i Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp, och inte heller arbetat för starkare målsättningar och

uppföljning kring militärens miljöpåverkan och växthusgasutsläpp.

Regeringens miljöpolitik tar inte tillräckligt ansvar för att vända kurvan för den biologiska mångfalden vare sig globalt eller i Sverige. Regeringen har kraftigt minskat anslagen till skydd och skötsel av värdefull svensk natur. Regeringen har även aktivt motarbetat miljöambitioner på EU-nivå, inklusive flera förslag för att värna den biologiska mångfalden, samt ger oroande signaler när det gäller ambitionen för Sveriges NBSAP.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ ta fram konkreta åtgärder inom alla sektorer som minskar Sveriges utsläpp i närtid och visar hur Sverige ska nå både det nationella 2030-målet och de bindande målen i EU:s *Fitfor55*-paket, utan att förlita sig på andra medlemsstater eller internationella klimatsamarbeten inom Artikel 6 som ett sätt att nå nationella klimatmål.
- ➔ räkna in konsumtionsbaserade utsläpp i statistiken för att ge en korrekt bild av vad Sverige faktiskt släpper ut, samt, baserat på Miljömålsberedningens förslag, sätta skarpa mål och styrmedel för att nå nära noll konsumtionsbaserade utsläpp senast 2040.
- ➔ inför COP16 ta fram en ambitiös och fullständig NBSAP (med mål, strategier, styrmedel och åtgärder) för hur Sverige ska genomföra det globala ramverket för biologisk mångfald på hemmaplan, inklusive finansiering för genomförandet och med rättighetsperspektiv och delaktighet.
- ➔ införa klimatmål och krav på rapportering av utsläpp av klimatgaser från Försvarsmaktens verksamhet, inklusive för besökande militär.

FRED OCH SÄKERHET

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET FÖR FRED OCH FRIHET, KVINNA TILL KVINNA, OPERATION 1325 OCH SVENSKA FREDS- OCH SKILJEDOMSFÖRENINGEN.

TERMEN HÅLLBAR FRED introducerades 2016 i Förenta nationerna (FN) och begreppet inkluderar ett brett spektrum av aktiviteter som förebygger krigsutbrott, upptrappning och att väpnade konflikter återuppstår. Hållbar fred innebär helt enkelt att se bortom symtomen, den akuta krisanteringen och den omedelbara konfliktlösningen och istället lägga ökat fokus på konfliktförebyggande arbete genom att hantera grundorsaker till krig och konflikt.

Rättvisa, pålitliga och demokratiska institutioner samt strukturer och normer mellan stater, grupper, samhällen och individer blir därmed grundpelare för att bygga fred. Det är också förutsättningar för att fredligt kunna hantera konflikter som uppkommer - både inom ett land och i relation till andra länder. Länder som är mer jämställda är också fredligare.²⁴⁷ Insikten om hur demokrati, hållbar fred och hållbar utveckling är tätt sammanlänkade har bland annat resulterat i ett eget mål i de Globala målen för hållbar utveckling. Mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen innebär att skapa tillgång till rättvisa för alla och bygga effektiva, ansvarsfulla och inkluderande institutioner på alla nivåer för att skapa demokrati och hållbar fred. Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling.

Kapitlet relaterar till mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen samt till målet om jämställdhet (SDG 5) och minskad ojämlikhet (SDG 10).

VAPENEXPORT OCH AUTONOMA VAPEN

BAKGRUND

Den militära upprustningen i världen ökar i rasande fart, liksom den globala vapenindustrins omsättning.²⁴⁸ Vapenexport kommer med både direkta och indirekta risker och konsekvenser. Materielen kan användas under lång tid framöver och det är mycket svårt att kontrollera hur den används i framtiden. Export av krigsmateriel till odemokratiska stater och stater som brister i respekt för folkrätt eller mänskliga rättigheter befäster dessa regeringars maktställning och legitimerar deras förtryck.

Autonoma vapensystem, eller mördarrobotar, är vapensystem som efter programmering självständigt kan söka upp, identifiera och avfira mot mål, utan att en människa är inblandad i beslutsprocessen. Vapen med full självständighet finns inte än, men system med ökande självständighet utvecklas. Utvecklingen av mördarrobotar utgör en stor risk - existerande internationell rätt räcker inte till för att kunna reglera dessa vapen och den politiska utvecklingen har inte hunnit med den teknologiska. 2023 röstades den första FN-resolutionen om mördarrobotar igenom.²⁴⁹ Resolutionen ger FN:s generalsekreterare i uppdrag att samla in åsikter om mördarrobotar från medlemsstater och andra aktörer, inklusive civilsamhället. Generalsekreteraren har också sagt att ett internationellt förbud som förbjuder och reglerar mördarrobotar borde finnas på plats 2026.²⁵⁰

SVERIGES POLITIK

Sveriges Natoansökan har redan under ansökningstiden fått stora konsekvenser för den svenska politiken för fred, internationell rätt och nedrustning. Hösten 2022 kom till exempel nyheten att svensk vapenexport beviljas till Natomedlemmen Turkiet och våren 2023 stod det klart att också Natomedlemmen Albanien öppnats upp för export, båda med direkt hänvisning till Natoprocessen.²⁵¹ All vapenexport till Turkiet stoppades helt 2019, mot bakgrund av landets folkrättsvidriga agerande i Syrien.

Beslutet att återigen tillåta vapenexport togs för att Turkiet krävt detta för att godkänna Sveriges Natoansökan. Myndigheten Inspektionen för strategiska produkter (ISP), som kontrollerar svensk vapenexport, motiverade beslutet med att Natoansökan i hög grad ansågs stärka de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja export.²⁵² 2021–2023 gick i snitt 32 procent av den svenska vapenexporten till länder som brister allvarligt i demokratisk status, däribland en rad diktaturer.²⁵³

I november 2023 tillsatte regeringen en utredning för att se över det svenska regelverket för vapenexport i ljuset av ett svenskt medlemskap i Nato och ett förändrat säkerhetspolitiskt läge. Utredningen ska titta på hur regeringens riktlinjer kan uppdateras för att bland annat anpassas till artikel 5 och 3 i Natofördraget, som handlar om Sveriges åtaganden inom det gemensamma försvaret av Natos medlemmar.²⁵⁴ Det finns stora risker att förändringar i vapenexportregelverket i detta läge, och utifrån dessa hänsyn, kommer att innebära en mindre strikt exportkontroll. Utredningen ska redovisas i november 2024. Under 2022²⁵⁵ och 2023²⁵⁶ exporterades också krigsmateriel till Israel efter en lång period av mycket begränsad export. I mars 2024 valde ISP att för första gången sekretessbelägga ett mottagarland i sin redovisning av exporten.²⁵⁷ Detta är ett steg i fel riktning vad gäller transparens i vapenexportfrågor. Under 2023 ställde sig Sverige bakom FN:s resolution om mördarrobotar.²⁵⁸ Sverige har dock inte tagit ställning för ett förbud av mördarrobotar, och skriver på ett flertal ställen att utvecklingen av mördarrobotar välkomnas.²⁵⁹ Sveriges linje är att existerande internationell rätt täcker mördarrobotar.²⁶⁰

Regeringen tar steg som öppnar upp för att göra det svenska regelverket för vapenexport mindre restriktivt. Regeringen har betonat att det svenska

Natomedlemskapet får konsekvenser för vapenexportprövningarna och har använt återupptagen vapenexport till Turkiet som en del av förhandlingarna i Natoprocessen. I den tydliga målkonflikt som uppstår mellan svensk vapenexport å ena

sidan, och mänskliga rättigheter, demokrati och förebyggande av konflikt å andra sidan, har regeringen tagit ställning för vapenexporten. Även utvecklingen av autonoma vapensystem innebär en målkonflikt. Regeringen har, trots det positiva steget att ställa sig bakom FN:s resolution om autonoma vapen, inte tagit några steg mot reglering och har istället välkomnat den mycket farliga utvecklingen av dessa vapen.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- säkerställa att utredningen om vapenexport inte urvattnar prövningarna för krigsmaterielexport genom att hänsyn till Nato väger tyngre än mottagarländerns demokratiska status, mänskliga rättigheter eller risk för väpnad konflikt.
- ställa sig bakom ett förbud mot mördarrobotar.

KÄRNVAPEN

BAKGRUND

Kärnvapenfrågan är mer aktuell än någonsin, både globalt och i Sverige. En kärnvapenattack är närmare nu än på mycket länge och skulle få katastrofala humanitära följder.²⁶¹ Ingen stat eller internationell organisation har vare sig beredskap för en kärnvapenattack eller möjlighet att skaffa en sådan beredskap.²⁶² FN:s fördrag om förbud mot kärnvapen (TPNW), som förhandlades fram 2017 och trädde i kraft 2021, fyller ett viktigt tomrum mellan olika internationella avtal om kärnvapen genom att det är det första avtal som förbjuder alla länder från att utveckla, testa, äga, producera, tillverka, förflytta och inneha, använda eller hota med att använda kärnvapen.²⁶³ Förbudet fokuserar på kärnvapens allvarliga humanitära konsekvenser, samt konsekvenser för bland annat miljö, socioekonomisk utveckling, global ekonomi, säker livsmedels-

försörjning och hälsa samt innehåller starka åtaganden vad gäller jämställdhet och urfolks rättigheter.²⁶⁴

SVERIGES POLITIK

Sveriges kärnvapenpolitik har påverkats på ett betydande sätt av den svenska Natoprocessen. Till exempel så lämnade den förra regeringen det så kallade humanitära initiativet med hänvisning till Natos kärnvapendoktrin.²⁶⁵ Sverige kunde inte längre stå bakom ställningstagandet om att kärnvapen är ”särskilt inhumana vapen som inte får användas under några omständigheter”.²⁶⁶ Nato som allians vilar på idén om kärnvapenavskräckning²⁶⁷ och ett svenskt Natomedlemskap innebär ett godkännande av, och anslutning till, Natos kärnvapendoktrin.

På det första statspartsmötet för kärnvapenkonventionen i juni 2022 deltog Sverige som observatör. Inför det andra statspartsmötet i november 2023 meddelades det att Sverige inte skulle närvara, mot bakgrund av att konventionen inte sågs som kompatibel med Natoåtaganden. Natoländerna Norge och Tyskland deltog dock på båda statspartsmötena.²⁶⁸

USA har kärnvapen utplacerade på fem andra Natoländers territorier. Dessa vapen placerades i respektive land utan demokratisk process eller vetskap av varken ländernas parlament eller medborgare.²⁶⁹ Det leder till frågor om kärnvapen nu kan komma att föras in i Sverige. Under Natoprocessen vidhöll både förra och nuvarande regeringen att det inte är aktuellt med kärnvapen på svenskt territorium i fredstid.²⁷⁰ Dock saknas en nationell lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium, som exempelvis Natoländerna Finland²⁷¹ och Litauen har²⁷². En sådan lag skulle fungera som garant för att varken denna eller framtida regeringar kommer att placera ut kärnvapen i Sverige. Till skillnad från Norge²⁷³ och Danmark²⁷⁴ har Sverige inte heller något förbehåll för kärnvapen på svensk mark i det *Defence Cooperation Agreement (DCA)* som regeringen signerade i december 2023 med USA.²⁷⁵

Det är tydligt att Sveriges Nato-medlemskap har påverkat svensk kärnvapenpolitik negativt trots försäkringar om att Sverige även som

Natomedlem kan bedriva en självständig nedrustningspolitik.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör

- instifta en nationell lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium i freds- och krigstid, inklusive på eventuella framtida utländska militärbaser/områden i Sverige.
- inkludera ett tydligt förbehåll mot kärnvapen i Sveriges försvarsavtal med USA.
- signera och ratificera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.

MÄNSKLIG SÄKERHET OCH RESURSFÖRDELNING

BAKGRUND

Mänsklig säkerhet sätter individens rättigheter, trygghet och personlig säkerhet i centrum. Det ger ett bredare perspektiv på säkerhet än den traditionella uppfattningen som endast utgår från statens territoriella säkerhet och skydd från externa, militära hot. Ett starkt militärt försvar behöver inte innebära att människorna lever ett säkert liv, eftersom detta påverkas av många fler faktorer.

För att förebygga väpnad konflikt behövs satsningar på klimatet och insatser för att främja jämlikhet, jämställdhet, demokrati och mänskliga rättigheter. Detta skapar trygga, inkluderande samhällen och ger goda förutsättningar för en varaktig, hållbar fred. I enlighet med demokratisk fredsteori är sådana samhällen också mindre benägna att gå ut i krig med andra demokratier.

I FN-stadgan står att medlemsländer bör lägga så få resurser som möjligt på upprustning i syfte att gynna internationell fred och säkerhet.²⁷⁶

SVERIGES POLITIK

2024 är Sveriges försvarsbudget 119 miljarder kronor, en ökning med mer än 27 miljarder kronor från 2023. Det innebär att försvarsbudgeten har fördubblats sedan 2020 och att Sverige redan 2024 kommer att uppnå Natos mål att medlemsstaternas försvarsutgifter ska utgöra två procent av bruttonationalprodukt (BNP). 2025 ska försvarsbudgeten öka med ytterligare 1,2 miljarder kronor och 2026 med 7,4 miljarder kronor.²⁷⁷

På Folk och Försvars rikskonferens i Sälen 2023 kommenterade försvarsminister Pål Jonsson att det konfliktförebyggande arbetet samt diplomati är viktigt och centralt, och att ett starkt försvar inte utesluter detta. Han sade att för det krävs att regeringen lägger fram finansierade förslag för sådant arbete i framtida budgetar.²⁷⁸ Trots detta har regeringens budgetar tydligt prioriterat nationell säkerhet i form av försvaret över mänsklig säkerhet och konfliktförebyggande arbete så som investeringar i välfärden, biståndet och klimatsäkerhet.

Dessa satsningar innebär att andra budgetområden - som skulle kunna bidra till mänsklig säkerhet - får stå tillbaka. Till exempel så uteblir satsningar på välfärden. Sveriges kommuner och regioner beräknar att 28 miljarder kronor behövs bara för att täcka välfärdens underskott under 2024.²⁷⁹ Trots att klimatförändringarna är ett av vår tids mest akuta säkerhetsshot så ligger 2024 års miljö- och klimatbudget på endast 19,3 miljarder. Det är ungefär lika mycket som 2023, då budgeten skars ner med närmare 20 procent jämfört med föregående år. 2025 beräknas miljöbudgeten att sänkas med ytterligare 20 procent.²⁸⁰

Även biståndet får stå tillbaka trots att det är en viktig del av att förebygga väpnad konflikt och krig, genom att bygga och stärka säkerhet, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. I och med att åtagandet om en procent av bruttonationalinkomsten (BNI) i bistånd övergavs är biståndsbudgeten för 2024 sju miljarder mindre.²⁸¹

Sedan 2021 har biståndet för hållbar fred minskat till mindre än hälften²⁸² och stödet till FN:s fredsbyggande fond har minskat från 250 miljoner kronor 2022²⁸³ till 75 miljoner för 2024²⁸⁴.

Huruvida det är just välfärden, klimatåtgärder eller det internationella biståndet som bekostar upprustningen går inte att utläsa ur budgeten.

Det är tydligt i budgeten att nationell säkerhet har prioriterats över insatser som skulle bidra till mänsklig säkerhet. Andra säkerhetshot, som till exempel insatser för människors hälsa och klimatsäkerhet, har fått mindre resurser. Regeringen prioriterar Natomålet om två procent av BNP framför biståndsmålet om en procent av BNI.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ genomföra särskilda satsningar för hållbar fred, diplomati och multilateralism och tillsätta en fredsambassadör.
- ➔ beskriva vilka budgetposter som får stå tillbaka för att möjliggöra de stora satsningarna på det svenska försvaret.

KONFLIKTFÖREBYGGANDE ARBETE

BAKGRUND

Antalet aktiva väpnade konflikter i världen har stadigt ökat de senaste tio åren.²⁸⁵ Detta har medfört inte bara ökade konfliktrelaterade dödsfall utan även en ökning av antalet människor som tvingats på flykt och som fallit offer för traficking. Det påverkar också ungdomars möjligheter att delta i politiska processer.²⁸⁶ Förutom det mänskliga lidandet ökar också de finansiella

kostnaderna och behovet av att hantera de konfliktrelaterade konsekvenserna, vilket tar resurser från andra humanitära kriser.²⁸⁷

Källorna till konflikter är bland annat ojämlikhet, brist på politiskt inflytande och underfinansierade institutioner.²⁸⁸ Det synliggör behovet av satsningar på mänsklig säkerhet, fredsbyggande, och vikten av konfliktförbyggande insatser – inte minst för att bidra till att de Globala målen uppnås.

Sedan år 2000 har FN:s säkerhetsråd antagit tio resolutioner på temat kvinnor, fred och säkerhet och två på temat unga, fred och säkerhet, med syftet att lyfta och stärka den nödvändiga involveringen av både kvinnor och unga för att skapa hållbar fred.²⁸⁹ Sverige och andra medlemsstater är ansvariga att genomföra dessa.

SVERIGES POLITIK

I reformagendan för biståndet slår regeringen fast att ”Respekt för demokrati och rättsstatens principer är centralt för åtnjutandet av de mänskliga fri- och rättigheterna. Demokrati är avgörande för frihet, fred och säkerhet och för att nå de globala hållbarhetsmålen.”²⁹⁰ Fredsbyggande och konfliktförbyggande arbete ska enligt reformagendan för biståndet användas som en metod för att minska utdragna humanitära kriser och i förlängningen de humanitära behoven.²⁹¹

Men i regeringens regleringsbrev till Sida och Folke Bernadotteakademin (FBA) för 2023 och 2024 skedde en tydlig nedprioritering av fredsarbete, bland annat genom kraftigt minskad finansiering, jämfört med 2022 års regleringsbrev.²⁹² För Sida har budgeten för ”hållbar fred” mer än halverats sedan 2022. Liknande trend syns i budgetposten för FN:s fredsbyggande fond, som även den halverats.²⁹³ Dessutom har stödet till svenska fredsorganisationer och stiftelser inom FBA:s mandat tagits bort²⁹⁴ liksom ungdomsdelegater till FN. Sverige är därmed det enda EU-landet som inte har ungdomsdelegater.²⁹⁵

Det kvinnliga medlingsnätverket, som samordnats av FBA på uppdrag av regeringen, pausades

inför 2023²⁹⁶ och nämns inte alls i regleringsbrevet för 2024²⁹⁷. Det tematiska området ”fredliga och inkluderande samhällen” har tagits bort i det senaste regleringsbrevet till FBA.²⁹⁸

Regeringen har i reformagendan för biståndet uttalat målsättningen att stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt till exempel genom att ”främja flickors utbildning, speciellt i kris och konflikt, och kvinnors deltagande i fredsprocesser”.²⁹⁹ Målsättningen finns också i den nya handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet. I den fem sidor korta handlingsplanen har till exempel alla skrivningar om nedrustning försvunnit.³⁰⁰ Ökad tillgång till vapen förstärker ojämna maktförhållanden mellan könen och ökar risken för våld, inklusive sexuellt våld mot kvinnor och flickor. Att inte inkludera nedrustningsfrågor i planen innebär en bristande helhetssyn och riskerar att påverka frågor om jämställt deltagande och beslutsfattande i nedrustningsprocesser, som är avgörande för förebyggande och skydd. Det ges dessutom mindre styrning till de implementerande myndigheterna, bland annat saknas tydliga ansvarsområden för myndigheterna (vilket var specificerat i den förra planen³⁰¹) och konkreta steg för implementeringen³⁰².

Handlingsplanen tar fasta på arbetet med att integrera kvinnor och deras deltagande i fredsprocesser och fredsbyggande, samt belyser vikten av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) för att stärka skyddet av kvinnor och flickor. Planen nämner också ”olika grupper” av kvinnor och flickor. Handlingsplanen understryker att jämställda fredsprocesser är avgörande för långsiktig fred och säkerhet. Här saknas dock begreppen intersektionalitet och genus som behövs för att särskilt belysa hur olika sociala kategorier och maktordningar påverkar varandra, liksom ett adekvat fokus på män och pojkar och deras roll i detta arbete. Överlag nämns kvinnor och flickor mer som offer än som aktörer i sin egen rätt, vilket går på tvärs mot huvudsyftet med FN:s säkerhetsrådsresolution 1325. Handlingsplanen saknar dessutom en tydlig samarbetsstrategi med civilsamhället som rådgivande och ansvarsutkrävande aktör.³⁰³

I regeringens nya biståndspolitik har Ukraina en särställning.³⁰⁴ Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina förminskar dock inte behoven i andra länder, varav flera fortsätter vara en del av svenskt utvecklingssamarbete. När det kommer till Palestina, ett annat område där Sverige tidigare haft stort engagemang och som härjas av en våldsam konflikt, har utvecklingsbiståndet först pausats i nära sex månader³⁰⁵ för att sedan tas bort som bilateral strategi och inlemmas i strategin för Mellanöstern och Nordafrika (MENA) i en mer begränsad form³⁰⁶.

Regeringen har sänkt Sveriges ambitioner inom fredsskapande. Detta syns i drastiskt neddragna budgetar både inom Sverige och i stöd till multilaterala samarbeten, det snävare geografiska fokuset, det borttagna kvinnliga medlingsnätverket samt en mindre ambitiös handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ visa konkret hur de anser att kvinnor ska delta i alla delarna av fredsprocesser genom att aktivt främja detta arbete, till exempel genom att återinrätta det kvinnliga medlingsnätverket i Sverige samt ålägga utlandsmyndigheterna att återrapportera sina insatser på temat.
- ➔ tydligare styra myndigheternas arbete för implementeringen av handlingsplanen för kvinnor, fred och säkerhet.
- ➔ säkerställa långsiktig finansiering till fredsorganisationer och stiftelser i Sverige för att upprätthålla ett starkt civilsamhälle som kan granska regeringens och försvarets beslut i tider av upprustning.

HANDEL

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV ACT SVENSKA KYRKAN, AFRIKAGRUPPERNA, FAIRTRADE SVERIGE, OCH FORUMCIV.

INTERNATIONELL HANDEL HAR EN avgörande betydelse för länders ekonomiska utveckling genom att bland annat ge exportintäkter och tillgång till teknik och produkter. Med handeln följer såväl positiva möjligheter som risker för hållbar utveckling. De internationella spelreglerna för handeln har stor betydelse för hur handelsflödena ser ut. Dessa har i hög grad bidragit till att konservera gamla och ojämlika mönster där många länder, inte minst i Afrika, har låsts in i rollen som råvaruexportörer. Livsmedelsproduktion och möjligheterna för människor i låg- och medelinkomstländer att bedriva ett hållbart jordbruk påverkas i hög grad av internationella regler och exempelvis EU:s handelspolitik.

Flera av målen i Agenda 2030 är tydligt kopplade till handelspolitiken: Mål 1 om att avskaffa fattigdom i alla dess former överallt, Mål 2 om att avskaffa hunger, uppnå tryggad livsmedelsförsörjning och förbättrad nutrition samt främja ett hållbart jordbruk, Mål 8 om att verka för varaktig, inkluderande och hållbar ekonomisk tillväxt, samt Mål 17 där det finns ett delmål om att främja ett universellt, regelbaserat, öppet, icke-diskriminerande och rättvist multilateralt handelssystem.

HANDELSPOLITIK

BAKGRUND

De multilaterala avtalen genom Världshandelsorganisationen WTO utgör grunden för de internationella spelreglerna. Till det kommer en lång rad bilaterala avtal med högre grad av frihandel mellan specifika länder och regioner. Dessa innehåller ofta så kallade investeringskyddsavtal som ger företag en trygghet i att förutsättningar för deras investeringar inte ska förändras. Avtalen ger företag möjlighet att stämma stater på mångmiljardbelopp, även vid förändringar som orsakas av exempelvis strängare miljökrav eller höjda minimilöner.

EU-kommissionen talar för hela EU i förhandlingar i WTO och förhandlar och tecknar handelsavtal med andra länder och regioner, i de flesta fall på grundval av ett förhandlingsmandat från medlemsstaterna. EU ser handel som ett viktigt verktyg för att stödja tredjeländers ekonomiska utveckling. Ett exempel är så kallade hållbarhetskapitel i EU:s handelsavtal.³⁰⁷ De syftar till att hålla båda parter ansvariga för att uppnå hållbarhetsmål i handelsutbytet och omfattar bland annat möjligheten att använda handels sanktioner vid överträdelser. Det saknas dock en tydlig uppföljning av dem. Låg- och medelinkomstländer kan få förmånligare tillträde till EU:s marknad om de har undertecknat 27 internationella konventioner om mänskliga rättigheter, arbetstgares rättigheter och miljöskydd, enligt det så kallade allmänna preferenssystemet (GSP+).

SVERIGES POLITIK

Sedan länge är Sverige pådrivande i de förhandlingar som pågår inom WTO om exempelvis förbud mot skadliga fiskesubventioner, vilket är ett exempel på handelsregler med tydlig hållbarhetseffekt.³⁰⁸ Regeringen har lagt fram en rad förslag om hur exportfrämjandet och biståndet kan kopplas ihop bättre, men det saknas i hög grad en politik för hur utvecklingspolitiska mål ska få större genomslag i den handelspolitik som berör avtal och förhandlingar om tullar och andra handelsvillkor.³⁰⁹

Utrikeshandelsstrategin (se avsnittet om exportfrämjande) lägger tonvikten på exportfrämjande och innehåller enbart övergripande formuleringar om handelspolitiken som har bäring på hållbar utveckling.³¹⁰ Regeringen önskar ett ”starkt investeringskydd” vilket i praktiken inskränker staters policyutrymme gällande klimat, miljö och mänskliga rättigheter om skydd av dessa missgynnar företags vinstintressen.³¹¹

Ett av de frihandelsavtal som använts mest av företag för att stämma stater är Energistadgefördraget (*The Energy Charter Treaty*, ECT). I juli 2023 föreslog EU-kommissionen ett gemensamt utträde ur ECT med hänvisning till att avtalet inte är förenligt med EU:s klimat- och energimål.³¹² Flera EU-länder har sedan tidigare lämnat avtalet på egen hand. Regeringen hade i januari 2024 ännu inte tagit ställning till huruvida de ämnar verka för att Sverige och EU lämnar ECT.³¹³

Utrikeshandelsstrategin saknar analys och förslag om hur EU:s handelspolitik kan förändras för att på ett tydligare sätt främja utvecklingsländers möjligheter att dra nytta av internationell handel. Detta är viktigt inte minst i relation till strategins fokus på grön omställning och svenska företags potential att bidra till detta. Stora mängder av de mineraler och metaller som behövs för en grön omställning finns i utvecklingsländer. Det är därmed av yttersta vikt att handel med dessa naturresurser utgår från den lokala kontexten för att bidra till hållbar utveckling i utvinningsländerna. Kopplingen till Agenda 2030 är svag i utrikeshandelsstrategin, och det riksdagsbundna åtagandet om att all politik ska vara samstämmig med en hållbar utveckling nämns inte alls.³¹⁴

Regeringen har ställt sig bakom EU:s rådslutsatser om handel och hållbarhet i oktober 2022 som uttryckte ett starkt stöd för EU-kommissionens förslag om att inkludera hållbarhetskapitel i alla handelsavtal.³¹⁵ Vi har inte funnit några belägg för att regeringen har agerat pådrivande för starkt uppföljning och genomförande av hållbarhetskapiteln. Regeringen uttryckte sitt fortsatta stöd för alla handelsavtal som förhandlades av EU 2022–2023.³¹⁶

Regeringen välkomnade det ambitiösa hållbarhetskapitlet i EU:s handelsavtal med Nya Zeeland³¹⁷ men har inte öppet förespråkat lika ambitiösa kapitel

i andra avtal. Trots omfattande kritik mot brister vad gäller hållbar utveckling och miljöskydd³¹⁸ har regeringen uttryckt stöd för avtalet med MER-COSUR och berömt hållbarhetskapitlet³¹⁹.

I december 2022 enades EU:s medlemsländer om en gemensam ståndpunkt till nya regler för GSP+ som bland annat innebär att länder kan förlora tullförmåner om de inte samarbetar med EU vad gäller återtagande av återvändande migranter och före detta asylsökande.³²⁰ Under det svenska ordförandeskapet i rådet avbröts de fortsatta förhandlingarna om översynen av GSP-systemet på grund av att parlamentet motsatte sig en sådan koppling mellan handelsförmåner och migration.³²¹

I arbetet med att koppla ihop handel och bistånd har regeringen inte gjort någon analys av hur handelspolitiken påverkar utvecklingsländer och håll-

bar utveckling, eller presenterat förslag till hur handelspolitik kan bidra till målen för utvecklings-samarbetet. Engagemanget för att stärka hållbarhetskapitlet i EU:s handelsavtal är svagt och det saknas besked om regeringens inställning till Energistadgefördraget.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- verka för att nya frihandelsavtal inte innehåller investeringskydds-klausuler.
- driva på för ambitiösa kapitel om hållbar utveckling i alla EU:s handelsavtal samt verka för konkreta mekanismer för implementering och uppföljning.
- inta en konstruktiv hållning i rådet för att återuppta förhandlingarna om reformen av GSP+-systemet, särskilt genom att ta bort kopplingen mellan handelsförmåner och samarbete om återvändande och återtagande.
- lämna Energistadgefördraget och driva på för att EU också gör det.

EXPORTFRÄMJANDE

BAKGRUND

Exportfrämjandet syftar till att öka svenska företags export, vilket kan ha en positiv effekt på hållbar utveckling i den mån svenska företag har en bättre hållbarhetsprofil än företag från andra länder. Exportfrämjandet genomförs genom flera myndigheter och statliga bolag. Business Sweden stödjer svenska företags deltagande i upphandlingar och projekt genom att öka kunskapen hos företagen om möjligheter på internationella marknader. Business Sweden genomför också riktade insatser som deltagande i mässor, delegationsresor, samt aktiviteter för ”match-making”. Sveriges utlandsmyndigheter spelar en viktig roll i nära samarbete med andra främjaraktörer, såsom Business Swedens utlandskontor inom lokala Team Sweden-nätverk. Andra myndigheter, som Tillväxtverket, Almi och Swedfund, bidrar också till exportfrämjandet.

Exportfinansiering handlar om att underlätta och främja export och konkurrenskraft för svensk industri genom att erbjuda gynnsamma lån för exportaffärer. AB Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN) utgör tillsammans ett exportkreditsystem med statligt stöd. För att nationella system för exportfinansiering inte ska snedvrida den internationella handeln finns regler inom *Organisation for Economic Co-operation and Development* (OECD) och WTO för hur exportfinansieringen får utformas.

SVERIGES POLITIK

Den gemensamma ministerportföljen för utvecklings-samarbete och internationell handel är ett tydligt uttryck för regeringens ambition att skapa fler synergier mellan handel och bistånd och se till att biståndet stärker svenska intressen. Främjandet har fått ett stort genomslag i biståndspolitik (läs mer i kapitlet Utvecklingsfinansiering). Utrikes-handelsstrategin innehåller en rad förslag på hur Sveriges konkurrenskraft och export ska stärkas, och där ingår förslag som regeringen menar ska ”öka förutsättningarna för hållbar utveckling i utvecklingsländer genom ökat handelsutbyte”.³²² Klimatomställning, digitalisering och infrastruktur pekas ut som sektorer där ökad svensk export till

låg- och medelinkomstländer kan ge positiva hållbarhetseffekter.³²³

Strategin innehåller en rad förslag på hur samspellet mellan bistånd och främjande kan öka, bland annat genom att utveckla nya mekanismer för exportfinansiering till låg- och medelinkomstländer, inklusive genom stöd från biståndsbudgeten. Samtidigt slås det fast att ”i den mån biståndsfinsierade insatser är aktuella ska dessa tydligt bidra till Sveriges biståndspolitiska mål och vara inom ramen för OECD:s biståndskommitté DAC:s (*Development Assistance Committee*) regelverk”.³²⁴ Formuleringen är viktig eftersom DAC-reglerna slår fast att utveckling (inte exportfrämjande) måste vara huvudsyftet med en åtgärd för att den ska räknas som bistånd.³²⁵ Det finns också en formulering som explicit utesluter kostnader kopplade till exportkrediter ur den internationella biståndsstatistiken. Det är därmed inte klart om exportfinansiering kan finansieras ur biståndsbudgeten. Regeringen har redan beslutat om en biståndsstödd exportkreditgaranti på 900 miljoner kronor specifikt för export till Ukraina 2024–2026³²⁶, men enligt remissvar från berörda myndigheter är det oklart om kostnaderna kan redovisas som officiellt bistånd³²⁷.

Som ett led i genomförandet av strategin gav regeringen den 22 februari 2024 Business Sweden ”ett nytt och utökat uppdrag som syftar till att förbättra förutsättningarna för svenska företag att bidra till utvecklings-samarbetets mål och till en grön och digital omställning i låg- och medelinkomstländer” vilket finansieras med 65 miljoner kronor från biståndsanslaget. Tio av miljonerna ska satsas på svenska företags möjlighet att konkurrera i upphandlingar inom *Global Gateway*, en ny strategi i EU:s utrikes- och biståndspolitik. Det framgår av beslutet att medlen ska användas i enlighet med DAC-reglernas krav på att utveckling ska vara huvudsyfte, men inte hur detta ska kunna säkerställas i den konkreta verksamheten som bland annat handlar om att ”ta övergripande ansvar för samordning av Team Sweden”.³²⁸ Det bör noteras att Riksrevisionen nyligen konstaterade att styrningen av Business Sweden har flera brister: ”Det visar sig till exempel i att det saknas tillräckliga mekanismer för kontroll och uppföljning”.³²⁹

Fram till februari 2024 har bistånds- och utrikes-handelsminister Johan Forssell genomfört 36 resor, varav 17 har haft en tydlig inriktning på främjande.³³⁰ Det är inte klarlagt vid hur många tillfällen statsrådet har träffat företrädare för det civila samhället vid dessa resor. Det finns en stor potential att utveckla delegationsresor till att bli arenor för att skapa länkar mellan företag och civil-samhällesaktörer

Vi välkomnar ambitionen att den ökade samverkan mellan främjande och bistånd ska stärka en grön omställning i låg- och medelinkomst-

länder, liksom tydliga skrivningar om att biståndsmedel ska användas i enlighet med OECD-DAC:s regler. Samtidigt är det oroande att regeringen i praktiken börjat överträda gränsen mellan exportfrämjande och bistånd genom att använda biståndsmedel till åtgärder vars huvudsyfte tycks vara att främja svenska företags export. Det är vidare en stor brist att civilsamhällesorganisationer inte nämns bland de olika aktörer som behöver samverka mer inom ramen för Team Sweden.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- avstå från att utveckla instrument för exportfinansiering som belastar biståndsbudgeten. Detta skulle strida mot eller tänja på OECD-DAC:s regelverk och den internationella biståndsdefinitionen.
- säkerställa att åtgärder för ökad export till utvecklingsländer, inklusive det utökade uppdraget till Business Sweden, vägleds av och bidrar till det övergripande målet för svenskt utvecklings-samarbete samt perspektiven inom PGU.
- inkludera civilsamhällesorganisationer i ”Team Sweden” och säkerställ att statsrådet för bistånd och utrikeshandel rutinmässigt träffar civilsamhällesorganisationer vid delegationsresor.

UTVECKLINGS- FINANSIERING

KAPITLET ÄR FRAMTAGET AV ACT SVENSKA KYRKAN, DIAKONIA, ERIKSHJÄLPEN, LÄKARMISSIONEN, PLAN INTERNATIONAL SVERIGE, RÄDDA BARNEN OCH UNION TO UNION.

SAMMA ÅR SOM AGENDA 2030 BESLUTADES antogs också *Addis Ababa Action Agenda* - åtaganden om finansiering och finansiella reformer som är nödvändiga för hållbar utveckling. Där nämns viktiga reformer som bland annat handlar om att stärka länders inhemska offentliga resurser, växla upp privata investeringar och öka det internationella biståndet.³³¹ Att rika länder lever upp till sina biståndsåtaganden är avgörande men långt ifrån tillräckligt. Alla resursflöden måste inriktas på att främja en hållbar och rättvis utveckling. Och framför allt måste utflödet av resurser från fattiga till rika länder samt skatteparadis – som idag är större än inflödet – stoppas med hjälp av bättre regler mot skatte- och kapitalflykt och bättre system för skuldhantering.

Idag når höginkomstländerna som grupp bara halvvägs i sina åtaganden om internationellt bistånd, och privata investeringar når sällan de fattigaste länderna och människorna. Offentliga resurser är den viktigaste finansieringen av hälsovård, utbildning, social trygghet, ren miljö, demokratiska institutioner och annat som skapar fungerande samhällen där världens alla barn och ungdomar kan växa upp. Men det är i de minst utvecklade länderna som budgetutrymmet har krympt allra mest sedan pandemikrisen. För att vända trenden till en utveckling där ingen ska lämnas utanför krävs omfattande förändringar av internationella regelverk och att alla länder prioriterar människor som lever i fattigdom och förtryck.

Mål 17 i Agenda 2030 speglar åtaganden i *Addis Ababa Action Agenda*, och där finns bland annat delmål om att genomföra de existerande biståndsåtagandena, investera i de minst utvecklade länderna, uppnå hållbar skuldsättning och genomföra skuldlettningar, och att öka kapaciteten och förutsättningarna för länder att ta upp skatter.

FATTIGDOMSFOKUS OCH ÅTAGANDEN TILL DE MINST UTVECK- LADE LÄNDERNA

BAKGRUND

Målet för Sveriges politik är förbättrade levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Målets tydliga fokus på den enskilda människans rättigheter har bidragit till att Sverige under lång tid framgångsrikt har stått på utsatta människors sida, i val av perspektiv, samarbetsparter, arbetsområden, och med stark betoning av demokrati och jämställdhet. Att bekämpa och på sikt utrota fattigdomen i världen är också målet för hela Europeiska unionens (EU) bistånd, fastslaget i unionens grundfördrag.³³²

Fattigdom och förtryck finns i såväl medel- som låginkomstländer. I bistånd till medelinkomstländer, där en mindre del av befolkningen lever i fattigdom, är det särskilt viktigt att biståndet utformas för att de mest utsatta människornas situation ska förbättras mest och först. Tendensen att klyftorna ökar och de allra fattigaste hamnar på efterkälken strider mot ambitionen i Agenda 2030 om att ingen ska lämnas utanför. Omkring 880 miljoner människor, eller 12 procent av världens befolkning, bor i de minst utvecklade länderna (MUL) som står för endast en procent av världshandeln. Länder klassificeras som MUL av Förenta nationerna (FN) för att de är ”kraftigt missgynnade i sin utveckling på grund av historiska, strukturella och geografiska skäl”.³³³ Därför finns särskilda internationella åtaganden till människor i dessa länder, med förmånlig behandling på områden som handel, skuldhantering, klimatfinansiering och bistånd. Innan 2030 ska rika länder ge minst 0,2 procent av sin bruttonationalinkomst (BNI) i bistånd till MUL.³³⁴ Det innebär i EU:s fall att stödet till MUL måste nästan dubblas.³³⁵

Sedan länder med stora befolkningar, framför allt Indien och Kina, ökat sin inkomstnivå

finns för tillfället majoriteten av världens extremt fattiga människor i medelinkomstländer. Detta är emellertid tillfälligt; enligt Världsbanken är den extrema fattigdomen återigen på väg att koncentreras till världens mest fattiga och fragila länder, främst i Afrika söder om Sahara.³³⁶

SVERIGES POLITIK

Sverige har inte tagit några politiska initiativ för de minst utvecklade länderna under 2022 eller 2023. En mindre ökning gjordes av stödet till den särskilda klimatfonden för låginkomstländer, men det kompengerade inte andra uteblivna klimatstöd, till exempel till Gröna klimatfonden (GCF).³³⁷ När det gäller det statliga bolaget Swedfund har Sverige tidigare agerat som en föregångare för att styra investeringar dit där de har allra svårast att ske på marknadsmässiga villkor. Swedfunds ägardirektiv prioriterar investeringar i låginkomstländer och konfliktländer³³⁸, men regeringen vill nu ”undersöka hur Swedfunds ägaranvisning och investeringsverksamhet bättre kan kopplas till regeringens prioriteringar”³³⁹. Det vore olyckligt om detta innebär ett minskat fokus på låginkomstländer.

Sverige är ett av de länder som har gett ett stort stöd till de mest utsatta länderna, 0,34 procent av BNI år 2021. Jämförelser med de senaste åren låter sig inte göras på biståndet som helhet, då statistiken över det multilaterala biståndet alltid tar längre tid att samla in. Enbart det bilaterala biståndet till de minst utvecklade länderna beräknas med hjälp av Sveriges preliminära statistik till *Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) Development Assistance Committee (DAC)* de senaste tre åren (2021–2023) vara 0,2 procent, 0,17 procent respektive 0,16 procent av BNI. Tendensen är en minskning under regeringens mandatperiod.³⁴⁰

Regeringens ambition att öka stödet till Ukraina och närområdet, samt integrera bistånd och handel, förväntas leda till ökade satsningar på bistånd med handelssynergier i medelinkomstländer, där svenska företag har bättre handelsmöjligheter, vilket relativt sällan är samma typer av satsningar som når de mest marginaliserade och förtryckta grupperna i dessa länder. Sverige har länge uppfyllt

åtagandet om minst 0,2 procent av BNI i bistånd till MUL, men mycket tyder på att stödet till människor i de mest utsatta länderna kommer att minska de närmaste åren.³⁴¹ Det bilaterala stödet till fyra utsatta länder³⁴²; Mali, Burkina Faso, Sydsudan och Kambodja, fasas ut under 2024³⁴³.

Sveriges internationella arbete mot fattigdom och förtryck har spelat avgörande roller för mänskliga rättigheter och för att hålla hoppet vid liv i svåra landsituationer. Sverige har ett särskilt ansvar i länder där förtroende som byggts upp under lång tid gör att Sverige kan spela en unik roll. Regeringens förslag om utfasningar har inte åtföljts av konsekvensanalyser med berörda parter.

När bistånds- och utrikeshandelsminister Johan Forssell i februari svarade på en interpellation om barnperspektivet i biståndet sa han att det var ”handel, entreprenörskap, innovation och marknadsekonomi” som – enligt ”historisk erfarenhet” – långsiktigt kan ge positiv utveckling för världens barn. Han menade vidare att det var just detta som länderna själva efterfrågade och hänvisade till samtal under sina resor³⁴⁴, som dock till övervägande del har fokuserat på dialog om handel.³⁴⁵

Biståndets mål och grundläggande utgångspunkter i mänskliga rättigheter och fattigdomsbekämpning har haft svagt genomslag i de reformer i biståndet som regeringen har inlett. Regeringens ökade betoning av Ukraina och närområdet har skett på bekostnad av länder med stora behov och där Sverige i flera fall har varit en unik samarbetspartner för demokratisering och mänskliga rättigheter. Beslut har tagits om avveckling eller minskning av biståndet till några av världens mest utsatta länder.

Biståndsministern har motiverat skiftet mot medelinkomstländer med att påpeka att majoriteten av världens fattiga bor i dessa länder. Det är dock i de mest utsatta länderna som störst andel av befolkningarna lever i fattigdom, och fattigdomen är svårast att bekämpa. En

majoritet av de extremt fattiga väntas finnas i denna grupp av länder inom ett tiotal år.³⁴⁶ Bistånd till medelinkomstländer kan också göra stor skillnad mot fattigdom och förtryck, men är i allra högsta grad beroende av att det inriktas på de mest utsatta grupperna i samhället. Här har regeringen snarare fokuserat på aktörer med förmåga att bedriva internationell handel med Sverige, vilka ofta tillhör privilegierade samhällsgrupper.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ sätta ett starkare fokus i Sveriges utvecklingssamarbete på människor och miljö i de mest utsatta länderna, och redovisa på ett transparent sätt i budgetpropositionen hur mycket som investeras i bistånd till de minst utvecklade länderna i procent av BNI.
- ➔ säkerställa att alla reformer och större beslut i biståndet bygger på gedigna konsekvensutredningar för människor i fattigdom och förtryck, anpassade till varje kontext och med meningsfullt deltagande av förändringsaktörer med lokal förankring och relevans för utsatta människors villkor.

SKATT

BAKGRUND

Länders inhemska offentliga resurser är den största och viktigaste resursen som varje land har för att förverkliga Globala målen. Att betala skatt är multinationella företags mest direkta bidrag till Globala målen i utvecklingsländer inom viktiga områden som utbildning, hälsa, sociala trygghetssystem och utveckling av demokratiska institutioner. Skatt behandlas ofta som könsneutralt. Men i verkligheten påverkas män och kvinnor olika av hur skattesystem är uppbyggda. Det är avgörande att effekterna av olika skatteåtgärder grundligt analyseras utifrån

ett jämställdhetsperspektiv, och att en progressiv beskattning främjas.

En rapport från *Tax Justice Network* uppskattar att världens länder totalt kommer att förlora 4 800 miljarder dollar i skatteintäkter de närmaste tio åren.³⁴⁷ Det är inte hållbart att utvecklingsländer förlorar mer pengar till följd av global skatteflykt än vad de tar emot i internationellt bistånd. Afrika förlorar 89 miljarder dollar årligen på skatte- och kapitalflykt, motsvarande 2,7 procent av kontinentens samlade BNI.³⁴⁸ Stora orsaker till skatte- och kapitalflykt i Afrika är olaglig utförsel av naturresurser samt multinationella företags skatteflykt och aggressiva skatteplanering. Dessa länder har utbredd fattigdom med liten skattebas, svagt utbyggda skattesystem och råvarubaserade ekonomier vilket genererar små ekonomiska kringaktiviteter. Det officiella utvecklingsbiståndet till Afrika var 53,5 miljarder dollar 2022.³⁴⁹

Utvecklingsländer och civilsamhällesorganisationer har kritiserat att globala skatteregler främst diskuteras inom OECD bakom stängda dörrar. I december 2023 beslutade FN:s generalförsamling att anta ett förslag till resolution om globala skatteförhandlingar från gruppen av afrikanska nationer. Resolutionen syftar till att nå fram till ett beslut om en bindande skattekonvention, vilket förflyttar makt från OECD till FN, och ett globalt ramverk för att hantera skatte- och kapitalflykt.³⁵⁰

SVERIGES POLITIK

Sverige röstade 2023 emot FN-resolutionen om en internationell skattekonvention, medan 125 länder röstade för.³⁵¹ Den exakta utformningen av skattekonventionen förhandlas just nu, men den syftar till att säkerställa att alla skattebetalare, särskilt multinationella företag, bidrar med skatt i länder där de bedriver verksamhet. Ett år tidigare röstade Sverige ja till att inleda processen med förberedelser för en internationell skatteöverenskommelse i FN.³⁵² Att ge FN mer inflytande över internationella skattefrågor har nätverk i civilsamhället arbetat för länge.³⁵³ Dock strävar både nuvarande och tidigare regeringar efter att makten över skattefrågor ska förbli hos OECD med 38 höginkomstländer

som medlemmar, snarare än hos FN med 193 medlemsländer.

Strävan efter att stärka låg- och medelinkomstländerns skattesystem är en av prioriteringarna för ekonomisk utveckling i regeringens reformagenda för biståndet: ”stödja reformer för inhemsk resursmobilisering och tekniskt samarbete med partnerländer i syfte att uppnå en förbättrad skattepolitik och effektivare system för att öka skatteintäkterna och förhindra skatteflykt samt främja god förvaltning”.³⁵⁴

Det finns sedan 2015 en internationell process, *Addis Tax Initiative*, för att främja samstämmig skattepolitik och öka höginkomstländernas bistånd till att bygga upp effektiva skattesystem i låg- och medelinkomstländer. Den senaste uppföljningsrapporten avser 2019–2020, på grund av fördröjningar i statistiken. Då fick Sveriges tillämpning av det multilaterala avtalet om företagsbeskattning näst lägst betyg i fråga om hur många bilaterala skatteavtal som levde upp till minimistandarden som framförhandlats inom OECD. Totalt sett nådde givarländerna inte målet om att 2015–2020 dubblera den tidigare mycket låga summan bistånd för att stärka utvecklingsländerns skattesystem, utan endast 60 procents ökning. Sverige rapporterade att målet uppfyllts.³⁵⁵

Sveriges regering röstade emot beslutet om att ta fram en FN-konvention vars genomförande kan bidra till att länder över hela världen får sina rättmätiga skatteintäkter och kan investera dem i välfärd, utveckling och klimatfinansiering.

Reformagendan för biståndets ambition att mobilisera och bidra till stärkande av inhemska offentliga resurser är ett steg i rätt riktning³⁵⁶, men reformer av partnerländerns skattesystem räcker inte för att bekämpa skatte- och kapitalflykt, utan det kräver globala reformer. Därutöver måste reformer av såväl partnerländerns system som internationella skatteavtal fokusera på jämlika och jämställda skattesystem.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ rösta ja till en skattekonvention i FN och öka Sveriges engagemang i globalt samarbete mot skatteflykt och för multilaterala förhandlingar om globala skattereformer.
- ➔ öka biståndet som går till att stötta skatte-reformer i samarbetsländer som främjar jämställdhet och fokuserar på att minska fattigdom, och samtidigt säkerställa att Sveriges bilaterala skatteavtal följer de globala så kallade BEPS-överenskommelserna och inte motverkar samarbetsländernas förutsättningar för sådana reformer.

SKULD

BAKGRUND

Många låginkomst- och lägre medelinkomst-länders skulder är mer ohållbara nu än under den förra stora skuldkrisen på 1990-talet. Räntor och amorteringar på lån (externa och inhemska) är större än de samlade utgifterna för skola, hälsovård och sociala trygghetssystem i 33 låg- och medelinkomstländer (varav 16 i Afrika).³⁵⁷ Ett minskat budgetutrymme har direkt inverkan på exempelvis barns rättigheter till utbildning, hälsa och social trygghet. Detta påverkar barn i de minst utvecklade länderna allra mest.

Utvecklingsländers skuldbörda är mer fragmenterad idag än den var under skuldkrisen på 1990-talet. Många länder har en betydande del av sina skulder till privata långgivare som pensionsfonder eller till Kina. Hållbara lösningar måste därför involvera fler aktörer än den så kallade Parisklubbens 22 statliga långgivare. Utvecklingsländernas röst är begränsad i samtliga nuvarande fora för skuldförhandlingar och många experter förespråkar att etablera en mer permanent, oberoende multilateral mekanism

för skuldhantering inom ramen för FN.³⁵⁸

Internationella valutafonden (IMF) och Världsbanken spelar centrala roller för att främja finansiell stabilitet och ekonomisk tillväxt. Världsbankens mjuka lån och IMF:s fond för skuldlettningar bidrar till att högt skuldsatta länder kan hantera skuldsituationen på kort sikt. Samtidigt har båda institutionerna kritiserats för sina policykrav på skuldsatta länder, där IMF bland annat rekommenderar eller kräver att länder fasar ut stöd som inte är riktade till utsatta grupper.³⁵⁹ Detta trots att universell social trygghet är mer effektiv fattigdomsbekämpning³⁶⁰ och att IMF identifierar att utvecklingsekonomierna drabbas hårdare i den ekonomiska krisen på grund av svagare skyddsnet, färre stödåtgärder till hushållen och mer ihållande pandemirestriktioner³⁶¹.

SVERIGES POLITIK

Regeringen stödjer IMF:s inriktning och prioriteringar och menar att dess exekutivstyrelse därför är ett lämpligt forum för att utvärdera och diskutera länders ekonomiska politik.³⁶² Sverige har inte offentligt lyft initiativ för att uppmärksamma eller hitta nya lösningar på skuldförhandlingen. Regeringen stödjer inte en permanent skuldlösningsmekanism i FN, utan ser att de initiativ som tagits bör förbättras inom ramen för existerande mekanismer.³⁶³

Regeringen har aviserat att Sverige kommer att utveckla nya biståndsfinansierade lån, garantier och utvecklingskrediter.³⁶⁴ I den nya organisationsstrategin för Gröna klimatfonden vill regeringen att fonden i ökad utsträckning fokuserar på mobilisering av privat kapital genom till exempel garantier.³⁶⁵ Med tanke på den oroväckande skuldutvecklingen, och att höginkomstländernas bidrag till klimatfinansiering redan domineras av lån³⁶⁶ finns det anledning för regeringen att iaktta stor försiktighet i utvecklingen av egna låneinstrument för utvecklingsändamål. Det är enklare att lånefinansiera både utsläppsminskande klimatinvesteringar och andra utvecklingsprojekt som riktar sig till mer resursstarka grupper och länder än de mest utsatta. Därför innebär en ökad andel lån

i biståndet också generellt ett mindre fokus på bekämpning av fattigdom och förtryck.

Sverige är inte en stor, inflytelserik aktör när det gäller skuldförhandlingar, men har ändå en viktig möjlighet att verka genom den nordiska stolen i Världsbankens och IMF:s exekutivstyrelser. Likaså kan Sverige som medlem i EU, OECD och FN göra mycket för att lyfta skuldförhandlingarnas politiska profil i multilaterala sammanhang och stödja förslag om en skuldmekanism i FN:s regi. Sverige har sällan tagit initiativ, varken negativa eller positiva, så betyget beror mestadels på Sveriges tystnad i skuldförhandlingarna. Likaså är viljan att öka långivningen inom Sveriges utvecklings-samarbete, och inte minst i klimatbiståndet, en risk som regeringen måste hantera och ta hänsyn till för ett högre betyg.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ på kort sikt verka för att stärka nuvarande mekanismer för skuldlettningar, och samtidigt verka för att en mer inkluderande och effektiv permanent skuldmekanism etableras i FN:s regi.
- ➔ verka för att förmånliga lån kopplade till klimatåtgärder i låg- och medelinkomstländer används med stor försiktighet och enbart efter analyser som säkerställer att de inte bidrar till att skapa ohållbara skulder.
- ➔ ta fram en sammanhållen analys och plan för lösningar på skuldkrisen och prioritera frågan inför det kommande toppmötet 2025 om utvecklingsfinansiering.

MOBILISERING AV PRIVATA INVESTERINGAR

BAKGRUND

Att koppla ihop utvecklingssamarbete, främjande och handelspolitik är en av regeringens viktigaste ambitioner i biståndspolitik. Initiativ som syftar till exportfrämjande berörs i kapitlet Handel. I detta avsnitt behandlas regeringens politik för att mobilisera privata investeringar i linje med de Globala målen.

Det har länge varit uppenbart att de privata investeringarna i låg- och medelinkomstländer behöver öka kraftigt för att utvecklingsmålen ska kunna nås. Därför används biståndet alltmer som en ”hävstång” för att mobilisera privata pengar genom att minska risken för affärsdrivande investeringar så att de kan och vågar investera mer i utvecklingsländer. Verktygen för detta är till exempel lånegarantier, subventionerade lån och direktinvesteringar, så kallad blandfinansiering.

Sida har i mer än ett decennium arbetat med ett garantiinstrument som är utformat med riksgälden som säkerhet och en garantireserv finansierad med garantitagarnas avgifter. Därmed tar garantiinstrumentet mycket lite biståndsmedel i anspråk. Garantiinstrumentet ger på detta sätt stor utvecklingseffekt per satsad krona och riskerar inte att tränga ut andra delar av biståndet, som investeringar i hälsa och social utveckling. Detta är en positiv skillnad³⁶⁷ jämfört med flera biståndsgivare som istället använder fonderade offentliga biståndsmedel som säkerhet³⁶⁸.

Trots vissa positiva exempel har de stora förhoppningarna om att mobilisera privat kapital inte infriats.³⁶⁹ Svårigheten att hitta konkreta insatser att investera i (”bankable projects”) är en anledning, en annan är att hävstångseffekten många gånger är lägre än förväntad.³⁷⁰ Som vid alla former av subventionering av privat verksamhet är en avgörande fråga: skulle investeringen ha gjorts även utan det offentliga stödet? Om svaret är ja har bistånds-insatsen inte bidragit till någon additionell utvecklingsnytta – men däremot bidragit till att snedvrida

marknaden. I privata investeringar som stöds med offentliga biståndsmedel är det ett krav att additionella pengar och utvecklingsnytta ska ha genererats, som inte hade varit möjliga utan det offentliga stödet. Det är emellertid i praktiken mycket svårt att följa upp att det skett. Riksrevisionens granskning av Sidas garantiinstrument rekommenderade att förbättra kopplingarna till och uppföljningen av utvecklingsresultat.³⁷¹

SVERIGES POLITIK

Inom det svenska biståndet finns huvudsakligen två verktyg för att mobilisera privat kapital, verktyg som regeringen prioriterar högt: det statliga bolaget Swedfund samt Sidas garantiinstrument. Regeringen har ökat garantiramen till 20 miljarder kronor 2023 och 26 miljarder kronor 2024.³⁷² I det nya initiativet med särskilda exportkreditgarantier till Ukraina (läs mer i handelskapitlet) har regeringen valt att avsätta biståndsmedel istället för att använda Riksgälden för att täcka eventuella förluster, vilket innebär att utrymmet för investeringar i fattigdomsbekämpning minskar med 300 miljoner kronor per år 2024–2026.

Swedfund är ett vinstdrivande statligt bolag som investerar i och utvecklar företag som har potential att bli lönsamma och bidra till hållbar utveckling i utvecklingsländer, men som har svårt att attrahera privat riskkapital. Bolagets verksamhet växer genom kapitalpåfyllnader; i biståndsbudgeten för 2024 ges Swedfund ett kapitaltillskott på en miljard kronor, och ytterligare särskilda medel för klimatinvesteringar om 460 miljoner kronor.³⁷³ I samarbetet med privata aktörer finns utmaningar i transparens och möjligheter till extern granskning, eftersom företag vill värna affärssekretess. Enligt en internationell granskning av transparens hos utvecklingsfinansiärer saknas öppenhet på projektnivå, både vad gäller finansiell information och utvecklingseffekter. Swedfund hamnar på plats 18 av 21.³⁷⁴ En annan risk är att regeringens aviserade ändring av Swedfunds ägardirektiv ger svagare inriktning på låginkomstländer, som generellt är de länder som brottas med begränsad handel och har svårast att attrahera investeringskapital på marknadsmässiga villkor.

Det är positivt att regeringen ytterligare stärker Sidas arbete med garantier, medan det finns utmaningar i regeringens fortsatta styrning av Swedfund. Att EKN-garantierna till Ukraina finansieras genom en direkt avsättning från biståndsbudgeten är ett problematiskt avsteg från den princip som gäller för Sida-garantierna, nämligen att riskerna för privata investeringar i låg- och medelinkomstländer minskas utan att det belastar biståndsbudgeten mer än marginellt.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ använda mekanismer för att mobilisera privata investeringar som i likhet med Sidas garantiinstrument inte konkurrerar med stöd till offentliga investeringar i exempelvis utbildning, hälsa, social trygghet och stärkande av demokratiska institutioner.
- ➔ öka Swedfunds transparens på projektnivå, och behåll ägardirektivets inriktning på låginkomstländer och postkonfliktländer.
- ➔ säkerställa mätning och utvärdering av utvecklingseffekter av privata investeringar som mobiliseras med hjälp av blandfinansiering.

BUDGET OCH RAMAR FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

BAKGRUND

Genom internationella biståndsåtaganden i FN och EU har höginkomstländer lovat att bidra med minst 0,7 procent av sin BNI till fattigdomsbekämpning i låg- och medelinkomstländer. Andel av BNI är internationell standard för att mäta bistånd, som gör det möjligt att på ett rättvisande sätt mäta ett lands bidrag över tid

och göra globala jämförelser. Biståndet fyller den viktiga rollen att komplettera länders egen offentliga finansiering, särskilt i de fattigaste och mest sårbara länderna med begränsade inhemska resurser till utveckling.³⁷⁵ Sverige har i fem decennier varit en föregångare för global utveckling och under större delen av denna period investerat en procent av BNI i internationellt bistånd.

Regler för det internationella biståndet beslutas i hög utsträckning inom OECD:s biståndskommitté DAC, som har en viktig roll i att granska och utveckla biståndet baserat på fakta, forskning och principer för effektivt utvecklingssamarbete.³⁷⁶ Principerna utvecklas och följs upp i det bredare Globala partnerskapet för internationellt utvecklingssamarbete, som inkluderar även utvecklingsländer, privata aktörer och civilsamhället.³⁷⁷

SVERIGES POLITIK

Sveriges bistånd minskar. I Tidöavtalet och bilagan Bana för Biståndet har regeringspartierna tillsammans med Sverigedemokraterna enats om att överge åtagandet om en procent av BNI för svenskt utvecklingssamarbete.³⁷⁸ I stället beslutades om en biståndsbudget på 56 miljarder kronor per år, som ska ligga fast 2023–2026. Enligt tillväxtprognoser motsvarar 56 miljarder 0,77 procent av BNI 2026³⁷⁹, vilket innebär att Sverige kan missa även det internationella åtagandet om minst 0,7 procent av BNI före mållinjen för Agenda 2030. En fast biståndsram innebär att biståndet minskar i värde eftersom hänsyn inte tas till inflation, valutakurser eller kostnadsuppräknings.

Regeringen har begränsat inhemska flyktingkostnaders andel av biståndsbudgeten till maximalt åtta procent. Beslutet har hittills inte fått reell effekt eftersom det biståndsklassade flyktingmottagandet har varit lägre sedan taket sattes. Sveriges tak är ett gott exempel internationellt, då användning av biståndet till inhemska asylkostnader har ökat kraftigt, till 16,9 procent av EU-ländernas sammanlagda bistånd.³⁸⁰ Däremot har inte någon ny modell för asylavräkningar från biståndet förankrats i riksdagen, så som skedde med den tidigare beräkningsmodellen, även

om Kristdemokraterna framfört offentligt att det finns en principiell överenskommelse mellan regeringspartierna om återföring av medel till biståndet om biståndsklassade inhemska asylkostnader blir lägre än väntat.³⁸¹

Sverige följer en tydlig trend inom EU där Globala målen och människor i fattigdom och förtryck alltmer sällan förekommer i beslutsfattarens uttalanden i utvecklingspolitiken.³⁸² Regeringens reformagenda uttrycker att biståndet ska ligga i linje med övrigt internationellt samarbete på områden som säkerhet, handel, klimat och migration.³⁸³ Att sikta på svenska mål som inte är förankrade i samarbetsländerna försvårar att uppnå utvecklingsresultat och frångår principerna för effektivt utvecklingssamarbete.

Sverige är ordförande i Globala partnerskapet för effektivt utvecklingssamarbete 2023–2026 och kan därmed ta ett större ansvar för det politiska genomslaget för principerna för effektivt utvecklingssamarbete. Men flera av regeringens nya förslag innebär risker för delar av principerna, såsom bundet bistånd, sämre transparens, mindre förutsägbarhet, kortsiktig styrning, brist på respekt för inkluderande partnerskap och mindre hänsyn till partnerländernas planer och system.³⁸⁴

Flera förslag medför också mindre resurser till biståndsverksamhet och risker att biståndsmedel används till annat än bistånd, såsom exportkrediter eller migrationsrelaterade kostnader som ligger utanför biståndsdefinitionen.³⁸⁵ I regleringsbrevet för 2024 tog regeringen bort formuleringen om Sidas ansvar att följa upp att biståndsmedlen används enligt OECD-DAC:s definition av officiellt bistånd, ett viktigt uppdrag som ligger hos alla nationella rapportörer av den internationella biståndsstatistiken. Ett annat exempel på regeringens bristande efterlevnad av OECD-DAC:s regelverk är det uppdrag som Sida fick i mars 2024 om att utreda ett statligt övertagande av vidareförmedlingen av bidrag inom civilsamhällesbiståndet, som på flera punkter strider mot den bindande DAC-rekommendationen om stöd till och genom civilsamhället.³⁸⁶

Regeringen har minskat Sveriges bistånd i procent av BNI, trots ökande behov globalt. Det har främst lett till att det kraftigt ökade biståndet till Ukraina har skett på bekostnad av viktigt arbete mot fattigdom och förtryck och stödet till människor i låginkomstländer.

Många av de förslag och budgetramar som regeringen lagt fram har inte motiverats utifrån syftet att förbättra situationen för människor i fattigdom och förtryck, utan har i första hand varit inriktade på att främja svenskt näringsliv, säkerhetspolitiska hänsyn samt understödja svenska migrationspolitiska mål. Beslut har fattats utan tillräcklig framförhållning, remissförfarande eller inhämtning av kunskap, vilket har orsakat kortsiktig, icke-transparent styrning med risk för negativa konsekvenser för biståndets resultat, statens och ickestatliga aktörers risknivåer, och bilden av Sverige i omvärlden.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ slå fast en tidsplan för att återgå till att av-sätta en procent av BNI till internationellt bistånd.
- ➔ säkerställa att svenskt bistånd utformas med grund i principerna för effektivt utvecklings-samarbete, rättighetsperspektivet och de fattigas perspektiv, och att en uppföljning av regeringens tillämpning av principerna och perspektiven redovisas i budgetpropositionen eller i separata skrivelser till riksdagen.
- ➔ säkerställa att biståndsmedel används i enlighet med OECD-DAC:s riktlinjer.

SAMVERKAN MELLAN UTVECKLING, HUMANITÄRT ARBETE OCH FRED

BAKGRUND

I år väntas nästan 300 miljoner människor runt om i världen vara i behov av humanitärt stöd. Samtidigt ökar gapet mellan humanitära behov och finansiering för humanitära insatser. Under 2023 tillgodosågs endast 36 procent av finansieringsbehoven enligt FN:s humanitära appeller.³⁸⁷

För att möta dessa ökande och akuta humanitära behov behövs ökad humanitär finansiering men även mer investeringar i långsiktigt utvecklings-samarbete. Detta är avgörande för att förebygga och lindra humanitära kriser, samt bygga stabilitet, hållbar utveckling och lokal motståndskraft. Att satsa på långsiktighet och förebyggande åtgärder är inte bara nödvändigt – det kostar också betydligt mindre.³⁸⁸ Lokala humanitära aktörer spelar de viktigaste rollerna före, under och efter katastrofer, och i den globala överenskommelsen *Grand Bargain* finns ett åtagande om att 25 procent av humanitär finansiering ska gå till lokala och nationella organisationer. Under 2022 uppgick deras andel av direkt finansiering i det humanitära systemet endast till 1,2 procent.³⁸⁹ Förebyggande åtgärder kan minska risken för krig och konflikter och förekomsten av allvarliga konsekvenser från klimatrelaterade katastrofer.³⁹⁰

Det kostar mellan 3,5 och 12 miljarder dollar per år att tillgodose nuvarande klimatrelaterade humanitära behov. Fram till 2030 förväntas siffran öka till 20 miljarder dollar per år. Med ambitiösa klimatåtgärder kan antalet människor i behov av humanitärt bistånd till följd av klimatrelaterade katastrofer minska till 68 miljoner år 2030 och 10 miljoner år 2050 – från dagens 100 miljoner. Utan kraftfulla åtgärder kan antalet istället dubblas till 200 miljoner människor.³⁹¹

SVERIGES POLITIK

EU:s medlemsstater har beslutat att vidta en rad åtgärder för att uppnå en "förflyttning från reaktiv krishantering till mer proaktiva, framåtblickande och förutseende åtgärder, finansiering och riskhantering".³⁹² Det krävs ett systemskifte och samordnade ansträngningar på global nivå för att i högre grad integrera och genomföra de föregripande åtgärder som räddar liv och lindrar nöd på allvar.

Sveriges humanitära bistånd ökade 2022 och 2023, för att sedan minska något i budgeten för 2024.³⁹³ Regeringens reformagenda för biståndet har förslag i linje med åtagandena för den så kallade *Grand Bargain*-överenskommelsen. Det svenska biståndet ska bland annat främja lokala aktörers institutionella kapacitetsutveckling, bygga på utvecklad riskdelning och kontrollmekanismer anpassade till lokala förhållanden, och bidra till målet att 25 procent av humanitär finansiering ska gå direkt eller via vidareförmedlare till lokala organisationer.³⁹⁴

Samordning, strategier och finansiering av utvecklings-samarbete, humanitärt bistånd och fredsbyggande är organiserade i separata "stuprör" som hindrar insatser i gränslandet mellan de tre verksamhetsområdena. Regeringens ambition är att främja samverkan, i syfte att förebygga risker för utdragna humanitära kriser och katastrofer.³⁹⁵ Trots detta sker en nedprioritering av fredsarbete, och långsiktigt utvecklings-samarbete i sårbara länder som Sydsudan, Mali och Burkina Faso avslutas.³⁹⁶ I stället prioriteras enbart det humanitära biståndet, i stället för alla tre av dessa samverkande delar. En sådan politik går emot OECD-DAC:s rekommendationer om bland annat vikten av att bygga lokal motståndskraft och ta sig an grundorsakerna till att humanitära kriser uppstår.³⁹⁷ I regeringens reformagenda för biståndet nämns föregripande insatser i samband med klimatrelaterade humanitära kriser³⁹⁸, vilket i sig är positivt. Men ökad finansiering krävs för förebyggande investeringar även i andra typer av kriser.

Det är positivt att regeringen vill satsa på lokalisering av finansiering och ägarskap, och främjande av samverkan mellan utvecklings-samarbete, humanitärt bistånd och fredsbyggande.

Nedmonteringen av fredsbyggande och konfliktförebyggande samt utfasningen av långsiktigt utvecklings-samarbete till flera sårbara konflikt-drabbade länder strider däremot direkt mot samma ambition. Regeringens avsikt att stärka föregripande insatser i klimatrelaterade humanitära kriser är ett steg i rätt riktning. För att minska de humanitära behoven och bygga långsiktig stabilitet krävs ökad finansiering för förebyggande åtgärder inom andra typer av kriser och konfliktsituationer.

REKOMMENDATIONER

Regeringen bör:

- ➔ investera i långsiktigt utvecklings-samarbete, konfliktförebyggande och finansiering för klimatanpassning i länder med utdragna humanitära kriser.
- ➔ investera i föregripande och långsiktigt förebyggande åtgärder med ökad, flexibel finansiering, främja samverkan och göra systemen tillgängliga för lokala aktörer.³⁹⁹
- ➔ säkerställa att 25 procent av humanitär finansiering går till lokala och nationella organisationer och investera i kapacitetsutveckling för lokala och nationella aktörer så att deras förmåga till humanitär respons och föregripande åtgärder på både kort, medellång och lång sikt förstärks.

REFERENSER

- 1 Prop. 2002/03:122. *Gemensamt ansvar: Sveriges politik för global utveckling*. Utrikesdepartementet
- 2 Directorate-General for International Partnerships. Policy coherence for development. *European Union, Directorate-General for International Partnerships*. n.d. https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/european-development-policy/policy-coherence-development_en (Hämtad 2024-04-19)
- 3 Department of Economic and Social Affairs. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nation, Department of Economic and Social Affairs*. n.d <https://sdgs.un.org/2030agenda> (Hämtad 2024-04-19)
- 4 United Nations Department of Economic and Social Affairs. *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2015. <https://www.un.org/esa/ffd/publications/aaa-outcome.html> (Hämtad 2024-04-19)
- 5 Prop. 2019/20:188. *Sveriges genomförande av Agenda 2030*
- 6 Prop. 2019/20:188. *Sveriges genomförande av Agenda 2030*, 12
- 7 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)
- 8 Ulf Kristersson. Opening statement by Prime Minister Ulf Kristersson at 2023 SDG Summit Leaders' Dialogue. *Regeringskansliet*. 2023. <https://www.government.se/speeches/2023/09/opening-statement-by-prime-minister-ulf-kristersson-at-2023-sdg-summit-leaders-dialogue/> (Hämtad 2024-04-15)
- 9 "Samtidigt är biståndet ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen och möta de utmaningar som vi och världen står inför. Genom att säkerställa samordning och samstämmighet mellan olika politikområden, så som utvecklingspolitiken, utrikespolitiken, säkerhetspolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken, främjar vi långsiktighet, effektivitet och resultat i den svenska biståndspolitikerna samt ökar genomslag för svenska intressen globalt". Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 7. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)
- 10 Henrik Carlsen och Nina Weitz. *Analys av synergier och målkonflikter i Sveriges frivilliga granskning av arbetet med Agenda 2030*. Stockholm Environment Institute. <https://www.sei.org/wp-content/uploads/2021/07/210703a-gill-carlsen-sdgs-mfa-report-2106f.pdf> (Hämtad 2024-04-15)
- 11 UN Department of Economic and Social Affairs. SLSD – Swedish Leadership for Sustainable Development. *UN*, n.d. <https://sdgs.un.org/partnerships/slsd-swedish-leadership-sustainable-development> (Hämtad 2024-04-15)
- 12 GD-Forum. *Svenska myndigheter i samverkan för Agenda 2030*. GD-Forum, n.d. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/204e35b827b54145aec697f-533b2a2aa/avsiktsforklaring-gd-forum.pdf> (Hämtad 2024-04-15)
- 13 CONCORD Sverige. Civilsamhället för Agenda 2030 – en gemensam avsiktsförklaring. *CONCORD Sverige*. 2018. <https://concord.se/civilsamhallet-for-agenda-2030-en-gemensam-avsiktsforklaring> (Hämtad 2024-04-15)
- 14 Till grund för deklARATIONEN fanns en rapport framtagen av oberoende forskare som beskriver läget för de Globala målen. UN Secretary-General. *Global Sustainable Development Report 2023: Times of crisis, times of change: Science for accelerating transformations to sustainable development*. New York: United Nations, 2023.
- 15 Bland annat beskriver rådslutsatserna tydligt Agenda 2030 som färdplan för både EU och dess medlemsstater, meddelar att EU ska ha en "overarching implementation strategy", fastställer att EU:s politik ska vara samstämmig, och skriver att EU behöver förbättra arbetet med att utvärdera effekter av politiken i enlighet med Policy Coherence for Sustainable Development (PCSD). General Secretariat of the Council. *The EU at the half-time of the implementation of the 2030 Agenda: Steering transformative change and expediting progress at all levels – Council conclusions (27 June 2023)*. Luxembourg: Council of the European Union, General Secretariat of the Council, 2023. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11084-2023-INIT/en/pdf> (Hämtad 2024-04-17)
- 16 Dagens Nyheter. DN Debatt. "Auktoritära ledare tvingar demokratierna på reträtt". *Dagens Nyheter*. 2024-03-06. <https://www.dn.se/debatt/auktoritara-ledare-tvingar-demokratierna-pa-retratt/> (Hämtad 2024-04-15)
- 17 Marina Nord, Martin Lundstedt, David Altman, Fabio Angiolillo, Cecilia Borella, Tiago Fernandes, Lisa Gastaldi, Ana Good God, Natalia Natsika, och Staffan I. Lindberg. *Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot*. Göteborg: Göteborgs Universitet, V-Dem Institute, 2024. https://v-dem.net/documents/43/v-dem_dr2024_lowres.pdf (Hämtad 2024-04-15)
- 18 Regeringen. *Uppdrag till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) om bistånd som förmedlas genom civilsamhällesorganisationer*. Regeringen, 2024. <https://concord.se/wp-content/uploads/2024/03/ud2024-02890-uppdrag-till-sida-om-bistand-som-for-medlas-genom-civilsamhalletsorganisationer.pdf> (Hämtad 2024-04-15)
- 19 Anders Gustafsson. M vill ersätta arvsfonden med en fond för framtidsforskning. *Altinget*. 2024-13-15. <https://www.altinget.se/civilsamhalle/artikel/m-vill-ersatta-arvsfonden-med-en-fond-for-framtidsforskning> (Hämtad 2024-04-19)
- 20 Dagens Nyheter. Forskare: Extinction Rebellion utgör ingen säkerhetsrisk mot ministrar. *Dagens Nyheter*. 2023-10-11. <https://www.dn.se/verige/forskare-extinction-rebellion-utgor-ingen-sakerhetsrisk-mot-ministrar/> (Hämtad 2024-04-15)
- 21 Ulf Kristersson [@kristerssonulf]. *Idag skulle klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari delta på ett viktigt klimatevent med Fossilfritt Sverige*. (Instagram-inlägg). 2023-10-04. https://www.instagram.com/p/Cx_RMVu-Mawb/?igsh=MWdsdXkwYmJrbTjZjOA%3D%3D (Hämtad 2024-04-10)
- 22 Johanna Alskog. Strömmen (M) vill se hårdare domar mot klimataktivister. *Altinget*. 2023-11-10. <https://www.altinget.se/artikel/strommer-m-vill-se-hardare-domar-mot-klimataktivister> (Hämtad 2024-04-12)
- 23 John Granlund och Victor Stenquist. Magdalena Andersson om SD-kritik mot granskning: Fruktansvärt. *Aftonbladet*. 2022-10-26 <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/XbbKeW/magdalena-andersson-om-sverigedemokraternas-kritik-mot-granskning-fruktansvart> (Hämtad 2024-04-10)
- 24 Regeringen. *Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet*. Regeringen, 2015. <https://www.regeringen.se/contentassets/756e79c7e6d14aca966ab95c85d8bc50/150701-gemensamma-ataganden.pdf> (Hämtad 2024-04-15)
- 25 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03), Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2024*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024. <https://www.regeringen.se/rapporter/2024/02/strategi-for-sveriges-utvecklingssamarbete-med-det-civila-samhallet-2024/> (Hämtad 2024-04-09) och Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2024/02/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-for-arbetet-med-de-manskliga-fri-och-rattigheterna-demokrati-och-rattsstatens-principer-20242028/> (Hämtad 2024-02-23)
- 26 Regeringen. *Uppdrag till Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) om bistånd som förmedlas genom civilsamhällesorganisationer*. Regeringen, 2024. <https://concord.se/wp-content/uploads/2024/03/ud2024-02890-uppdrag-till-sida-om-bistand-som-for-medlas-genom-civilsamhalletsorganisationer.pdf> (Hämtad 2024-04-15)
- 27 FN:s generalsekreterare. *Accelerating the achievement of gender equality and the empowerment of all women and girls by addressing poverty and strengthening institutions and financing with a gender perspective*. New York: FN:s generalsekreterare, 2024. <https://undocs.org/E/CN.6/2024/3> (Hämtad 2024-04-03)
- 28 FN:s generalsekreterare. *Women and peace and security: Report of the Secretary-General*. New York: FN:s generalsekreterare, 2023. <https://digitallibrary.un.org/record/4024756?ln=en&v=pdf> (Hämtad 2024-04-03)
- 29 Marina Nord, Martin Lundstedt, David Altman, Fabio Angiolillo, Cecilia Borella, Tiago Fernandes, Lisa Gastaldi, Ana Good God, Natalia Natsika, och Staffan I. Lindberg. *Democracy Report 2024: Democracy Winning and Losing at the Ballot*. Göteborg: Göteborgs Universitet, V-Dem Institute, 2024. https://v-dem.net/documents/43/v-dem_dr2024_lowres.pdf (Hämtad 2024-04-03)
- 30 The Observatory on the Universality of Rights. *Rights at Risk. Time for Action. Observatory on the Universality of Rights Trends Report 2021*. Toronto: AWID, 2021. https://www.awid.org/sites/default/files/2022-01/RightsAtRisk_TimeForAction_OURsTrendsReport2021.pdf (Hämtad 2024-04-12) och Haley McEwen och Lata Narayanaswamy. *The International Anti-Gender Movement - Understanding the Rise of Anti-Gender Discourses in the Context of Development, Human Rights and Social Protection*. Geneva: United Nations Research Institute for Social Development, 2023. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/cfi-subm/2308/subm-colonialism-sexual-orientation-un-ios-unrisd-input-2.pdf> (Hämtad 2024-04-12)
- 31 Bland annat följande länder har utvecklat eller institutionaliserat en feministisk utrikespolitik: Argentina, Brasilien, Chile, Colombia, Frankrike, Kanada, Liberia, Libyen, Luxemburg, Mexiko, Mongoliet, Nederländerna, Slovenien, Spanien, och Tyskland. Maura Kitchens West, Sandra Borja och Emily Barter. *Feminist Foreign Policies and development finance: a primer on practical applications*. *Donor Tracker*. 2024. <https://donortracker.org/publications/feminist-foreign-policies-and-development-finance> (Hämtad 2024-04-18)
- 32 Olle Bengtsson. Billström: Slut på feministisk utrikespolitik. *Svenska Dagbladet*. 2024-10-18. <https://www.svd.se/a/Xbb46r/billstrom-slut-pa-feministisk-utrikespolitik> (Hämtad 2024-04-03)
- 33 Tobias Billström. *Regeringens deklARATION vid 2024 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2024*. Regeringen, 2024. <https://www.regeringen.se/tal/2024/02/utrikesdeklARATIONEN-2024/> (Hämtad 2024-04-03)
- 34 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 20. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)
- 35 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 36 Svenska institutet hade "uppdrag att fortsatt arbeta med jämställdhetsintegrering i linje med den inrapporterade inriktningen för 2022–2025". Myndigheterna Sida, Folke Bernadotteakademien, Swedfund, Swedac, Exportkreditnämnden, Kommerskollegium, Inspektionen för strategiska produkter och Business Sweden hade inga uppdrag om jämställdhet. Dock nämns i Sidas och FBA:s regleringsbrev att de "ska bidra till att genomföra FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet med utgångspunkt i den nationella handlingsplanen" och i Swedfunds regleringsbrev att tekniskt bistånd "ska användas för att stärka Swedfunds investeringar främst avseende hållbarhet och utvecklingseffekter, inklusive mänskliga rättigheter, jämställdhet, miljö och klimat, anständiga arbetsvillkor, affärsetik och anti-korruption". Business Sweden är ingen regelrätt myndighet, senaste motsvarande regleringsbrev som kallas riktlinjer gäller för budgetåret 2024 och är utgångspunkt i analysen. Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/>

- [statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969](https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969) (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?R-BID=24305> (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 1:1 Biståndsverksamhet, ap. 24, 25 och 27*. Stockholm, Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23965> (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?R-BID=24021> (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Exportkreditnämnden*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24032> (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Kommerskollegium*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24019> (Hämtad 2024-04-19), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Inspektionen för strategiska produkter*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?R-BID=24169> (Hämtad 2024-04-19) och Utrikesdepartementet. *Riktlinjer för budgetåret 2024 för Sveriges export- och investeringsår avseende export och investeringsfrämjande verksamhet*. Regeringen, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.business-sweden.com/contentassets/b5f226f5393444488ce8f5ec1e88518c/riktlinjer-2024.pdf> (Hämtad 2024-04-19)
- 37** SFS 2010:1080. *Förordning (2010:1080) med instruktion för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Paragraf 2
- 38** Sidas registrator. E-mail. 2024-04-02. <arkiv@sida.se>
- 39** Europeiska rådets generalsekretariat. *Taking forward the Strategic Agenda 18-month Programme of the Council (1 January 2022 – 30 June 2023)*. Bryssel: Europeiska Rådet, 2021. <https://www.consilium.europa.eu/media/56810/2022-jan-jun-fr-cz-se-programme.pdf> (Hämtad 2024-04-03)
- 40** Regeringskansliet. *Prioriteringar för Sveriges ordförändring i EU. Regeringskansliet*. 2022. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/sveriges-eu-ordforandning/inriktningen-for-sveriges-ordforandning-i-eu/> (Hämtad 2024-04-03)
- 41** S. Laurel Weldon och Mala Htun. *Feminist mobilization and progressive policy change: why governments take action to combat violence against women*. *Gender & Development*. Vol. 21, nr. 2, 2013: 231–247. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13552074.2013.802158>
- 42** En studie visar att 48 procent av de som söker finansiering via the Global Fund for Women (3739 kvinno- och rättighetsorganisationer) har en årlig budget på mindre än 30,000 dollar. Tenzin Dolger. *Where is the Money for Feminist Organizing? Data Snapshots and A Call to Action*. The Association for Women's Rights in Development (AWID), 2021. https://www.awid.org/sites/default/files/2022-01/AWID_Research_WITM_Brief_ENG.pdf (Hämtad 2024-04-03)
- 43** OECD. *Official development assistance for gender*

equality and women's empowerment: A snapshot. OECD, 2023. <https://www.oecd.org/dac/snapshot-oda-gender-2023.pdf> (Hämtad 2024-02-14)

44 Sida. *Sidas årsredovisning 2023*. Sida, 2024. https://cdn.sida.se/app/uploads/2024/02/22164341/Sidas_Arsredovisning_2023_webb.pdf (Hämtad 2024-03-15)

45 CONCORD Europe. *Funding local women's rights organisations for transformative change. Recommendations to the EU and Member States*. CONCORD Europe, 2023. <https://concordeurope.org/resource/funding-local-womens-rights-organisations-for-transformative-change/> (Hämtad 2024-02-20)

46 Generation Equality Forum. *Actions Coalitions, Global Acceleration Plan: Executive Summary*. UN Women, 2021. <https://forum.generationequality.org/sites/default/files/2021-06/UNW%20-%20GAP%20Report%20-%20EN%20-%20Executive%20Summary.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

47 Sida. *Sidas årsredovisning 2023*. Sida, 2024. https://cdn.sida.se/app/uploads/2024/02/22164341/Sidas_Arsredovisning_2023_webb.pdf (Hämtad 2024-03-15)

48 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

49 FN:s generalsekretär. *Women and peace and security: report of the Secretary-General*. New York: FN, 2023. <https://digitallibrary.un.org/record/4024756?ln=en&v=pdf#files> (Hämtad 2024-04-11)

50 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15) och Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=22715> (Hämtad 2024-04-11)

51 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24305> (Hämtad 2024-03-15)

52 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rblid=22226> (Hämtad 2024-03-15) och Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

53 Sida. *Sidas budgetunderlag 2025–2027*. Sida, 2024. https://cdn.sida.se/app/uploads/2024/03/04095556/Sidas-budgetunderlag_2025-2027.pdf (Hämtad 2024-03-15)

54 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

55 Sida. *Support to Women's Rights Organizations and Feminist Movements*. Sida, 2023. https://cdn.sida.se/app/uploads/2023/04/05105917/10207059_Sida_Brief_WRO_webb.pdf (Hämtad 2024-02-22)

56 Polly Meeks, Matthew Gouett, och Samantha Attridge. *Mobilising Private Development Finance: Implications for Overall Aid Allocations*. Expertgruppen för Biståndsanalys, 2020, 54. <https://eba.se/wp-content/uploads/2020/01/2020-01-Mobilising-Private-Development-Finance-1.pdf> (Hämtad 2024-02-15)

57 María José Romero och Jasmine Gideon. *Can public-private partnerships deliver gender equality?* Eurodad, the Gender & Development Network. Eurodad, FEMNET – African Women's Development and Communication Network, och Gender & Development Network, 2019. <https://www.femnet.org/wp-content/uploads/2019/05/Can-public-private-partnerships-deliver-gender-equality-final.pdf> (Hämtad 2024-03-01)

58 Maurizio Bussolo och Rafael E. De Hoyos. *Gender Aspects of the Trade and Poverty Nexus: A Macro-Micro Approach*. Washington, DC: The World Bank Group, 2009. <https://ideas.repec.org/b/wbk/wbpubs/13264.html> (Hämtad 2024-04-03)

59 Michael Waters och Elaine Zuckerman. *IFI's Rhetorical Gender and Climate Promises*. Gender Action, 2023. <https://www.genderaction.org/pdf/IFIs-Rhetorical-Gender-Climate-Promises.pdf> (Hämtad 2024-03-01)

60 Isabel Ortiz och Matthew Cummins. *End Austerity. A Global Report on Budget Cuts and Harmful Social Reforms in 2022-25*. Initiative for Policy Dialogue, Global Social Justice, International Confederation of Trade Unions, Public Services International, ActionAid International, Arab Watch Coalition, Bretton Woods Project, Eurodad, Financial Transparency Coalition, Latindadd, Third World Network, och Wemos, 2022. https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/3039/attachments/original/1664184662/Austerity_Ortiz_Cummins_FINAL_26-09.pdf?1664184662 (Hämtad 2024-03-25) och Kvinna till Kvinna. *New World Bank Gender Strategy: Recommendations from Women's Rights Organisations*. Kvinna till Kvinna, 2023. <https://kvinna-till-kvinna.org/wp-content/uploads/2023/04/The-Kvinna-till-Kvinna-Foundation-Recommendations-World-Bank-Gender-Strategy.pdf> (Hämtad 2024-04-03)

61 Bretton Woods Project. *The World Bank's approach to gender mainstreaming*. Bretton Woods Project, 2022. <https://www.brettonwoodsproject.org/2022/12/inside-the-institutions-the-world-banks-approach-to-gender-mainstreaming/> (Hämtad 2024-04-03)

62 Chelsea Huggett, Danielle Zielinski och Martina Nee. *A shared agenda. Exploring links between water, sanitation, hygiene, and sexual and reproductive health and rights in sustainable development*. International Women's Health Coalition, Marie Stopes International, International Planned Parenthood Federation, Simavi och Wateraid, 2019. <https://www.msichoice.org/latest/a-shared-agenda-exploring-the-links-between-water-sanitation-hygiene-and-srhr-in-sustainable-development/> (Hämtad 2024-04-04)

63 Global Philanthropy Project. *MEET THE MOMENT: A Call for Progressive Philanthropic Response to the Anti-Gender Movement 2020*. Oakland: Global Philanthropy Project, 2020. <https://globalphilanthropyproject.org/wp-content/uploads/2021/02/Meet-the-Moment-2020-English.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

64 Utrikesdepartementet. *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015–2018 med indikativa åtgärder för år 2018*. Stockholm: Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2018. <https://cdn.openaid.se/app/uploads/2021/03/09101246/Utrikesforvaltningens-handlingsplan-for-feministisk-utrikespolitik-2015-2018-med-fokusomraden-for-ar-2018.pdf> (Hämtad 2024-04-17) och Utrikesdepartementet. *Handbok Sveriges feministiska utrikespolitik*. Stockholm: Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2018. https://www.swedenabroad.se/globalassets/ambassader/zimbabwe-harare/documents/handbok_sveriges-feministiska-utrikespolitik.pdf (Hämtad 2024-04-17)

65 Prioritering 3.2, 3.3 och 3.5. Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

66 Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2023 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 15 februari 2023*. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/tal/2023/022/utrikesdeklarationen-2023/> (Hämtad 2024-04-05)

67 Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2024 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2024*. Regeringskansliet, 2023, 16. <https://www.regeringen.se/tal/2023/022/utrikesdeklarationen-2023/> (Hämtad 2024-04-05)

68 Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2024 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2024*. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/tal/2023/022/utrikesdeklarationen-2023/> (Hämtad 2024-04-05)

69 Bekräftat i dialog mellan RFSU och UD, januari 2024

70 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

71 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024, 5. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2024/02/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-for-arbetet-med-de-manskliga-fri--och-rattigheterna-demokrati-och-rattsstatens-principer-20242028/> (Hämtad 2024-02-23)

72 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024, 5. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2024/02/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-for-arbetet-med-de-manskliga-fri--och-rattigheterna-demokrati-och-rattsstatens-principer-20242028/> (Hämtad 2024-02-23) och Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2018–2022*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2018. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2018/02/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-for-arbetet-med-de-manskliga-fri--och-rattigheterna-demokrati-och-rattsstatens-principer-2018-2022/>

mentet, 2024. https://www.regeringen.se/contentassets/c88c6c80be3642f986d081f70bdeff34/strategi-for-sveriges-utvecklingssamarbete_sv_webb.pdf (Hämtad 2024-04-16)

73 Paulina Brandberg. Sveriges linjetal framfört av jämställdhetsminister och biträdande arbetsmarknadsminister Paulina Brandberg vid högnivåmötet Commission on the Status of Women. *Regeringskansliet*, 2023. <https://www.regeringen.se/tal/2023/03/sveriges-linjetal-av-jamstalldhetsminister-och-bitradande-arbetsmarknadsminister-paulina-brandberg-vid-hognivamotet-commission-on-the-status-of-women> (Hämtad 2024-04-04) och Paulina Brandberg. Sveriges linjetal framfört av jämställdhetsminister och biträdande arbetsmarknadsminister Paulina Brandberg vid högnivåmötet Commission on the Status of Women. *Regeringskansliet*, 2024. <https://www.regeringen.se/tal/2024/03/nationellt-uttalande-av-jamstalldhets-och-bitradande-arbetsmarknadsminister-paulina-brandberg-csw/> (Hämtad 2024-04-04)

74 Paulina Brandberg. EU Statement - UN Commission on the Status of Women: Opening Session. *Delegation of the European Union to the United Nations in New York*, 2023. https://www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/eu-statement-%E2%80%93-un-commission-status-women-opening-session_en?s=63 (Hämtad 2024-04-08)

75 Arbetsmarknadsdepartementet. Ja till Istanbulkonventionen i EU. *Regeringskansliet, arbetsmarknadsdepartementet*, 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/ja-till-istanbulkonventionen-i-eu/> (Hämtad 2024-04-17)

76 Europeiska unionens råd. EU:s strategi för global hälsa: rådet godkänner slutsatser. *Europeiska unionens råd*, 2024. <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2024/01/29/eu-global-health-strategy-council-approves-conclusions/> (Hämtad 2024-04-17)

77 Under 2023 flyttades även en del av det kärnstödet till UNFPA till ett öronmärkt stöd för SRHR i Ukraina. Samtidigt gjordes extra kärnstödsutbetalningar om totalt 70 miljoner. Sannantaget landade kärnstödet för 2023 i stort sett på den budgeterade summan.

78 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rblid=23171> (Hämtad 2024-04-11)

79 Tobias Billström. Utrikespolitisk debatt. *Sveriges riksdag*, 2024. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/utrikespolitisk-debatt/utrikespolitisk-debatt_hbc120240214ud/ (Hämtad 2024-04-08)

80 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2022–2026*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 1. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2022/08/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-inom-hallbar-ekonomisk-utveckling-20222026/> (Hämtad 2024-02-23)

81 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar ekonomisk utveckling 2022–2026*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2022/08/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-inom-hallbar-ekonomisk-utveckling-20222026/> (Hämtad 2024-02-23)

82 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

83 Se exempelvis citatet "hållbar social utveckling genom en förbättrad jämlik och jämställd hälsa, utbildning av god kvalitet genom hela livet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt tillgång till rent vatten, sanitet och hygien (WASH)". Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom hållbar social utveckling 2018–2022*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2018, 3. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2018/11/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-inom-hallbar-social-utveckling-20182022/> (Hämtad 2024-04-05)

84 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

85 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024. <https://www.regeringen.se/strategier-for-internationellt-bistand/2024/02/strategi-for-sveriges-globala-utvecklingssamarbete-for-arbetet-med-de-manskliga-fri-och-rattigheterna-demokrati-och-rattsstatens-principer-20242028/> (Hämtad 2024-02-23)

86 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

87 UN Human Rights Office of the High Commissioner. *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework*. UN, 2011. https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf (Hämtad 2024-04-16)

88 OECD. *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*. Paris: OECD Publishing, 2023. <https://www.oecd-ilibrary.org/docs/erver/81f92357-en.pdf?expires=1713276852&id=id&ac-name=guest&checksum=DE36A90D1388DB4ED3B5B274096AA8C8> (Hämtad 2024-04-16)

89 Fullständigt namn: International legally binding instrument to regulate, in international human rights law, the activities of transnational corporations and other business enterprises.

90 Europeiska kommissionen. *Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937*. COM(2022) 71 final, 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022PC0071> (Hämtad 2024-04-08)

91 Europeiska unionens råd. *Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on Corporate Sustainability Due Diligence and amending Directive (EU) 2019/1937 – Letter to the Chair of the JURI Committee of*

the European Parliament. 2022/0051(COD), 2024. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6145-2024-INIT/en/pdf> (Hämtad 2024-04-08)

92 Näringsutskottet. *Protokoll utskottssammanträde 2022/23:11*. Stockholm: Riksdagen, 2022. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/utskottens-protokoll/protokoll-utskottssammantrade-20222311_haa1nu11p/ (Hämtad 2024-04-08)

93 Europeiska unionens råd. Competitiveness Council, Public session (Internal Market/Industry), Thursday, 1 December 2022. (video) *Europeiska unionens råd*, 2022. <https://video.consilium.europa.eu/event/en/26329> (Hämtad 2024-04-08)

94 Europeiska unionens råd. Tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet: rådet och parlamentet når överenskommelse för att skydda miljön och de mänskliga rättigheterna. *Europeiska unionens råd*, 2023. <https://www.consilium.europa.eu/sv/press/press-releases/2023/12/14/corporate-sustainability-due-diligence-council-and-parliament-strike-deal-to-protect-environment-and-human-rights/> (Hämtad 2024-04-16)

95 Daniel Boman. EU-länderna säger ja till du diligence-lagen. *Aktuell Hållbarhet*, 2024-03-15. <https://www.aktuellhallbarhet.se/strategi/hallbarhetsarbete/eu-lander-na-sager-ja-till-due-diligence-lagen/>

96 Näringsutskottet. *Protokoll utskottssammanträde 2022/23:11*. Stockholm: Riksdagen, 2022. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/utskottens-protokoll/protokoll-utskottssammantrade-20222311_haa1nu11p/ (hämtad: 2024-04-08)

97 Jon McGowan. *After Delays, EU Approves Corporate Sustainability Due Diligence Law*. Forbes, 2024-03-15. <https://www.forbes.com/sites/jonmcgowan/2024/03/15/after-delays-eu-approves-corporate-sustainability-due-diligence-law/> (Hämtad 2024-04-17)

98 Näringsutskottet. *Protokoll utskottssammanträde 2023/24:22*. Stockholm: Riksdagen, 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/utskottens-protokoll/protokoll-utskottssammantrade-20232422_hba1nu22p/ (Hämtad 2024-04-08)

99 UD FMR. E-mail, 2024-01-19. ud.fmr@gov.se. Utlämnad mejlkorrespondens: UD/2023-03-07/1626 och UD/2023-10-06/1346

100 OHCHR. Compilation of general statements from States and non-State stakeholders made during the ninth session of the open-ended intergovernmental working group on transnational corporations and other business enterprises with respect to human rights. *OHCHR*, 2023. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/igwg-transcorp/session9/igwg-9th-compilation-general-statements.pdf> (Hämtad 2024-03-19)

101 Europaparlamentet. *European Parliament resolution of 18 January 2024 on shaping the EU's position on the UN binding instrument on business and human rights, in particular on access to remedy and the protection of victims (2023/2108(INI))*. P9 TA(2024)0042, 2024. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0042_SV.html (Hämtad 2024-03-19)

102 The Global Deal. The Global Deal. *OECD*, 2024. <https://www.theglobaldeal.com/> (Hämtad 2024-04-10)

103 Europeiska unionens råd. Competitiveness Council, Public session (Internal Market/Industry), Thursday, 1 December 2022. (video) *Europeiska unionens råd*, 2022. <https://video.consilium.europa.eu/event/en/26329> (hämtad: 2024-04-08)

104 Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2023 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 15 februari 2023*. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/tal/2023/02/utrikesdeklarationen-2023/> (Hämtad 2024-04-05)

105 Upphandlingsmyndigheten. *Upphandlingsmyndighetens budgetunderlag 2025–2027*. Solna: Upphandlingsmyndigheten, 2024. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/globalassets/dokument/budgetunderlag/upphandlingsmyndighetens-budgetunderlag-2025-2027.pdf> (Hämtad 2024-04-08) och Europaparlamentet. *Public Procurement Contracts*. *Europaparlamentet*, 2023. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/34/public-procurement-contracts> (Hämtad 2024-04-08)

106 Fairtrade, Fackförbundet ST och Vision. *Så kan den offentliga upphandlingen bli mer hållbar*. Fairtrade, 2022. https://fairtrade.se/wp-content/uploads/2022/01/25-01-2022_Rapport_Sa-kan-den-offentliga-upphandlingen-bli-mer-hallbar.pdf (Hämtad 2024-08-04)

107 Europeiska kommissionen. Public Procurement. *Europeiska kommissionen*. n.d. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/funding-and-grants/public-procurement_en (Hämtad 2024-04-08)

108 Valentina Caimi och Silvia Sansonetti. *The social impact of public procurement*. Luxembourg: Committee on Employment and Social affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, 2023. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU\(2023\)740095_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU(2023)740095_EN.pdf) (Hämtad 2024-04-08)

109 Finansdepartementet. *En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling*. Lagrådsremiss, Regeringen, finansdepartementet, 2022. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/lagradremiss/2022/06/en-skyldighet-att-beakta-vissa-samhallsintressen-vid-offentlig-upphandling/> (Hämtad 2024-04-08)

110 Statsrådsberedningen. *Propositionsförteckning våren 2023*. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2023/01/propositions-for-teckning-varen-2023/> (Hämtad 2024-04-08) Statsrådsberedningen. *Propositionsförteckning hösten 2023*. Regeringskansliet, 2023. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2023/09/propositions-for-teckning-hosten-2023/> (Hämtad 2024-04-08) Statsrådsberedningen. *Propositionsförteckning våren 2024*. Regeringskansliet, 2024. <https://www.regeringen.se/informationsmaterial/2024/01/propositionsfor-teckning-var-en-2024/> (Hämtad 2024-04-08)

111 Upphandling24. Skrotar obligatoriska miljökraven. *Upphandling24*, 2023-06-28. <https://upphandling24.se/skrotar-obligatoriska-miljokraven/> (Hämtad 2024-04-08), Jacob Hederö och Louise Carlsson-Örning. Slottner avaktar med miljökrav i upphandling – norsk modell övertygar inte heller direkt. *Altinget*, 2023-08-23. <https://www.altinget.se/miljo/artikel/slottner-avaktar-med-miljokrav-i-upphandling-norsk-modell-overtygar-inte-heller-direkt> (Hämtad 2024-04-08) och Åsa Nilsson. Civilimi-

nistern till kommunerna i tuffa tiderna: ”Effektivisera ännu hårdare”. *Dagens Samhälle*. 2023-01-12. <https://www.dagenssamhalle.se/styrning-och-beslut/demokrati/civilministern-till-kommunerna-i-tuffa-tiderna-effektivisera-annu-hardare> (Hämtad 2024-04-08)

112 Adda Inköpscentral upphandlar nationella ramavtal och inrättar inköpsystem som är avsedda för andra upphandlande myndigheter att använda. LOU ger möjlighet för upphandlande myndigheter att anlita inköpscentraler

113 Hållbar Upphandling. Regionerna skärper krav på hållbarhet i leveranskedjan. *Hållbar Upphandling*. 05-03-2024. <https://www.hallbarupphandling.se/post/regionerna-skarper-krav-pa-hallbarhet-i-leveranskedjan> (Hämtad 2024-04-09)

114 Upphandlingsmyndigheten. *Tillbörlig aktsamhet för hållbara leveranskedjor (Särskilda kontrakt villkor)*. Upphandlingsmyndigheten, n.d. https://www.xn--hll-barupphandling-8qb.se/_files/ugd/881a14_c4440c301353473c8ab0280a5c74965b.pdf (Hämtad 2024-04-10)

115 Upphandlingsmyndigheten. Vill ha ökat anslag och tydligare uppdrag. *Upphandlingsmyndigheten*. 2024. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/nyheter/2024/vill-ha-okat-anslag-och-tydligare-uppdrag> (Hämtad 2024-04-09) och Upphandlingsmyndigheten. E-mail. 2024-04-09.

116 Valentina Caimi och Silvia Sansonetti. *The social impact of public procurement*. Luxembourg: Committee on Employment and Social affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, 2023. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU\(2023\)740095_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/740095/IPOL_STU(2023)740095_EN.pdf) (Hämtad 2024-04-08)

117 Europaparlamentet. *The role of social award criteria in public procurement in strengthening social rights, good working conditions and inclusive labour markets*. Parliamentary question O-000058/2023 to the Commission. Europaparlamentet, 2023. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-9-2023-000058_EN.html#def1 (Hämtad 2024-04-08) och Europaparlamentet. *Revisning public procurement legislation to stop the publicly financed race to the bottom on working conditions*. Parliamentary question E-004097/2022 to the Commission. Europaparlamentet, 2022. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-9-2022-004097_EN.html (Hämtad: 2024-04-08)

118 Nicolas Schmit. Plenary Session 15-01-24. (video) *Europaparlamentet*. 2024. <https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/vod.html?mode=unit&vodLanguage=EN&internalEPId=1705350061954&providerMeetingId=172dec6d-c54c-47b5-5bd3-08dc1f156bb8> (Hämtad 2024-04-08)

119 Regeringskansliet. Bolag med statligt ägande. *Regeringskansliet*. n.d. <https://www.regeringen.se/regerings-politik/bolag-med-statligt-agaende/> (Hämtad 2024-04-16)

120 Skr. 2022/23:130. *Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2022*. Finansutskottet.

121 AP7. AP7 Aktiefond. AP7. n.d. <https://www.ap7.se/vart-utbud/ap7-aktiefond/> (Hämtad 2024-04-08)

122 Sammanställning av innehavslistor för AP1-4 samt AP7 per december 2023. Innehavslistor avstämde mot delägare och finansiärer av gasprojektet. Mozambique

LNG. Meet the partners. *Mozambique LNG*. 2024. <https://www.mozambiquelng.co.mz/about-the-mozambique-liquefied-natural-gas-project/meet-the-partners/> (Hämtad 2024-04-05), Eni. Coral South, the gas field off the coast of Mozambique. *Eni*. 2023. <https://www.eni.com/en-IT/actions/global-activities/mozambique/coral-south.html> (Hämtad 2024-04-05), ExxonMobil. Co-venturers. *ExxonMobil*. 2019. <https://www.exxonmobil.co.mz/about/who-we-are/rovuma-Ing#Coventurers> (Hämtad 2024-04-05), AP1. *Aktuell innehavslista*. AP1, 2024. <https://www.ap1.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2024/03/aktieinnehav-noterade-31-december-2023-0304.pdf> (Hämtad 2024-04-05), AP2. *List of foreign equities (in thousand SEK)*. AP2, 2023. https://ap2.se/wp-content/uploads/2024/02/2023_12_31_Utlandska_Aktier_Hemsidan.pdf (Hämtad 2024-04-05), AP3. *Foreign Equity Holdings*. AP3, 2024. https://a.storyblok.com/f/257759/x/d48f018cf5/ap3_foreign_equity_holdings_as_of_31_december_2023.pdf (Hämtad 2024-04-05), AP4. *Aktier och andelar, noterade*. AP4, 2024. <https://www.ap4.se/globalassets/rapporter-och-innehav/2023/noterade-aktier-och-andelar-2023-12-31.pdf> (Hämtad 2024-04-05) och AP7. *Innehavslista 31 dec 2023 AP7 Räntefond*. AP7, 2024. <https://www.ap7.se/app/uploads/2024/02/innehavslista-31-dec-2023-ap7-ntefond.pdf> (Hämtad 2024-04-05)

123 Justiça Ambiental. Say No to Gas! in Mozambique. *Justiça Ambiental*. 2024. <https://stopmozgas.org/> (Hämtad 2024-03-19)

124 AP-fondernas etikråd. *Årsrapport 2023*. AP-fondernas etikråd, n.d. <https://etikradet.se/wp-content/uploads/2024/03/Etikradet-Arsrapport-2023.pdf> (Hämtad 2024-04-08)

125 Följande internationella riktlinjer pekas ut i statens ägarpolicy: de tio principerna i FN:s Global Compact, FN:s vägledande principer för företag och mänskliga rättigheter, OECD:s riktlinjer för multinationella företag. Näringsdepartementet. *Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande 2020*. Stockholm: Regeringskansliet, näringsdepartementet, 2020. <https://www.regeringen.se/contentassets/d0ec26e509b94bd698f968aca4d983c1/statens-agarpolicy-och-principer-for-bolag-med-statligt-agaende-2020-webb.pdf> (Hämtad 2024-04-16)

126 Riksrevisionen. *Hållbart företagande – regeringens styrning av de statligt ägda bolagen, RiR 2021:10*. Stockholm: Riksrevisionen, 2021. https://www.riksrevisionen.se/download/18.3b67475d178e9c5dcdc2188d/1618919121961/RiR%202021_10%20Anpassad.pdf (Hämtad 2024-04-08)

127 Skr. 2022/23:140. *2023 års redogörelse för företag med statligt ägande*. Finansdepartementet

128 AP6. Riksdagen antog nytt hållbarhetsmål för AP6. AP6. 2022. <https://www.ap6.se/riksdagen-antog-nytt-hallbarhetsmal-for-ap6/>

129 Bet. 2023/24:FiU8. *Nya bestämmelser om hur Sjunde AP-fonden ska lämna hållbarhetsinformation*. Finansutskottet

130 AP-fondernas etikråd. Vårt arbete. *AP-fondernas etikråd*. 2019. <https://etikradet.se/etikradets-arbete/> (Hämtad 2024-04-10)

131 Skr. 2022/23:130. *Redovisning av AP-fondernas verksamhet t.o.m. 2022*. Finansutskottet.

132 Riksrevisionen. *AP-fondernas hållbarhetsarbete – investeringar och ägarstyrning, RiR 2021:18*. Stockholm: Riksrevisionen, 2021. https://www.riksrevisionen.se/download/18.5a28d653179add8888bc74d9/1622620525204/RiR%202021_18%20Anpassad.pdf (Hämtad 2024-04-08)

133 Sveriges riksdag. *Riksdagens protokoll 2023/24:30*. Stockholm: Sveriges riksdag, 2023. <https://data.riksdagen.se/fil/103AC3C8-BBD6-4A42-AF59-6E02DDEEEE77> (Hämtad 2024-03-21).

134 Finansdepartementet. *Översyn av buffertfonderna*. Regeringskansliet, finansdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/c1d8ddc93f1d411e997f13540e4cae6e/uppdraagsbeskrivning-over-syn-av-buffertfonderna.pdf> (Hämtad 2024-04-08)

135 Front Line Defenders. *Global Analysis 2022*. Front Line Defenders, 2023. <https://www.frontlinedefenders.org/en/resource-publication/global-analysis-2022> (Hämtad 2024-02-26) och Christen Dobson och Ana Zbona. *Human rights defenders & business in 2022: People challenging corporate power to protect our planet*. Business & Human Rights Resource Centre, 2023. <https://www.business-humanrights.org/en/from-us/briefings/hrds-2022/human-rights-defenders-business-in-2022-people-challenging-corporate-power-to-protect-our-planet/> (Hämtad 2024-02-26).

136 De mänskliga rättigheterna i arbetslivet har försämrats kraftigt under senare år. Rapporten Global Rights Index, världsfacket The International Trade Union Confederations (ITUC) årliga granskning, visar att under 2023 hade fyra av tio länder begränsat yttrande- och organisationsfriheten och fackligt aktiva hade mördats i åtta länder, på grund av sitt engagemang. ITUC. *Global Rights Index 2023*. ITUC. n.d. <https://www.globalrightsindex.org/en/2023> (Hämtad 2024-02-26)

137 UN Human Rights Office of the High Commissioner. *Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations "Protect, Respect and Remedy" Framework*. UN, 2011. https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/publications/guidingprinciplesbusinesshr_en.pdf (Hämtad 2024-04-16)

138 OECD. *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*. Paris: OECD Publishing, 2023. https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/81f92357-en.pdf?expires=1713276852&id=id&ac_cname=quest&checksum=DE36A90D1388DB4ED3B5B274096AA8C8 (Hämtad 2024-04-16)

139 Svenska ILO-kommittén. *Förteckning över konventioner och rekommendationer antagna av Internationella arbetskonferensen t.o.m. dess 111:e möte år 2023*. Svenska ILO-kommittén, 2023. <https://svenskailo-kommitten.se/app/uploads/2024/03/Sammanslagen-konv-och-rek-lis-ta-2023-1.pdf> (Hämtad 2024-04-19)

140 OECD. *OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct*. Paris: OECD Publishing, 2023. <https://mneguidelines.oecd.org/mneguidelines/> (Hämtad 2024-04-09)

141 OECD Watch. *Updated OECD Guidelines give civil society more grounds to demand corporate accountability*. OECD Watch, 2023. <https://swedwatch.org/wp-content/uploads/2023/06/eng-oecd-watch-statement-8-june-2023.pdf> (Hämtad 2024-04-09) och Swedwatch. Swedwatch: Uppdaterade riktlinjer från OECD kräver mer av företag. *Swedwatch*. 2023. <https://press.swedwatch.org/pressreleases/swedwatch-uppdaterade-riktlinjer-fran-oecd-kraever-mer-av-foeretag-3257531> (Hämtad 2024-04-09)

142 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03) och Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utvecklings-samarbete med det civila samhället 2024*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2024. <https://www.regeringen.se/rapporter/2024/02/strategi-for-sveriges-utvecklings-samarbete-med-det-civila-samhallet-2024/> (Hämtad 2024-04-09)

143 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikes-handel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikes-handel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)

144 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikes-handel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikes-handel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)

145 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

146 OECD Watch. *NPCs. OECD Watch*. n.d. <https://www.oecdwatch.org/ncp/> (Hämtad 2024-04-09)

147 Utrikesdepartementet. *Nationella kontaktpunkten för ansvarsfullt företagande*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet. n.d. <https://www.regeringen.se/regerings-politik/handelspolitik-och-framjande/nationella-kontaktpunkten/> (Hämtad 2024-04-10)

148 ILO. *Resolution concerning the measures recommended by the Governing Body under article 33 of the ILO Constitution on the subject of Belarus*. ILO, 2024. https://www.ilo.org/ilc/ILCSessions/111/reports/texts-adopted/WCMS_886022/lang-en/index.htm (Hämtad 2024-02-13)

149 Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2024 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 14 februari 2024*. Regeringskansliet, 2024. <https://www.regeringen.se/tal/2024/02/utrikesdeklarationen-2024/> (Hämtad 2024-04-03)

150 The UAE Framework for Global Climate Resilience (UAE FGRC). International Institute for Sustainable Development. What is the UAE Framework for Global Climate Resilience, and How Can Countries Move It Forward? *International Institute for Sustainable Development*. 2024. <https://www.iisd.org/articles/deep-dive/uae-framework-global-climate-resilience> (Hämtad 2024-04-11)

151 Energimyndigheten. Parisavtalets artikel 6. *Energimyndigheten*. 2024. <https://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/internationella-klimatsamarbeten/parisavtalet/parisavtalets-artikel-6/> (Hämtad 2024-04-11)

152 Detta gäller särskilt paragraferna 6.2 och 6.4. Energimyndigheten. Parisavtalets artikel 6. *Energimyndigheten*. 2024. <https://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/internationella-klimatsamarbeten/parisavtalet/parisavtalets-artikel-6/> (Hämtad 2024-04-11)

153 UN environment programme. *Decision adopted by the conference of the parties to the convention on biological diversity*. UN environment programme, 2022. <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-15/cop-15-dec-04-en.pdf> (Hämtad 2024-04-11)

154 UN. UN delegates reach historic agreement on protecting marine biodiversity in international waters. *UN*. 2023. <https://news.un.org/en/story/2023/03/1134157> (Hämtad 2024-04-16)

155 Klimat- och näringslivsdepartementet. Global översyn i fokus på COP28. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/11/global-oversyn-i-fokus-pa-cop28/> (Hämtad 2024-04-11)

156 CONCORD Sverige. Vad ska EU driva på klimat-toppmötet COP28? *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/vad-ska-eu-driva-pa-klimat-toppmotet-cop28> (Hämtad 2024-04-11) och Europeiska rådets generalsekretariat. *Preparations for the 28th Conference of the Parties (COP28) of the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC) (Dubai, 30 November – 12 December 2023) – Council conclusions, no 14285/23*. Bryssel: Europeiska rådet, 2023. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14285-2023-INIT/en/pdf> (Hämtad 2025-04-11)

157 Klimat- och näringslivsdepartementet. Historisk överenskommelse på COP28. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/12/historisk-overenskommelse-pa-cop28/> (Hämtad 2024-04-11)

158 Se exempelvis uttalanden från chefsförhandlare Mattias Frumerie. TT. Förhandlaren: Tuffaste klimatmötet hittills. *Tidningen näringslivet*. 2023-11-28. <https://www.tn.se/article/33677/forhandlaren-tuffaste-klimatmotet-hittills/> (Hämtad 2024-04-11) och Vetenskapsradion Klotet. Klotet sänder direkt från odesmötet i Dubai. (Radio). *Sveriges Radio*, 2023. <https://sverigesradio.se/avsnitt/klotet-sander-direkt-fran-odesmotet-i-dubai> (Hämtad 2024-04-11)

159 Naturskyddsföreningen. Vad tycker Naturskyddsföreningen om resultatet av COP28. *Naturskyddsföreningen*. 2023. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/cop28-ett-steg-inte-tillrackligt/> (Hämtad 2024-04-11) och NEFCO. COP27: Growing interest in carbon market cooperation under Paris Agreement Article 6. *NEFCO*. 2022. <https://www.nefco.int/news/cop27-growing-interest-in-carbon-market-cooperation-under-paris-agreement-article-6/> (Hämtad 2024-04-18)

160 Artikel 6.2 handlar om samarbeten där länder överför utsläppsminskningar mellan varande för att uppfylla nationella klimatmål. Energimyndigheten. Samarbeten under Parisavtalet. *Energimyndigheten*. 2024 <https://www.energimyndigheten.se/klimat--miljo/internationella-klimatsamarbeten/parisavtalet/samarbeten-under-parisavtalet/> (Hämtad 2024-04-16)

161 Carol Atallah. Sveriges chefsförhandlare om COP27: "Ett steg i rätt riktning". *SVT Nyheter*. 2022-11-21. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/sveriges-chefsforhandlare-mattias-frumerie-om-cop27> (Hämtad 2024-04-11)

162 Europeiska rådets generalsekretariat. *Preparations for the 28th Conference of the Parties (COP28) of the United Nations Framework Convention on Climate Change*

(UNFCCC) (Dubai, 30 November – 12 December 2023) – Council conclusions, no 14285/23. Bryssel: Europeiska rådet, 2023. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14285-2023-INIT/en/pdf> (Hämtad 2025-04-11)

163 Enligt erfarenheter från WaterAid Sverige som var på plats under förhandlingarna.

164 Europeiska unionens råd. Council approves conclusions for UN biodiversity summit in Montreal (COP15). *Europeiska unionens råd*. 2022. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/10/24/council-approves-conclusions-for-un-biodiversity-summit-in-montreal-cop15/> (Hämtad 2024-04-11)

165 CBD-Live. (Swedish) *Press briefing with the Swedish Minister for Climate and the Environment - 15 December 202*. (YouTube video). United Nations Biodiversity Conference. 2022-12-15. https://www.youtube.com/watch?v=_FRqgikDsK8&list=PLjPss1uejVAmU2jcmQjIukxjyo40Asbyb&index=26 (Hämtad 2024-04-11) och Klimat- och näringslivsdepartementet. Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2022. <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/10/regeringens-linje-for-konventionen-om-biologisk-mangfald/> (Hämtad 2024-04-11)

166 Dagens Nyheter. Miljöministern: "Vi måste lära oss av tidigare misstag". *Dagens Nyheter*. 2022-12-21. <https://www.dn.se/varlden/miljoministern-vi-maste-lara-av-tidigare-misstag/> (Hämtad 2024-04-11), Romina Pourmokhtari. National statement to CBD COP 15. *Regeringskansliet*. 2022. <https://www.government.se/speeches/2022/12/national-statement-to-cbd-cop-15/> (Hämtad 2024-04-11) och CBD-Live. (Swedish) *Press briefing with the Swedish Minister for Climate and the Environment - 15 December 2022*. (YouTube video). United Nations Biodiversity Conference. 2022-12-15. https://www.youtube.com/watch?v=_FRqgikDsK8&list=PLjPss1uejVAmU2jcmQjIukxjyo40Asbyb&index=26 (Hämtad 2024-04-11)

167 Klimat- och näringslivsdepartementet. Regeringens linje för konventionen om biologisk mångfald. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2022. <https://www.regeringen.se/artiklar/2019/10/regeringens-linje-for-konventionen-om-biologisk-mangfald/> (Hämtad 2024-04-11)

168 Havs- och vattenmyndigheten. FN-avtal för skydd av djuphaven på plats. *Havs- och vattenmyndigheten*. 2023. <https://www.havochvatten.se/arkiv/aktuellt/2023-03-06-fn-avtal-for-skydd-av-djuphaven-pa-plats.html> (Hämtad 2024-04-11)

169 Klimat- och näringslivsdepartementet. Tobias Billström undertecknar ett nytt globalthavsavtal. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/havsrattskonventionen-undertecknad-av-tobias-billstrom/> (Hämtad 2024-04-11)

170 Naturskyddsföreningen behandlar Artikel 6 närmre i detta positionspapper: Naturskyddsföreningen. *Naturskyddsföreningens förväntningar inför UNFCCC COP28 i Dubai*. Naturskyddsföreningen, 2023. https://cdn.naturskyddsforeningen.se/uploads/2023/11/28135726/SAM-MANFATTNING_svenska_postionspapperCOP28.pdf (Hämtad 2024-04-11)

171 Vid COP29 ska ett nytt klimatfinansieringsmål från 2025 och framåt antas, det så kallade *New Collective Quantified Goal on Climate Finance* (NCQG).

172 UAE – *Belém work programme* som ska vidareförhandlas under 2024 och 2025.

173 Göran Eklöf. *Swedish and international climate finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2022. <https://concord.se/rapporter/climatefinancebrief> (Hämtad 2024-04-11)

174 Totalt 9,6 miljarder dollar gick år 2020 till biologisk mångfald, jämfört med 83,3 miljarder dollar i klimatfinansiering. Göran Eklöf. *Swedish and international biodiversity finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2023. <https://concord.se/rapporter/biodiversity-finance-brief> (Hämtad 2024-04-11) och Göran Eklöf. *Swedish and international climate finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2022. <https://concord.se/rapporter/climatefinancebrief> (Hämtad 2024-04-11).

175 För mer information om dessa utmaningar: Göran Eklöf. *Swedish and international biodiversity finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2023. <https://concord.se/rapporter/biodiversity-finance-brief> (Hämtad 2024-04-11) och Göran Eklöf. *Swedish and international climate finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2022. <https://concord.se/rapporter/climatefinancebrief> (Hämtad 2024-04-11).

176 Göran Eklöf. *Swedish and international climate finance. Key facts, figures and concerns*. Stockholm: CONCORD Sverige, 2022. <https://concord.se/rapporter/climatefinancebrief> (Hämtad 2024-04-11)

177 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblD=23969> (Hämtad 2024-03-15)

178 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03) och Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

179 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

180 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

181 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

182 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2019. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblD=20271> (Hämtad 2024-04-11)

183 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rblD=22226> (Hämtad 2024-03-15) och Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rblD=23171> (Hämtad 2024-04-11)

184 Siffran för Sidas totala klimatbistånd 2023 är preliminär och kan komma att ändras i slutrapportering. Den har förmedlats av Sidas verkföreträdare för miljö och klimat i en mailkonversation. Myndighetens totala bilaterala bistånd till det tematiska området klimat och miljö ökade från 3,6 till 4,2 miljarder SEK från 2022 till 2023. Sida. *Sidas årsredovisning 2023*. Sida, 2024. https://cdn.sida.se/app/uploads/2024/02/22164341/Sidas_Arsredovisning_2023_web.pdf (Hämtad 2024-03-15)

185 Enligt jämförelse av det totala stödet till miljö- och klimatfonder i regleringsbrev till Sida för år 2022 och 2024. Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?rblD=22226> (Hämtad 2024-03-15). Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblD=23969> (Hämtad 2024-03-15)

186 Klimat- och näringslivsdepartementet. Historisk överenskommelse på COP28. *Regeringskansliet, Klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/12/historisk-overenskommelse-pa-cop28/> (Hämtad 2024-04-11)

187 Utrikesdepartementet. Sverige bidrar med över fyra miljarder kronor till central global miljö- och klimatfond. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2022. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/sverige-bidrar-med-over-fyra-miljarder-kronor-till-central-global-miljo--och-klimatfond/> (Hämtad 2024-04-11). Beslutet om stödet fattades under föregående regering. Utrikesdepartementet. *Tre åtgärder inom ramen för det biståndspolitiska miljö- och hållbarhetsarbetet*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet 2022. <https://www.regeringen.se/contentassets/f31a91c50367413fbb43d7657de76a63/bistandsminister-matilda-ernkrans-artiklar-2021-2022.pdf> (Hämtad 2024-04-16)

188 Romina Pourmokhtari. National statement to CBD COP 15. *Regeringskansliet*. 2022. <https://www.government.se/speeches/2022/12/national-statement-to-cbd-cop-15/> (Hämtad 2024-04-11)

189 Federal Ministry and Economic Cooperation and Development. Green Climate Fund pledging conference in Bonn: Signal of solidarity in climate action. *Federal Ministry for Economic Cooperation and Development*. 2023. <https://www.bmz.de/en/news/press-releases/gcf-financing-conference-signal-of-solidarity-in-climate-action-182158> (Hämtad 2024-04-12)

190 Utrikesdepartementet. *Organisationsstrategi för Sveriges samarbete med Gröna klimatfonden (GCF) 2023–2026*. Regeringen, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/Oe778f1f559e-4d8e8218b39db9116520/230907-svensk-strategi-gcf-2023-2026-regeringsbeslut.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

191 Bland andra UNDP gör i sin kartläggning av existerande och ökande skuldbördor i utvecklingsländer rekommendationer om skuldavskrivning snarare än att dessa länder ska förses och ta mer lån. Lars Jensen. *Avoiding 'Too Little Too Late' on International Debt Relief*. New York: United Nations Development Programme Global Policy Network, 2022. <https://www.undp.org/publications/dfs-avoiding-too-little-too-late-international-debt-relief> (Hämtad 2024-04-12)

192 CONCORD Sverige. Analys av regleringsbrevet till Sida 2023. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-regleringsbrevet-till-sida> (Hämtad 2024-04-16) och CONCORD Sverige. Analys av höstbudgeten 2023. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-hostbudgeten-2023> (Hämtad 2024-04-16)

193 TV4-nyheterna. Kritik mot Sverige på COP28 – lovar inget bidrag till klimatfond. (TV-klipp). *TV4-nyheterna*. 2023. <https://www.tv4play.se/klipp/09c00180295d838b8821/kritik-mot-sverige-pa-cop28-lovar-inget-bidrag-till-klimatfond> (Hämtad 2024-04-12)

194 Johan Forssell. Svar på skriftlig fråga 2023/24:466. Det svenska klimatbiståndet. *Sveriges riksdag*. 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/det-svenska-klimatbistandet_hb12466/ (Hämtad 2024-04-12)

195 Allmänhetens rätt att delta i beslutsfattande om miljön finns också fastslagna i Århuskonventionen som Sverige ratificerade redan 2005. Naturvårdsverket. Århuskonventionen. *Naturvårdsverket*. 2023. <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/arhuskonventionen/> (Hämtad 2024-04-12)

196 United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC). *The Paris Agreement*. UNFCCC, 2016. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/parisagreement_publication.pdf (Hämtad 2024-04-12)

197 UN environment programme. *Decision adopted by the conference of the parties to the convention on biological diversity. 15/4 Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework*. UN environment programme, 2022. <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-15/cop-15-dec-04-en.pdf> (Hämtad 2024-04-11)

198 United Nations Climate Change. Introduction to Gender and Climate Change. *United Nations Climate Change*. n.d. <https://unfccc.int/gender> (Hämtad 2024-04-12) och UN environment programme. *Decision adopted by the conference of the parties to the convention on biological diversity. 15/11 Gender Plan of Action*. UN environment programme, 2022. <https://www.cbd.int/doc/decisions/cop-15/cop-15-dec-11-en.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

199 United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. General Comment No. 26 (2023) on children's rights and the environment with a special focus on climate change. *United Nations Human Rights Office of the High Commissioner*. 2023. <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/crcgc26-general-comment-no-26-2023-childrens-rights> (Hämtad 2024-04-12)

200 ILO. *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all*. Geneva: ILO, 2015. <https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/>

public/---ed_emp/---emp_ent/documents/publication/wcms_432859.pdf (Hämtad 2024-04-12)

201 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

202 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

203 INKA Consult. *Climate finance and gender: lessons from Nordic efforts to integrate gender equality in climate-related development finance*. DanChurchAid, Felm, Finn Church Aid, Norwegian Church Aid, and Act Church of Sweden, 2023. <https://actalliance.org/wp-content/uploads/2023/12/Gender-and-climate-finance-ACT-INKA-report-03.12.23.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

204 Sida. *Sida's climate finance reporting 2017–2020*. Sida, 2021. https://cdn.sida.se/app/uploads/2021/11/23094821/10205653_Sidas_climate_finance_reporting_2017-2020_web.pdf (Hämtad 2024-04-12)

205 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

206 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

207 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

208 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03) och Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

209 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

210 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

211 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

212 Anouska Perram och Antonie Gibert. The true meaning of free, prior and informed consent: a response to the Swedish Ministry of Enterprise and Innovation. *Forest Peoples Programme*. 2022. <https://www.forestpeoples.org/en/news/2022/true-meaning-free-prior-informed-consent> (Hämtad 2024-04-12)

213 UNFCCC. *Closing Plenary of the SBs – Fourth meeting of the SBSTA and Fourt meeting of the SBI*. (Video). New York: UNFCCC, 20023. <https://unfccc-events.az>

reedge.net/SB58_93022/agenda (Hämtad 2024-04-12)

214 Romina Pourmokhtari. National statement to CBD COP 15. Regeringskansliet. 2022. <https://www.government.se/speeches/2022/12/national-statement-to-cbd-cop-15/> (Hämtad 2024-04-11), Romina Pourmokhtari. National statement to COP27. *Regeringskansliet*. 2022. <https://www.government.se/speeches/2022/11/national-statement-to-cop27/> (Hämtad 2024-04-11) och Ulf Kristersson. Prime Minister Ulf Kristersson's national statement at COP28, Dubai. Regeringskansliet. 2023. <https://www.government.se/speeches/2023/12/prime-minister-ulf-kristerssons-national-statement-at-cop28-dubai/> (Hämtad 2024-04-12)

215 Exempelvis var endast ett fåtal civilsamhällesrepresentanter inbjudna till det nationella klimatmötet i juni 2023. Kristofer Dittmer. Inför klimatmötet: Regeringen nobbar miljöorganisationer. *ETC*. 2023. <https://www.etc.se/klimat-miljo/infoer-klimatmoetet-regering-en-nobbar-miljo-organisationer> (Hämtad 2024-04-12). Civilsamhället fanns inte representerade vid de branschsamtal som hölls inför mötet. Klimat- och näringslivsdepartementet. Industrin träffar regeringen i ett rundabordsamtal om klimatomställningen. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/05/industrin-traffar-regeringen-i-ett-rundabordsamtal-om-klimatomstallningen/> (Hämtad 2024-04-12). Något motsvarande samtal med civilsamhället hölls inte heller.

216 En omgång dialogmöten hölls i juni 2023, som del i Naturvårdsverkets uppdrag, med ett fåtal utvalda inbjudna aktörer samt möjlighet att lämna skriftliga synpunkter i samband med det. Naturvårdsverket. *Bilagor till regeringsuppdrag förslag till nationell strategi och handlingsplan avseende konventionen om biologisk mångfald (CBD)*. Naturvårdsverket, 2023. <https://www.naturvardsverket.se/4acf66/contentassets/e3ad53321d7641ce-8023c5e20840c279/bilagor-till-redovisning-ru-cbd.pdf>. (Hämtad 2024-04-18) Ingen remissrunda planeras.

217 Klimat- och näringslivsdepartementet. Näringslivet har blivit den nya miljörelsen. *Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2023/06/naringslivet-har-blivit-den-nya-miljorelsen/> (Hämtad 2024-04-12)

218 Ulf Kristersson [@kristerssonulf]. *Idag skulle klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari delta på ett viktigt klimatevent med Fossilfritt Sverige*. (Instagram-inlägg). 2023-10-04. https://www.instagram.com/p/Cx_RMVuMawb/?igsh=MWdsdXkwYmJrbTZjOA%3D%3D (Hämtad 2024-04-12)

219 Ekot. Pourmokhtari: "De stör det demokratiska samtalet". (Radio) *Sveriges Radio*. 2023. <https://sverigesradio.se/artikel/pourmokhtari-de-stor-det-demokratiska-samtalet> (Hämtad 2024-04-12)

220 Johanna Alskog. Strömmen (M) vill se hårdare domar mot klimataktivister. *Altinget*. 2023-11-10. <https://www.altinget.se/artikel/strommer-m-vill-se-hardare-domar-mot-klimataktivister> (Hämtad 2024-04-12)

221 Enligt beräkningar av ekologiskt fotavtryck skulle det behövas cirka 4 planeter om alla levde som vi i Sverige. WWF. Ekologiska fotavtryck. *WWF*. n.d. <https://www.wwf.se/klimat/ekologiska-fotavtryck/> (Hämtad 2024-04-17). Svenscars koldioxidutsläpp per capita är långt över

det snitt som skulle krävas för att världen gemensamt ska hålla sig inom den koldioxidbudget som finns kvar för att klara Parisavtalets 1,5-gradersgräns, samtidigt som de också varierar stort mellan inkomstgrupper, se vidare: Oxfam Sverige. *Sveriges väg till en jämlik och rättvis klimatomställning*. Oxfam Sverige, 2023. <https://oxfam.se/wp-content/uploads/2023/11/Oxfam.Sveriges-vag-till-en-jamlik-och-rattvis-klimatomstallning.2023.pdf> (Hämtad 2024-04-18)

222 Godmorgon världen. Finland går till val, Sveriges tappade klimatförslag och regeringen möter banker och polis i bedrägerimöte. (Radio). *Sveriges Radio*. 2024. <https://sverigesradio.se/avsnitt/finland-gar-till-val-sveriges-tappade-klimatforsprang-och-regering-moter-banker-och-polis-i-bedragerimote> (Hämtad 2024-04-12)

223 Klimatpolitiska rådet. *2023 Klimatpolitiska rådets rapport*. Stockholm: Klimatpolitiska rådet, 2023. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2023/05/krrapport202317maj.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

224 Naturskyddsföreningen. Konsumtionsbaserade klimatutsläpp. *Naturskyddsföreningen*. 2024. <https://www.naturskyddsforeningen.se/faktabladd/konsumtionsbaserade-klimatutslapp/> (Hämtad 2024-04-12)

225 Naturvårdsverket. När vi miljökvalitetsmålen? *Naturvårdsverket*. 2023. <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/sveriges-miljomal/fordjudad-utvardering-av-sveriges-miljomal-2023/nar-vi-miljokvalitetsmalen/> (Hämtad 2024-04-12)

226 Klimatpolitiska rådet. *2023 Klimatpolitiska rådets rapport*. Stockholm: Klimatpolitiska rådet, 2023. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2023/05/krrapport202317maj.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

227 Klimatpolitiska rådet. *2024 Klimatpolitiska rådets rapport*. Stockholm: Klimatpolitiska rådet, 2024. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2024/03/klimatpolitiskaradetsrapport2024.pdf> (Hämtad 2024-04-12) och Naturskyddsföreningen. En klimat-handlingsplan utan handling. *Naturskyddsföreningen*. 2023. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/en-klimathandlingsplan-utan-handling/> (Hämtad 2024-04-12)

228 Klimat- och näringslivsdepartementet. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Regeringskansliet, klimat- och näringslivsdepartementet. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/12/regeringens-klimathandlingsplan-hela-vagen-till-nettonoll/> (Hämtad 2024-04-08) och SVT Play. *30 minuter – Romina Routmokhtari (L)*. (TV-program). SVT Play, 2024. <https://www.svtplay.se/video/jp5m1ra/30-minuter/romina-pourmokhtari-l?info=visa> (Hämtad 2024-04-16)

229 Klimatpolitiska rådet. *2024 Klimatpolitiska rådets rapport*. Stockholm: Klimatpolitiska rådet, 2024. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2024/03/klimatpolitiskaradetsrapport2024.pdf> (Hämtad 2024-04-12). Även Naturvårdsverket konstaterar att 2045-målet, liksom de nationella klimatmålen till 2030, 2040 och Sveriges åtagande gentemot EU till 2030 inte nås med beslutade och planerade styrmedel: Jörn Spolander och Sverker Lenas. Regeringen missar alla klimatmål – Naturvårdsverkets analys. *Dagens Nyheter*. 2024-04-12. <https://www.dn.se/sverige/regeringen-missar-alla-klimatmal-enligt-naturvardsverkets-analys/> (Hämtad 2024-04-18)

230 Naturskyddsföreningen. En klimathandlingsplan utan handling. *Naturskyddsföreningen*. 2023. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/en-klimathandlings->

[plan-utan-handling/](#) (Hämtad 2024-04-12)

231 Naturskyddsföreningen. Konsumtionsbaserade klimatutsläpp. *Naturskyddsföreningen*. 2024. <https://www.naturskyddsforeningen.se/faktablad/konsumtionsbaserade-klimatutslapp/> (Hämtad 2024-04-12)

232 Skr. 2023/24:59. *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll*. Klimat- och näringslivsdepartementet.

233 Europeiska unionens råd. *Omröstningsresultat: Europaparlamentets och rådets förordning om tillhandahållande på unionsmarknaden och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse och om upphävande av förordning (EU) nr 995/2010. 2021/0366 (COD)*, 2023. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9250-2023-INIT/sv/pdf> (Hämtad 2024-04-15)

234 TT. EU-ja till omstridd naturrestaurering. *SVT nyheter*. 2024-03-14. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/eu-ja-till-omstridd-naturrestaurering> (Hämtad 2024-04-15). och Dagens Nyheter. Så bedrev ministern övertalningskampanj för att stoppa lagen om att rädda förstörd natur. *Dagens Nyheter*. 2024-04-11 <https://www.dn.se/sverige/sa-bedrev-ministern-overtalningskampanj-for-att-stoppa-lagen-om-att-radda-forstord-natur/> (Hämtad 2024-04-18)

235 Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. EU-kommissionen föreslår ändring av vargens skyddsstatus enligt Bernkonventionen. *Regeringskansliet, landsbygds- och infrastrukturdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/12/eu-kommissionen-foreslar-andring-av-vargens-skyddsstatus-enligt-bernkonventionen/> (Hämtad 2024-04-15)

236 Landsbygds- och infrastrukturdepartementet. Sverige röstar för att skydda skogsbruket. *Regeringskansliet, landsbygds- och infrastrukturdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/03/sverige-rostar-for-att-skydda-skogsbruket/> (Hämtad 2024-04-15)

237 P4 Kristianstad. Sverige går emot förslag att halvera tiden för ålfiske. *Sveriges Radio*. 2023. <https://sverigesradio.se/artikel/sverige-gar-emot-forslag-att-halvera-tiden-for-alfiske> (Hämtad 2024-04-15)

238 Fredrik Israelsson. Kris för strömmingen – men Sverige vill fortsätta fiska i Östersjön. *SVT Nyheter*. 2023. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasternorrland/trots-kris-for-strommingen-sverige-vill-fortsatta-fiska--8xwtjj> (Hämtad 2024-04-15)

239 Se anslagspost 1:3 Åtgärder för värdefull natur och anslagspost 1:14 Skydd av värdefull natur i regleringsbrev för Naturvårdsverket 2022–2024. Båda anslagsposterna sänktes kraftigt från 2022 till 2023. 1:14 återställdes nästan till 2024, men inte i nivå med vad Naturvårdsverkets äskat. Klimat- och näringslivsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2024. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24448> (Hämtad 2024-04-16) och Naturvårdsverket. Budgetunderlag 2024–2026. Skrivelse 2023-02-23. Ärendenummer: NV-01419-23.

240 CBD-Live. (Swedish) *Press briefing with the Swedish Minister for Climate and the Environment - 15 December 2022*. (YouTube video). United Nations Biodiversity Confe-

rence. 2022-12-15. <https://www.youtube.com/watch?v=FRggikDsK8&list=PLjP5stuejVAmU2jcmQjIukxjyo40Asbyb&index=26> (Hämtad 2024-04-11), Romina Pourmokhtari. National statement to CBD COP 15. *Regeringskansliet*. 2022. <https://www.government.se/speeches/2022/12/national-statement-to-cbd-cop-15/> (Hämtad 2024-04-11) och Dagens Nyheter. Miljöministern: ”Vi måste lära oss av tidigare misstag”. *Dagens Nyheter*. 2022-12-21. <https://www.dn.se/varlden/miljoministern-vi-maste-lara-av-tidigare-misstag/> (Hämtad 2024-04-11)

241 Efter en kraftig nedskärning 2023 (från 514 miljoner till 392 miljoner) ökade budgeten något 2024 (till 418 miljoner), men långt från att täcka sänkningen som gjordes från 2022 till 2023. Se anslagspost 1.2 i regleringsbrev till Naturvårdsverket för år 2022–2024. Klimat- och näringslivsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23582> (Hämtad 2024-04-16), Klimat- och näringslivsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24394> (Hämtad 2024-04-16), Klimat- och näringslivsdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Naturvårdsverket*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2024. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24448> (Hämtad 2024-04-16) och Charlie Olofsson. Rejäl budgetminskning för miljöövervakningen nästa år. Extrakt. 2022-12-08. <https://www.extrakt.se/rejal-budgetminskning-for-miljoovervakningen-nasta-ar/> (Hämtad 2024-04-15)

242 Brevsvar från Romina Pourmokhtari till WWF på ett öppet brev.

243 Här rapporterar Sverige de militära utsläppen från inrikes transporter, markfordon, båt och flyg. Mikael Botnen Diamant och Staffan Landin. *Frikortet: En granskning av försvarets klimatarbete*. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, 2020. <https://www.svenskafreds.se/app/uploads/2020/09/frikortet-svenska-freds-2020.pdf> (Hämtad 2024-05-15)

244 Mikael Botnen Diamant och Staffan Landin. *Frikortet: En granskning av försvarets klimatarbete*. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, 2020. <https://www.svenskafreds.se/app/uploads/2020/09/frikortet-svenska-freds-2020.pdf> (Hämtad 2024-05-15)

245 Klimat- och näringslivsdepartementet. *Tillfällig åtgärd för att underlätta för försvarsovningar under särskilda förhållanden*. (Promemoria). 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/80cfbcb4df944f6494c2d4f869e6baf9/promemorian-tillfallig-atgard-for-att-underlatta-for-forsvarsovningar-under-sarskilda-forhallanden.pdf> (Hämtad: 2024-04-15)

246 Ds 2024:2. *Avtal om försvarssamarbete med Amerikas förenta stater*.

247 Charlie Olofsson. Jämställda samhällen är mer fredliga. *Extrakt*. 2022-03-07. <https://www.extrakt.se/jamstallda-samhallen-ar-mer-fredliga/> (Hämtad 2024-04-15)

248 Nan Tian, Diego Lopes da Silva, Xiao Liang, Lorenzo Scarazzato, Lucie Béraud-Sudreau och Ana Carolina de Oliveira Assis. *Trends in military expenditure 2022*. Stockholm International Peace Research Institute, 2023. https://www.sipri.org/sites/default/files/2023-04/2304_fs_millex_2022.pdf (Hämtad 2024-04-15) och Pieter D. Weze-

man, Katarina Djokic, Mathew George, Ziean Hussain och Siemon. T Wezeman. *Trends in international arms transfers, 2023*. Stockholm International Peace Research Institute, 2024. https://www.sipri.org/sites/default/files/2024-03/fs_2403_at_2023.pdf (Hämtad 2024-04-15)

249 UN General Assembly First Committee (78th session). *General and complete disarmament, Lethal autonomous weapons*. UN General Assembly, 2023. <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/1com23/resolutions/L56.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

250 Antonio Guterres. *Our Common Agenda Policy Brief 9 - A New Agenda for Peace*. FN:s generalsekreterare, 2023. <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-new-agenda-for-peace-en.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

251 Inspektionen för Strategiska Produkter. Tillstånd för följdleveranser av krigsmateriel till Turkiet. *Inspektionen för Strategiska Produkter*. 2022. <https://isp.se/nyheter/tillstand-for-foljdleveranser-av-krigsmateriel-till-turkiet/> (Hämtad 2024-04-15) och Niklas Svahn. Svenska vapen till Ukraina ”väger tungt”. *Aftonbladet*. 2023-03-27. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/3EVnQv/svensk-vapenexport-minskade-forra-aret> (Hämtad: 2024-03-19)

252 TT. Sverige öppnar för vapenexport till Turkiet. *SVT Nyheter*. 2022-09-30. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/oppnar-for-vapenexport-till-turkiet> (Hämtad 2024-04-15)

253 Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Snabba fakta om vapenexport. *Svenska freds- och skiljedomsföreningen*. 2024. <https://www.svenskafreds.se/vad-vi-gor/vapenexport/snabba-fakta-om-vapenexport/> (Hämtad 2024-04-15)

254 Utrikesdepartementet. Utredning om en modern exportkontroll av krigsmateriel i ljuset av ett svenskt Natomedlemskap. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/11/utredning-om-en-modern-exportkontroll-av-krigsmateriel-i-ljuset-av-ett-svenskt-natomedlemskap> (Hämtad 2024-04-15)

255 Skr. 2022/23:114. *Strategisk exportkontroll 2022 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*. Utrikesdepartementet

256 Skr. 2023/24:114. *Strategisk exportkontroll 2023 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden*. Utrikesdepartementet

257 Inspektionen för strategiska produkter. Om uppgift i krigsmaterielstatistiken för 2023. *Inspektionen för strategiska produkter*. 2024. <https://isp.se/nyheter/om-uppgift-i-krigsmaterielstatistiken-for-2023/> (Hämtad 2024-03-19)

258 UN General Assembly First Committee (78th session). *General and complete disarmament, Lethal autonomous weapons*. UN General Assembly, 2023. <https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/1com/1com23/resolutions/L56.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

259 Karin Airaksinen. Försvarsministern: Rymdförståelse blir en allt viktigare del av modern krigföring. *SVT Nyheter*. 2023-01-29. <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/det-har->

[ar-de-vapen-sverige-vill-satsa-pa](#) (Hämtad 2024-04-15)

260 Anna Hammarlund Blixt. General Statement by Sweden at the sixth Review Conference of the Convention on Certain Conventional Weapons (CCW). *Embassy of Sweden, Permanent Mission of Sweden, Geneva*. 2021. <https://www.swedenabroad.se/en/embassies/un-geneva/current/statements/general-statement-by-sweden-at-the-sixth-review-conference-of-the-convention-on-certain-conventional-weapons-ccw/> (Hämtad 2024-04-15)

261 John Mecklin. 2024 Doomsday Clock Statement: Nuclear Risk. *Bulletin of the Atomic Scientists*. 2024. <https://thebulletin.org/doomsday-clock/current-time/nuclear-risk/> (Hämtad 2024-04-15)

262 International Committee of the Red Cross. Nuclear weapons - an intolerable threat to humanity. *International Committee of the Red Cross*. 2018. <https://www.icrc.org/en/nuclear-weapons-a-threat-to-humanity> (Hämtad 2024-04-15)

263 Article 36 och Reaching Critical will. *Filling the legal gap: The prohibition of nuclear weapons*. Reaching Critical will, 2015. <https://www.reachingcriticalwill.org/images/documents/Publications/filling-the-legal-gap.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

264 United Nations General Assembly. *Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons*. United Nations General Assembly, 2017. https://treaties.un.org/doc/Treaties/2017/07/20170707%2003-42%20PM/Ch_XXVI_9.pdf (Hämtad 2024-04-15)

265 Svenska freds- och skiljedomsföreningen i samtal med enheten för Nedrustning och icke-spridning på utrikesdepartementet. 2022-08-19

266 (egen översättning från engelska). Costa Rica on behalf of 147 States Parties. *2020 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons. Joint Humanitarian Statement*. New York: Delivered by H.E Maritza Chan, Ambassador, Chargé d'affaires, Permanent Mission of Costa Rica to the United Nations, 2022. https://reachingcriticalwill.org/images/documents/Disarmament-fora/npt/revcon2022/statements/JointStatement_HINW.pdf (Hämtad 2024-04-18)

267 NATO. NATO's nuclear deterrence policy and forces. *NATO*. 2023. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm (Hämtad 2024-04-15)

268 Laila Narghi. Skriftlig fråga 2023/24:250. Kommande statspartsmöte. *Sveriges riksdag*. 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/kommande-statspartsmote_hb11250/ (Hämtad 2024-04-15) och Tobias Billström. Svar på skriftlig fråga 2023/24:250. Kommande statspartsmöte. *Sveriges riksdag*. 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/kommande-statspartsmote_hb11250/ (Hämtad 2024-04-15)

269 Rebecka Lindholm Schulz och Linnéa Petersson. *Sverige i Nato, Så kan Sverige komma att påverkas vid ett Natomedlemskap*. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen och Svenska Läkare mot Kärnvapen, 2024. <https://www.svenskafreds.se/app/uploads/2024/02/sverige-i-nato-webb-80-sid-b5.pdf> (Hämtad 2024-04-15), Pia

Gripenberg och Moa Karlberg. Så är det att bo grane med kärnvapen. *Dagens Nyheter*. 2022-12-20. <https://www.dn.se/varlden/sa-ar-det-att-bo-granne-med-karnvapen/> (Hämtad 2024-04-15) och Wilbert Van der Zeijden. A new twist in the nuclear sharing omerta. NATO Watch, n.d. <https://www.natowatch.org/default/2013/new-twist-nuclear-sharing-omerta> (Hämtad 2024-04-15)

270 Erik Wikén. Magdalena Andersson: Sverige kan fortfarande vara en stark röst mot kärnvapen. *SVT Nyheter*. 2022-05-15. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/magdalena-andersson-sverige-kan-fortfarande-vara-en-stark-rost-mot-karnvapen> (Hämtad 2024-04-15) och Tobias Billström. *Regeringens deklaration vid 2023 års utrikespolitiska debatt i riksdagen onsdagen den 15 februari 2023*. Regeringen, 2023. <https://www.regeringen.se/tal/2023/022/utrikesdeklarationen-2023/> (Hämtad 2024-04-05)

271 Kärnenergilag 990/1987. <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870990> (Hämtad 2024-04-15)

272 Constitution of the Republic of Lithuania. <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/lt/lt045en.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

273 The government of Norway and the government of the United States of America. *Supplementary defense cooperation agreement between the government of the kingdom of Norway and the government of the United States of America*. Regjeringen, 2021. www.regjeringen.no/contentassets/077c7bbef47a4ea4bc756b1703ea9c9d/avtaltektst-sdca-engelsk.pdf (Hämtad 2024-04-15)

274 The government of Denmark and the government of the United States of America. *Agreement on defense cooperation between the government of Denmark and the government of the United States of America*. Forsvarsministeriet, 2023. www.fmn.dk/globalassets/fmn/dokumenter/nyheder/2023/-us-denmark-dca-den-prime-english-20dec2023-.pdf (Hämtad 2024-04-15)

275 Regeringskansliet. Avtal om försvarssamarbetet med USA (DCA). *Regeringskansliet*. 2023. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/militart-forsvar/avtal-om-forsvarssamarbete-med-usa-dca/> (Hämtad 2024-04-15)

276 FN. *United Nations Charter, Chapter V: The Security Council*. FN, 1973. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/chapter-5> (Hämtad 2024-04-15)

277 Försvarsdepartementet. Stor satsning på militära försvaret och Natomål beräknas vara uppfyllt. *Regeringskansliet*, försvarsdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/stor-satsning-pa-militart-forsvar-och-natomal-beraknas-vara-uppfyllt/> (Hämtad 2024-04-15)

278 Folk och Försvar. *Rikskonferensen 2023: måndag*. (YouTube video). Folk och Försvar. 2023-01-10. <https://www.youtube.com/watch?v=yyUpIPtPxU> (Hämtad 2024-04-15)

279 Sveriges Kommuner och Regioner. Dags att ge välfärden ett budgetbesked. *Sveriges Kommuner och Regioner*. 2023. <https://skr.se/skr/tjanster/pressrum/nyheter/nyhetsarkiv/dagsattgevalfardenettbudgetbesked.74410.html> (Hämtad 2024-04-15) och Sveriges kvinnoorganisationer. *Kvinnorörelsen analyserar regeringens budget (2023)*. *Sveriges kvinnoorganisationer*. 2023. <https://sverigeskvinnoorganisationer.se/kvin->

[nororelsen-analyserar-regeringens-budget/](https://www.nororelsen-analyserar-regeringens-budget/) (Hämtad 2024-04-15)

280 Naturskyddsföreningen, Regeringens miljöbudget - varken effektiv eller fungerande. *Naturskyddsföreningen*. 2023. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/regeringens-miljobudget-varken-effektiv-eller-fungerande/> (Hämtad 2024-04-15)

281 CONCORD Sverige. *Analys av höstbudgeten 2023*. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-hostbudgeten-2023> (Hämtad 2024-04-15)

282 Sida. *Sidas årsredovisning 2023*. Sida, 2024. https://cdn.sida.se/app/uploads/2024/02/22164341/Sidas_Arsredovisning_2023_web.pdf (hämtad 2024-03-15)

283 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?r-bid=22226> (Hämtad 2024-03-15)

284 Utrikesdepartementet *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15)

285 Uppsala universitet, Department of Peace and Conflict Research. Uppsala Conflict Data Programme. *Uppsala universitet*. 2022 <https://ucdp.uu.se/> (Hämtad 2024-02-12)

286 United Nations, Department of Economic and Social Affairs Sustainable Development. Goal 16 Promote peaceful and inclusive societies for sustainable development, provide access to justice for all and build effective, accountable and inclusive institutions at all levels. *United Nations*. 2023 <https://sdgs.un.org/goals/goal16> (Hämtad 2024-02-12)

287 United Nations. 'War's Greatest Cost Is Its Human Toll', Secretary-General Reminds Peacebuilding Commission, Warning of 'Perilous Impunity' Taking Hold. *United Nations*. 2022 <https://press.un.org/en/2022/sgsm21216.doc.htm> (Hämtad 2024-02-12)

288 United Nations. 'War's Greatest Cost Is Its Human Toll', Secretary-General Reminds Peacebuilding Commission, Warning of 'Perilous Impunity' Taking Hold. *United Nations*. 2022 <https://press.un.org/en/2022/sgsm21216.doc.htm> (Hämtad 2024-02-12)

289 United Nations, Peacemaker. Security Council Resolutions on Women, Peace and Security. *United Nations*. 2019 <https://peacemaker.un.org/wps/normative-frameworks/un-security-council-resolutions> (Hämtad 2024-02-12)

290 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 16. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2023-12-14)

291 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2023-12-14)

292 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket,

2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?r-bid=22226> (Hämtad 2024-03-15), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?r-bid=23171> (Hämtad 2024-04-11), Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023.

<https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-03-15), trikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?r-bid=22320> (Hämtad 2024-04-17)

Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?r-bid=23528> (Hämtad 2024-02-09) och Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24305> (hämtad 2024-03-15)

293 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-01-26) och Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2021. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/?r-bid=22226> (Hämtad 2024-01-26)

294 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Folke Bernadotteakademien*. Ekonomistyrningsverket. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=24305> (Hämtad 2024-02-09)

295 Global Bar. FN: Sverige slutar med ungdomsdelegater. *Global Bar*. 2023. <https://globalbar.se/2023/10/fn-sverige-slutar-med-ungdomsdelegater/> (Hämtad 2024-04-12)

296 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Folke Bernadotteakademien*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2022. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23528> (Hämtad 2024-02-09)

297 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-01-26)

298 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rblid=23969> (Hämtad 2024-01-26)

299 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 20. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2023-12-14)

300 Utrikesdepartementet. Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/11/sveriges-nationella-handlingsplan-avseende-perioden-2024-2028-for-genomforandet-av-fns-sakerhetsratsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet/> (Hämtad 2023-11-13)

301 Utrikesdepartementet. Sveriges nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2016–2020. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2016/05/sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsrats-resolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020/> (Hämtad 2024-03-01)

302 Utrikesdepartementet. Sveriges nationella handlingsplan för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2016–2020. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2016/05/sveriges-nationella-handlingsplan-for-genomforande-av-fns-sakerhetsrats-resolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet-20162020/> (Hämtad 2024-03-01)

303 Utrikesdepartementet. Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/11/sveriges-nationella-handlingsplan-avseende-perioden-2024-2028-for-genomforandet-av-fns-sakerhetsratsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet/> (Hämtad 2023-11-13)

304 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era - Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2023-12-14) och Utrikesdepartementet. Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/11/sveriges-nationella-handlingsplan-avseende-perioden-2024-2028-for-genomforandet-av-fns-sakerhetsratsresolutioner-om-kvinnor-fred-och-sakerhet/> (Hämtad 2023-11-13)

305 Sida. Utbetalningsstopp hävs för biståndet i Palestina. *Sida*. 2024. <https://www.sida.se/om-sida/nyheter/utbetalningsstopp-havs-for-bistandet-i-palestina> (Hämtad 2024-03-27)

306 Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges regionala utvecklingssamarbete med Mellanöstern och Nordafrika 2024–2027*. Regeringen, utrikesdepartementet, 2024 <https://www.regeringen.se/contentassets/b2c38e4da6ce4c46a01b33936fefa98a/strategi-for-mellanos-tern-och-nordafrika-2024-2027.pdf> (Hämtad 2024-03-22)

307 Marc Jütten. *Trade and sustainable development in EU free trade agreements*. Europaparlamentet, 2023. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754613/EPRS_BRI\(2023\)754613_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754613/EPRS_BRI(2023)754613_EN.pdf) (Hämtad 2024-04-15) och Eline Blot och Susanna Li. *Post-FTA briefing: EU-Chile*. Bryssel: Institute for European Environmental Policy, 2023. <https://ieep.eu/wp-content/uploads/2023/03/EU-Chile-Post-Briefing.pdf> (Hämtad 2024-04-15)

- 308** Prop. 2023/24:1 *Utgiftsområde 24 – Näringsliv*. Avsnitt 4.3.3
- 309** Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egen-makt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)
- 310** Regeringen skriver att ”WTO:s regelverk ska vara ambitiöst avseende klimat- och hållbarhetsaspekter” och att nya frihandelsavtal som ska förhandlas fram av EU vara ambitiösa ”särskilt för produkter med låg klimatpåverkan och positiva aspekter för hållbar utveckling”. Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 311** Rikard Allvin. *Frihandelns fångar: avtalen som hotar demokratin*. Stockholm: Ordfronts förlag, 2022.
- 312** Directorate-General for Energy. European Commission proposes a coordinated EU withdrawal from the Energy Charter Treaty. *Directorate-General for Energy, EU*. 2023. https://energy.ec.europa.eu/news/european-commission-proposes-coordinated-eu-withdrawal-energy-charter-treaty-2023-07-07_en (Hämtad 2024-04-17)
- 313** Sveriges riksdag. *Riksdagens protokoll 2023/24:57*. Stockholm: Sveriges riksdag, 2023. <https://data.riksdagen.se/fil/D957956B-6485-4780-AF40-96BA1B851A8E> (Hämtad 2024-04-15)
- 314** Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 315** Europeiska unionens råd. *Slutsatser om översynen av handel och hållbarhet, 13633/22*. Europeiska unionens råd, 2022. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13633-2022-INIT/sv/pdf>
- 316** Regeringskansliet. Faktapromemoria 2023/24:FPM18. *Kommissionens arbetsprogram 2024*. Regeringskansliet, 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/fakta-pm-om-eu-forslag/kommissionens-arbetsprogram-2024_hb06fpm18/ (Hämtad 2024-04-17)
- 317** Utrikesdepartementet. Nytt frihandelsavtal mellan EU och Nya Zeeland. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/06/nytt-frihandelsavtal-mellan-eu-och-nya-zeeland/> (Hämtad 2024-04-15)
- 318** Guillaume Van der Loo. 'Mixed' feelings about the EU-Mercosur deal: How to leverage it for sustainable development. *European Policy Centre*. 2021. <https://www.epc.eu/en/publications/Mixed-feelings-about-the-EUMercosur-deal-How-to-leverage-it-for-sustainable-development> (Hämtad 2024-04-15), Shafalia Sharma. Climate, land use change and the EU-Mercosur Agreement: Accelerating tipping points. Institute for Agriculture & Trade Policy. 2020. <https://www.iatp.org/documents/climate-land-use-change-and-eu-mercousur-agreement-acce->

- [lerating-tipping-points](#) (Hämtad 2024-04-15) och János Allenbach-Ammann. EU-Mercosur trade deal: Clashes over agriculture, sustainability persist. *Euractive*. 2023. <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/eu-mercousur-trade-deal-clashes-over-agriculture-sustainability-persist/> (Hämtad 2024-04-15)
- 319** Johan Forssell. Svar på skriftlig fråga 2022/23:688. Handelsavtal. *Sveriges riksdag*. 2023. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svar-pa-skriftlig-fraga/handelsavtal_ha12688/ (Hämtad 2024-04-15)
- 320** General Secretariat of the Council. *Regulation on applying a generalised scheme of tariff preference and repealing Regulation (EU) No 978/2012 of the European Parliament and of the Council (GSP). Mandate for negotiations with the European Parliament*. Brussels: Council of the European Union, 2022. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16270-2022-INIT/en/pdf> (Hämtad 2024-04-17)
- 321** Europaparlamentet. MEPs pause GSP negotiations as Council hijacks scheme for migration agenda. *Europaparlamentet*. 2023. <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20230626IPRO0816/meps-pause-gsp-negotiations-as-council-hijacks-scheme-for-migration-agenda> (Hämtad 2024-04-15)
- 322** Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 34. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 323** Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 324** Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 34. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/strategi-for-sveriges-utrikeshandel-investeringar-och-globala-konkurrenskraft/> (Hämtad 2024-04-03)
- 325** Ordagrant står det i DAC-direktivet: ”20. Premia paid to insure export credits, and indemnities paid under such insurance, do not constitute flows to developing countries and are not recorded in DAC statistics.” Development Co-operation Directorate and Development Assistance Committee. *Converged Statistical Reporting Directives for the Creditor Reporting System (CRS) and the Annual DAC Questionnaire*. OECD, 2023, 10. [https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/STAT\(2023\)9/FINAL/en/pdf](https://one.oecd.org/document/DCD/DAC/STAT(2023)9/FINAL/en/pdf) (Hämtad 2024-04-15)
- 326** Den biståndsstödda delen är 300 miljoner per år och EKN:s förvaltningsdel är 33 miljoner ur handelsbudgeten. Utrikesdepartementet. Ukrainagarantier som ett nytt svenskt exportstöd. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2023. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/09/ukrainagarantier-som-ett-nytt-svenskt-exportstod/> (Hämtad 2024-04-15) och Prop. 2023/24:1 *Utgiftsområde 24 – Näringsliv*. Avsnitt 4.5.
- 327** Utrikesdepartementet. Remiss av promemorian Särskilda exportkreditgarantier för Ukraina. *Regeringskansliet, utrikesdepartementet*. 2024. <https://www.regeringen.se/remisser/2024/01/remiss-av-promemorian-sarskilda-ex->

- [portkreditgarantier-for-ukraina/](#) (Hämtad 2024-04-19)
- 328** Utrikesdepartementet. *Regeringsbeslut UD2024/02547 Riktlinjer för budgetåret 2024 för Sveriges export- och investeringsråd avseende export- och investeringsfrämjande verksamhet samt biståndsverksamhet*. Stockholm: Regeringen, utrikesdepartementet, 2024, 10.
- 329** Riksrevisionen. Svag styrning och oklara effekter av Business Swedens verksamhet. *Riksrevisionen*. 2023. <https://www.riksrevisionen.se/om-riksrevisionen/kommunikation-och-media/nyhetsarkiv/2023-12-21-svag-styrning-och-oklara-effekter-av-business-swedens-verksamhet.html> (Hämtad 2024-02-08)
- 330** Kartläggning av Plan Sverige International (ej publicerad), kan lämnas ut på begäran
- 331** Inter-agency Task Force on Financing for Development. *Financing for Sustainable Development Report 2023: Financing Sustainable Transformations*. New York: FN, 2023. <https://desapublications.un.org/publications/financing-sustainable-development-report-2023> (Hämtad 2024-04-17)
- 332** Europeiska unionens officiella tidning. *Fördraget om Europeiska unionen (konsoliderad version)*. Europeiska unionen, 2016. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0006.02/DOC_1&format=PDF (Hämtad 2024-04-18)
- 333** UN trade & development. UN recognition of the least developed countries. *UN trade & development*. n.d. <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/recognition> (Hämtad 2024-04-17)
- 334** United Nations LDC Portal. Bilateral ODA to LDCs. *United Nations*. n.d. https://www.un.org/ldcportal/content/bilateral_oda (Hämtad 2024-04-19)
- 335** CONCORD. *AidWatch 2022: Is the EU a payer, player... or just full of hot air?*. Bryssel: CONCORD, 2022. <https://concord.se/rapporter/aidwatch-2022> (Hämtad 2024-04-19)
- 336** Daniel Gerszon Mahler, Nishant Yonzan och Christoph Lakner. Most of the world's extreme poor live in middle income countries – but not for long. *World Bank Blogs*. 2023. <https://blogs.worldbank.org/opendata/most-worlds-extreme-poor-live-middle-income-countries-not-long> (Hämtad 2024-04-17)
- 337** CONCORD Sverige. Analys av regleringsbrevet till Sida för 2024. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-regleringsbrevet-till-sida> (Hämtad 2024-04-19)
- 338** Swedfund. *Ågaranvisning för Swedfund International AB*. Swedfund, 2019. https://www.swedfund.se/media/2291/swedfund-aganvisning_2019-12-06.pdf (Hämtad 2024-02-08)
- 339** Utrikesdepartementet. Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 29. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03) och Harald Sandberg. *Att göra det vi är bra på – en fördjupad samordning mellan utvecklings- och handelspolitiken*. Stockholm: Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. (Promemoria)
- 340** Sida. *Advance Questionnaire on Main ODA Aggregates*. 2024-03.15.

- 341** Harald Sandberg. *Att göra det vi är bra på – en fördjupad samordning mellan utvecklings- och handelspolitiken*. Stockholm: Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. (Promemoria)
- 342** UN trade & development. UN recognition of the least developed countries. *UN trade & development*. n.d. <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/recognition> (Hämtad 2024-04-17)
- 343** CONCORD Sverige. Analys av regleringsbrevet till Sida för 2024. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-regleringsbrevet-till-sida> (Hämtad 2024-04-19)
- 344** Johan Forssell. Barnperspektivet i biståndet. (Interpellationsdebatt). *Sveriges riksdag*. 2024. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/barnperspektiv-i-bistandet_hb10355/?pos=20 (Hämtad 2024-04-17)
- 345** David Grossman. Mer utrikeshandel än bistånd när Johan Forssell reser. *OmVärlden*. 2023-06-13. <https://www.omvarlden.se/nyheter/mer-utrikeshandel-an-bistand-nar-johan-forssell-reser> (Hämtad 2024-04-17)
- 346** Daniel Gerszon Mahler, Nishant Yonzan och Christoph Lakner. Most of the world's extreme poor live in middle income countries – but not for long. *World Bank Blogs*. 2023. <https://blogs.worldbank.org/opendata/most-worlds-extreme-poor-live-middle-income-countries-not-long> (Hämtad 2024-04-17)
- 347** Tax Justice Network. World to lose \$4.8 trillion to tax havens over next decade unless UN tax convention adopted, countries warned. *Tax Justice Network*. 2023. <https://taxjustice.net/press/world-to-lose-4-7-trillion-to-tax-havens-over-next-decade-unless-un-tax-convention-adopted-countries-warned/> (Hämtad 2024-04-17)
- 348** Olivia Rumble. Proposed UN Tax Convention Sparks Hope for African Climate Finance. *African Climate Wire*. 2023. <https://africanclimatewire.org/2023/12/proposed-un-tax-convention-sparks-hope-for-african-climate-finance/> (Hämtad 2024-04-17)
- 349** Sara Harcourt. Official Development Assistance (ODA). *ONE*. n.d. <https://data.one.org/topics/official-development-assistance/> (Hämtad 2024-04-17)
- 350** FN. FN tar djärva steg mot ett globalt skatteavtal. *FN*. 2023. <https://unric.org/sv/fn-tar-djarva-steg-mot-ett-globalt-skatteavtal/> (Hämtad 2024-04-17)
- 351** UN Information Centres. FN tar djärva steg mot ett globalt skatteavtal. *UN Information Centres*. 2023. <https://unric.org/sv/fn-tar-djarva-steg-mot-ett-globalt-skatteavtal/> (Hämtad 2024-04-18)
- 352** UN. Concluding Its Session, Second Committee Approves 11 Draft Resolutions, Including Texts on Women's Development, Global Tax Cooperation, Entrepreneurship. *UN*. 2022. <https://press.un.org/en/2022/gaef3579.doc.htm> (Hämtad 2024-04-19)
- 353** Tova Maria Ryding. *Proposal for a United Nations Convention on Tax*. The European Network on Debt and Development and Global Alliance for Tax Justice, 2022. <https://globaltaxjustice.org/wp-content/uploads/2022/08/2022-03-10-Ground-breaking-Civil-Society-Proposal-for-a-UN-EN-PDF.pdf> (Hämtad 2024-04-17)
- 354** Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/>

[se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egen-makt-och-hallbar-tillvaxt/](#) (Hämtad 2024-04-03)

355 International Tax Compact. *2020 ATI Monitoring Report*. Bonn: International Tax Compact, 2023. <https://www.addistaxinitiative.net/sites/default/files/resources/2020%20ATI%20%20Monitoring%20Report.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

356 Skriftligt svar i mejl från utrikesdepartementet efter dialogmöte mellan statssekreterare Diana Janse och CONCORD Sverige bekräftar att målen i Addis Tax Initiative "är fortsatt viktiga frågor för Sverige". Utrikesdepartementet. E-mail. 2023-03-31.

357 Development Finance International. *The worst ever global debt crisis: new data from Debt Service Watch*. Development Finance International, n.d. https://assets.nationbuilder.com/eurodad/pages/3195/attachments/original/1696947958/Debt_Service_Watch_Briefing_Final_Word_EN_0910.pdf?1696947958 (Hämtad 2024-04-17)

358 United Nations Sustainable Development. UN Warns of Soaring Global Public Debt: a record \$92 Trillion in 2022, 3.3 billion people now live in countries where debt interest payments are greater than expenditure on health or education. *United Nations Sustainable Development*. 2023. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/blog/2023/07/press-release-un-warns-of-soaring-global-public-debt-a-record-92-trillion-in-2022-3-3-billion-people-now-live-in-countries-where-debt-interest-payments-are-greater-than-expenditure-on-health-or-edu/> (Hämtad 2024-04-17)

359 Human Rights Watch. Bandage on a Bullet Wound: IMF Social Spending Floors and the Covid-19 Pandemic. *Human Rights Watch*. 2023. <https://www.hrw.org/report/2023/09/25/bandage-bullet-wound/imf-social-spending-floors-and-covid-19-pandemic> (Hämtad 2024-04-19)

360 Stephen Kidd och Diloá Athias. *Hit and Miss: An assessment of targeting effectiveness in social protection with additional analysis*. Development Pathways och Act Svenska kyrkan, 2020. <https://www.developmentpathways.co.uk/wp-content/uploads/2019/03/Hit-and-miss-long-report.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

361 Skr. 2023/24:63. *Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2023*. Finansdepartementet.

362 Skr. 2023/24:63. *Redovisning av verksamheten i Internationella valutafonden 2023*. Finansdepartementet.

363 Line Rosvall; departementsråd, finansdepartementet. Dialogforum mellan Regeringskansliet och civilsamhället inför Världsbankens och IMF:s vårmöten, 2024-03-26.

364 Johan Forssell, Aron Emilsson, Gudrun Brunegård, Joar Forssell. Nu reformerar vi biståndet – för ökad frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. *Dagens industri*. 2023-12-14. <https://www.di.se/debatt/nu-reformerar-vi-bistandet-for-okad-frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-17) och Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

365 Utrikesdepartementet. *Organisationsstrategi för Sveriges samarbete med Gröna klimatfonden (GCF) 2023–2026*. Regeringen, utrikesdepartementet, 2023.

<https://www.regeringen.se/contentassets/0e7781f559e4d8e8218b39db9116520/230907-svensk-strategi-gcf-2023-2026-regeringsbeslut.pdf> (Hämtad 2024-04-12)

366 CONCORD Sverige. *Glappet: Hur fixar vi finansiering för en hållbar utveckling*. Stockholm: CONCORD Sverige. <https://concord.se/rapporter/glappet> (Hämtad 2024-04-17)

367 Gunnel Axelsson Nycander. If this isn't best practice, then what is? *Svenska Kyrkan*. 2021. <https://blogg.svenskakyrkan.se/opinion/if-this-isnt-best-practice-then-what-is/> (Hämtad 2024-04-17)

368 Sida. *Sida Guarantee Portfolio*. Sida, 2022. https://cdn.sida.se/app/uploads/2022/09/13120328/10206362_Sida_Guarantee_Portfolio_2021_web.pdf (Hämtad 2024-04-17)

369 Charles Kenny. Billions to Trillions is (Still) Dead. What Next?. *Center For Global Development*. 2022. <https://www.cgdev.org/blog/billions-trillions-still-dead-what-next> (Hämtad 2024-04-17)

370 OECD: *Private finance mobilised by official development finance interventions*. Paris: OECD Publishing, 2023. <https://www.oecd.org/dac/2023-private-finance-odfi.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

371 Riksrevisionen. *Sidas garantiverksamhet – statens arbete med garantier inom svenskt bistånd*. Riksrevisionen, 2020. <https://www.riksrevisionen.se/rapporter/granskningsrapporter/2020/sidas-garantiverksamhet---statens-arbete-med-garantier-inom-svenskt-bistand.html> (Hämtad 2024-04-17)

372 Statens budget för 2023 respektive 2024

373 Prop. 2023/24:1 *Utgiftsområde 7. Internationellt bistånd*.

374 Paul James och Ryan Anderton. *DFI Transparency Index Report 2023: First ranking of the world's leading development finance institutions*. Publish What You Find, 2023. https://www.publishwhatyoufund.org/app/uploads/dlm_uploads/2023/02/DFI-Transparency-Index-Report-January-2023.pdf (Hämtad 2024-04-17)

375 United Nations Department of Economic and Social Affairs. *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development*. New York: United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2015. https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2051AAA_Outcome.pdf (Hämtad 2024-04-17)

376 OECD. Official development assistance (ODA). *OECD*. n.d. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/official-development-assistance.htm> (Hämtad 2024-04-17)

377 Global Partnership for Effective Development Co-operation. The Effectiveness Principles. *Global Partnership for Effective Development Co-operation*. 2024. <https://www.effectivecooperation.org/landing-page/effectiveness-principles> (Hämtad 2024-04-17)

378 Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. *Tidöavtalet: Överenskommelse för Sverige*. Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, 2022. <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/tidoavtalet-overenskommelse-for-sverige-slutlig.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

Och Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. *Bana för biståndet*. Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, 2022. <https://kristdemokraterna.se/download/18.1b71982c18529d736e7213b7/1675669657007/Bana%20for%20bistandet%20-%20Uppgorelse%20Tido.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

379 Egna beräkningar baserade på BNI-prognosuppgifter från Regeringskansliet.

380 OECD. *ODA Levels in 2022 – preliminary data. Detailed summary note*. Paris: OECD, 2023. <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/ODA-2022-summary.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

381 Global Bar Magazine. Asylpengar åter till biståndet - KD pådrivande. *Global Bar Magazine*. 2024-04-11. <https://globalbar.se/2024/04/asylpengar-ater-till-bistandet-kd-padrivande/> (Hämtad 2024-04-25) och Gudrun Brunegård [@gudrunbrunegard]. *Biståndsbudgeten tillförs 1,5 miljarder kronor i VÅB24*. (Inlägg på X, tidigare Twitter). 2024-04-10. <https://x.com/gudrunbrunegard/status/1778157018643095980> (Hämtad 2024-04-25)

382 Andrew Sherriff och Pauline Veron. What is driving change in Europe's international cooperation agenda? Part 1. *Ecdpm*. 2024. <https://ecdpm.org/work/what-driving-change-europes-international-cooperation-agenda-part-1> (Hämtad 2024-04-17)

383 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

384 Sveriges resultat i tidigare uppföljning av effektivitet i utvecklingssamarbetet: Global Partnership for Effective Development Co-operation. *Sweden: Development partner monitoring profile*. Global Partnership for Effective Development Co-operation, 2022. https://www.effectivecooperation.org/system/files/2022-12/24_Sweden_2022-contryprofile.pdf (Hämtad 2024-04-17). Jämfört med den kritik som regeringen har fått offentligt om brister i långsiktighet, transparens och effektivitet samt dialog och partnerskap med civilsamhället, forskningen och oppositionen. Exempel i länkar i följande artiklar: CONCORD Sverige. Biståndsdebatten i media. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/bistandsdebatten-i-media-januari-maj> (Hämtad 2024-04-20), CONCORD Sverige. Biståndsdebatten i media - sommarspecial. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/bistandsdebatten-i-media-sommarspecial> (Hämtad 2024-04-20), CONCORD Sverige. Biståndet till Palestina – vad har hänt?. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/bistandet-till-palestina-vad-har-hant> (Hämtad 2024-04-20), och CONCORD Sverige. Biståndsdebatten i media december-mars. *CONCORD Sverige*. 2024. <https://concord.se/bistandsdebatten-i-media-december-mars> (Hämtad 2024-04-20)

385 Se exempel på främjande som regeringen vill inkludera i biståndsbudgeten under kapitlet om Handel och främjande, bland annat biståndsmedel till Exportkreditnämnden och Business Sweden. Se också Migrationsverket. *Verksamhets- och utgiftsprognos Februari 2024*. Migrationsverket, 2024. <https://www.migrationsverket.se/download/18.3669a2c618d410d1f8d712/1707305547095/Migrationsverkets%20februari%20prognos%202024%20P1-24.pdf> (Hämtad 2024-04-17)

386 OECD Legal Instruments. *DAC Recommendation on Enabling Civil Society in Development Co-operation and Humanitarian Assistance*. OECD Legal Instruments, 2021. <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-5021> (Hämtad 2024-04-17)

387 Humanitarian Action. *Global Humanitarian Overview 2024*. Humanitarian Action, 2023. <https://humanitarianaction.info/document/global-humanitarian-overview-2024/article/response-plans-results-2023#page-title> (Hämta 2024-04-17)

388 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. *The cost of doing nothing: The humanitarian price of climate change and how it can be avoided*. Geneva: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2019. https://www.rodakorset.se/siteassets/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/the-cost-of-doing-nothing/ifrc_the_cost_of_doing_nothing.pdf (Hämtad 2024-04-17)

389 Sophia Swithern, Charlotte Lattimer, Teddy Atim, Gang Karume, Dmytro Kondratenko, Kateryna Korenkova, Cheery Zahau. *Supporting Local Actors: Evaluation of Sweden's Application of the Grand Bargain Localisation Agenda*. The Expert Group for Aid Studies (EBA), 2024. https://eba.se/wp-content/uploads/2024/04/Evaluation-of-Swedens-application-of-the-Grand-Bargain-localisation-agenda-2024_01.pdf (Hämtad 2024-04-19)

390 United Nations Office for Disaster Risk Reduction. Our impact. *United Nations Office for Disaster Risk Reduction*. n.d. <https://www.undrr.org/our-work/our-impact> (Hämtad 2024-04-17)

391 International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. *The cost of doing nothing: The humanitarian price of climate change and how it can be avoided*. Geneva: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, 2019. https://www.rodakorset.se/siteassets/dokument/om-oss/fakta-och-standpunkter/rapporter/the-cost-of-doing-nothing/ifrc_the_cost_of_doing_nothing.pdf (Hämtad 2024-04-17)

392 (egen översättning från engelska) Council of the European Union. Disaster Risk Reduction: Council calls for EU's proactive crisis response. *Council of the European Union*. 2022. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/28/disaster-risk-reduction-council-calls-for-eu-s-proactive-crisis-response/> (Hämtad 2024-04-17)

393 CONCORD Sverige. Analys av regleringsbrevet till Sida för 2024. *CONCORD Sverige*. 2023. <https://concord.se/analys-av-regleringsbrevet-till-sida> (Hämtad 2024-04-19)

394 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

395 Förekommer i ett antal styrdokument, exempelvis: Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03), Prop.2023/24:1. *Budgetpropositionen för 2024*. Finansdepartementet. Regeringen. *Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Myanmar 2024-2026*. Regeringen, 2024. <https://www.regeringen.se/contentassets/067e71ef8a55410c9b9c58d->

[f461464dc/strategi-for-sveriges-utvecklingssamarbe-te-med-myanmar-2024-2026.pdf](#) (Hämtad 2024-04-20), Utrikesdepartementet. *Strategi för Sveriges uppbygg-nads- och reformsamarbete med Ukraina 2023-2027*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/contentassets/84f9c0c646d44de-4b5e0d2ad67893be1/strategi-for-sveriges-uppbygg-nads--och-reformsamarbete-med-ukraina-2023-2027.pdf> (Hämtad 2024-04-20), och Regeringen. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbld=23969> (Hämtad 2024-04-20). Se exempelvis regeringens reformagenda för biståndet, budgetpropositionen för 2024, och i flera bilaterala strategier för svenskt utvecklingssamarbete och för det humanitära biståndet. Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023, 13. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03), Prop.2023/24:1. Budgetpropositionen för 2024. Finansdepartementet, 2023.

396 Utrikesdepartementet. *Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)*. Stockholm: Ekonomistyrningsverket, 2023. <https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbld=23969> (Hämtad 2024-03-15)

397 OECD. *The Humanitarian-Development-Peace Nexus Interim Progress Review*. Paris: OECD Publishing, 2022. <https://www.oecd.org/dac/the-humanitarian-development-peace-nexus-interim-progress-review-2f620ca5-en.htm> (Hämtad 2024-04-17)

398 Utrikesdepartementet. *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Regeringskansliet, utrikesdepartementet, 2023. <https://www.regeringen.se/rapporter/2023/12/bistand-for-en-ny-era---frihet-egenmakt-och-hallbar-tillvaxt/> (Hämtad 2024-04-03)

399 World Meteorological Organization. Early Warnings for all, the UN Global Early Warning Initiative for the Implementation of Climate Adaptation: Executive action plan 2023-2027. *World Meteorological Organization*. 2022. <https://www.preventionweb.net/publication/early-warnings-all-executive-action-plan-2023-2027> (Hämtad 2024-04-17)

